

UNIVERZITA TOMÁŠE BATI VE ZLÍNĚ
FAKULTA HUMANITNÍCH STUDIÍ
Institut mezioborových studií Brno

Multikulturní výchova na státních gymnáziích v Olomouci

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

Vedoucí bakalářské práce:
PhDr. Tomáš Jilčík

Vypracovala:
Hana Pešková

Brno 2010

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci na téma „Multikulturní výchova na státních gymnáziích v Olomouci“ zpracovala samostatně a použila jsem literaturu uvedenou v seznamu použitých pramenů a literatury, který je součástí této bakalářské práce.

Elektronická a tištěná verze bakalářské práce jsou totožné.

V Brně dne 20. 04. 2010

.....
Hana Pešková

Poděkování

Chtěla bych poděkovat PhDr. Tomáši Jilčíkovi za záštitu a cenné rady při psaní mé bakalářské práce. Dále bych chtěla poděkovat své rodině a přátelům za morální podporu, pomoc a trpělivost.

V Brně dne 20. 04. 2010

.....

Hana Pešková

„Člověk se může stát člověkem pouze výchovou.“

Immanuel Kant

Obsah

Úvod	3
TEORETICKÁ ČÁST	
I. KULTURA A VÝCHOVA	7
I.1 KULTURA	7
I.2 VÝCHOVA	8
II. MULTIKULTURNÍ VÝCHOVA.....	10
II.1 HISTORIE A VÝVOJ MULTIKULTURNÍ VÝCHOVY V ČESKÉ REPUBLICE	14
III. GYMNAZIÁLNÍ ŠKOLSTVÍ A MULTIKULTURNÍ VÝCHOVA.....	16
III.1 NÁRODNÍ PROGRAM ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ V ČESKÉ REPUBLICE ALIAS BÍLÁ KNIHA	17
III.2 ŠKOLSKÝ ZÁKON.....	18
III.3 RÁMCOVÝ VZDĚLÁVACÍ PROGRAM PRO GYMNÁZIA A ŠKOLNÍ VZDĚLÁVACÍ PROGRAM	19
III.3.1 Průřezová témata zařazená v RVP G.....	20
III.3.2 Průřezové téma multikulturní výchova v RVP G	21
III.4 ZÁKLADNÍ CÍLE MULTIKULTURNÍ VÝCHOVY	25
III.5 VÝUKA MULTIKULTURNÍ VÝCHOVY	26
III.5.1 Metody výuky multikulturní výchovy.....	26
III.5.1.1 Integrovaná tematická výuka.....	27
III.5.1.2 Projektové vyučování	27
III.5.2 Úskalí ve výuce multikulturní výchovy.....	30
III.6 INKLUZIVNÍ VZDĚLÁVÁNÍ NA ŠKOLÁCH	31
IV. POJMY MULTIKULTURNÍ VÝCHOVY.....	34
V. NAPLŇOVÁNÍ MULTIKULTURNÍ VÝCHOVY NA STÁTNÍCH GYMNAZIÍCH V OLOMOUCI	47
V.1 GYMNAZIUM, OLOMOUC – HEJČÍN, TOMKOVA 5	47
V.2 SLOVANSKÉ GYMNAZIUM, OLOMOUC, TR. JIŘÍHO Z PODĚBRAD 13/936 OLOMOUC	51
V.3 GYMNAZIUM, OLOMOUC, ČAJKOVSKÉHO 9	54
PRAKTICKÁ ČÁST	
VI. METODOLOGIE	58
VI.1 CÍL VÝZKUMU	58
VI.2 METODA VÝZKUMU	58
VI.3 VÝZKUMNÝ VZOREK.....	60
VI.4 ČASOVÝ A MÍSTNÍ RÁMEC VÝZKUMU	60
VI.5 PROSTŘEDÍ VÝZKUMU	60
VI.6 ROZHODNUTÍ O TECHNICE SBĚRU DAT	61
VI.7 ZÁZNAM INFORMACÍ ZÍSKANÝCH VÝZKUMEM	62

VII. ANALÝZA A VYHODNOCENÍ	63
VIII. ZÁVĚR.....	72
IX. RESUMÉ.....	75
Anotace.....	76
Seznam použitých pramenů literatury.....	78
Seznam příloh.....	83

Úvod

Tématem mé bakalářské práce je „Multikulturní výchova na státních gymnáziích v Olomouci“. Ráda bych na úvod zdůvodnila výběr tohoto tématu.

K výběru tohoto tématu mne inspirovala má vlastní zkušenosti s netolerancí společnosti vůči mé vlastní rasové odlišnosti.

Narodila jsem se v Olomouci, odkud pochází i moje matka. Můj otec pochází z Nigérie. Přestože je Česká republika mou rodnou zemí, občas se v ní jako doma necítím. Už jako malé dítě jsem nerozuměla tomu, proč mne někteří lidé slovně napadali jen kvůli odlišnosti mé barvy pleti.

Od sametové revoluce se situace zlepšila. Je to jistě i tím, že se po revoluci otevřely hranice, lidé více cestují a setkávají se i s jinými národy než jen českým. V naší zemi je také velké množství zahraničních firem s pracovníky jiných etnik a ras, se kterými obyvatelé České republiky přichází často do styku.

Xenofobie¹, je však ve společnosti naší republiky, v minulosti poznamenané komunismem, stále jako důsledek, tehdejší izolace národů žijících na území Československé republiky od ostatních zemí a jejich obyvatel (s výjimkou socialistického bloku) a neznalostí a nepochopení jiných kultur, navíc podpořenou nesmyslnou nadřazeností těchto národů. Pokud má být náš stát v současnosti uznávaný jako stát, v němž funguje demokratické zřízení, je třeba přistupovat ke všem jeho obyvatelům stejně spravedlivě, bez zvýhodňování nebo vylučování jedinců ze společnosti.

S příchodem demokratického zřízení² můžeme využívat svobodu náboženského vyznání, svobodu slova i svobodu shromažďování. Je možné podnikat, cestování již není nedostupné. Změna ve společnosti však znamenala i vyostření sociálních rozdílů. To vše bohužel ovlivnilo nárůst extrémistických pravicových hnutí³, která vyvolávají napětí ve společnosti. V případě vytvoření teroristických sítí a proniknutí jejich členů do bezpečnostních složek a státních struktur by tyto skupiny mohly představovat vážnou hrozbu pro demokratické zřízení naší země. Důsledkem jednání těchto skupin jsou obavy příslušníků jiných etnických i politických skupin o svou bezpečnost, jelikož

---

¹ Xenofobie - viz. vysvětlení na straně 46.

² Demokratické zřízení je způsob vlády, který lidem umožňuje podílet se na způsobu řízení státu a který se liší od vlády vykonávané pouze jednou třídou, skupinou nebo autokratickým vládcem.

³ Extremistická pravicová hnutí sdružují nacionalisty, odmítající rovnocenné postavení ras a etnik a prosazující rasistické a xenofobní myšlenky.

necítí dostatečnou ochranu ze strany státu. Jsou tím narušeny vztahy mezi etniky, což přispívá k nestabilitě společnosti. Je třeba se aktivně podílet na prevenci proti těmto jevům. Jedinou prevencí, ne zcela spolehlivou, je vést jedince již od raného věku k výchově, toleranci a úctě k člověku bez ohledu na jeho odlišnost.

Jediným východiskem je podle mého názoru výchova a vzdělání. Nelson Mandela řekl: „vzdělání je nejmocnější zbraň, kterou můžete použít, abyste změnili svět“.

Jednou z cest ke zlepšení multikulturních vztahů je kromě realizování multikulturní výchovy v rodině i její provádění v institucích za nezbytné podpory státu.

Multikulturní výchova probíhala na školách již dříve ve formě výuky cizích jazyků a předávání znalostí o cizích zemích a jejich obyvatelích v různých učebních předmětech. Nikdo se však nezabýval výkladem toho, jak přistupovat a komunikovat s lidmi jiného etnika, náboženského vyznání, pohlaví nebo sexuální orientace. Tento předmět oficiálně neexistoval a bylo pouze na jednotlivých pedagozích a jejich lidskému přístupu co předají svým studentům.

V současné době v České republice probíhá multikulturní výchova dle rámcového vzdělávacího programu, který vychází z Národního programu rozvoje vzdělávání již od etapy předškolního vzdělávání, na základních i středních školách. Je však na začátku své cesty. Bude to cesta trnitá i z důvodu špatné ekonomické situace ve školství, avšak cesta potřebná.

Multikulturní výchova by měla pomoci připravit naše děti a mládež k řešení multikulturních konfliktů a ukázat jim, že lze žít v toleranci i s lidmi, kteří se mohou lišit v jedné společnosti, vycházet s nimi, převzít od nich jejich kulturní tradice a naopak jim představit tradice vlastní.

Mé původní téma bakalářské práce bylo „Multietnická výchova na státních gymnáziích v Olomouci“. Vzhledem k neexistenci literatury k pojmu „multietnická výchova“ a značné neukotvenosti pojmů v oblasti multikulturní výchovy jsem toto téma změnila z „Multietnická výchova na státních gymnáziích v Olomouci“ na „Multikulturní výchova na státních gymnáziích v Olomouci“. Průřezové téma multikulturní výchova je také zaneseno v rámcovém vzdělávacím programu a je pedagogickým pracovníkům i veřejnosti známé.

Vztah mezi pojmem multietnický a multikulturní není ve vědeckých kruzích dosud vyjasněný. V literatuře jsem našla zmínku o multietnické výchově. Tento termín se používá ve Spojených státech amerických, jak píše Průcha (2001:40) jsou

„*interetnická⁴ a multietnická výchova další termíny, které se používají v USA a v Evropě zřídka. Význam obou výrazů je do jisté míry shodný s ostatními termíny (interkulturní, multikulturní)*“.Dále píše, že jeden z nejvýznamnějších amerických odborníků v oblasti multikulturní výchovy publikoval knihu s názvem „Multietnická výchova: Teorie a praxe (Multiethnic education: Theory and Practice)“James A. Banks, 1988.

Já osobně bych definovala pojem „*multietnická výchova*“ jako výchovu, která se věnuje vztahům mezi více etniky (etnickými menšinami), na rozdíl od „*multikulturní výchovy*“, která se zabývá výchovou k toleranci vůči příslušníkům menšin odlišného sociálního postavení, odlišného náboženského vyznání, rasy, pohlaví, etnika nebo sexuální orientace. Význam těchto pojmů se může v určitých oblastech prolínat.

Cílem mé práce je zjistit znalost základních pojmů multikulturní výchovy dané rámcovým vzdělávacím programem pro gymnázia u studentů státních gymnázií v Olomouci.

Souvislost mé práce s oborem sociální pedagogika je velmi úzký.

Kraus vidí multikulturní výchovu jako důležitou oblast sociální pedagogiky, která může přispět k řešení problémů spojených s úkoly v této oblasti. Dle Krause (2008) nejdůležitější úkoly sociální pedagogiky pro napomáhání řešení problémů minorit jsou:

- „Výchova k lidským právům a k jejich dodržování“, která vychází z Všeobecné deklarace lidských práv a upozorňuje na potřebu zvyšování právního vědomí všech občanů.
- „Výchova k pomoci, svépomoci a kooperativnímu chování.“ Je nutné se učit, že kdo dává, ten také hodně dostává.
- „Výchova k efektivní komunikaci.“ Vychází z předpokladu, že způsob života minorit, který je trvalým zápasem mezi izolací a přizpůsobováním se, vyžaduje mimořádnou schopnost efektivní komunikace.

---

⁴ Interetnická výchova stejně jako multietnická, transkulturní a interkulturní je shodná s pojmem multikulturní výchova jen částečně. Pojmy jsou používány ve vědeckém světě nejednotně. Multikulturní výchova je výchova k toleranci vůči lidem různých etnik, národů, rasových a náboženských skupin, které učí žít společně, respektovat se a spolupracovat.

- „Výchova k etnické citlivosti.“ Znamená učit se citlivě vnímat odlišnosti jiných etnik a aktivně se podílet na koexistenci různých kultur (Bakošová, 2005 in Kraus 2008). Výchova k takovému postoji vůči jiným etnikům nespočívá tedy jen v poučování a informování, ale musí do ní být zapojena i emotivní složka.

Jako výzkumný objekt pro svou bakalářskou práci jsem zvolila tři státní gymnázia v Olomouci, která dosahují vynikajících výsledků v procentech přijetí svých studentů na vysoké školy. Výuka je zde na vysoké úrovni, prováděná kvalitními pedagogy. Zajímala mne znalost základních pojmů z multikulturní výchovy právě u studentů z výběrových škol, u nichž jsem předpokládala dobrou orientaci v problematice.

Zvolila jsem si zkoumání dospívajících z důvodu jejich vnímavosti a citlivosti. Jsou již také duševně zralí na to, aby dle Keatinga (Keating in Vágnerová, 2005) byli schopni uvažovat o různých alternativách, konfrontovat hypotetické úvahy se skutečností a experimentovat s vlastními úvahami, které kombinují a integrují v celek.

V teoretické části se zabývám pojmy kultura, výchova, multikulturní výchova, gymnaziálním školstvím a multikulturní výchovou, pojmy multikulturní výchovy a multikulturní výchovou na státních gymnáziích v Olomouci.

V části praktické jsem zvolila metodu kvantitativního výzkumu, kde se snažím potvrdit svou hypotézu, pomocí naměřených dat, které interpretuji.

Očekávám od své bakalářské práce zjištění znalosti základních pojmů multikulturní výchovy z Rámcového vzdělávacího programu pro gymnázia⁵ studentů státních gymnázií v Olomouci. Můj výzkum zvedl zájem o multikulturní výchovu na státních gymnáziích v Olomouci mezi pedagogy. Z mé diskuse s vyučujícími vyplynulo, že by se rádi více tomuto tématu věnovali, mají však stále nedostatečný časový prostor a slabé finanční zázemí.

Význam mé práce vidím v tom, že jsem nepatrně přispěla k popularizaci multikulturní výchovy. Na mnou zkoumaných gymnáziích jsem přislíbila prezentaci své bakalářské práce. Výsledky mé práce by mohly pomoci jako zpětná vazba vyučujícím v orientaci na témata, na které je třeba se více během výuky multikulturní výchovy zaměřit, aby je studenti více absorbovali a porozuměli jim.

---

⁵ Rámcový vzdělávací program je dokument státní úrovně, který normativně stanoví obecný rámec vzdělávání na gymnáziu; RVP G stanovuje zejména konkrétní cíle vzdělávání na gymnáziu, úroveň klíčových kompetencí, které mají žáci na konci vzdělávání dosáhnout.

TEORETICKÁ ČÁST

I. KULTURA A VÝCHOVA

Pojem „Multikulturní výchova“ se skládá ze dvou pojmů: kultura a výchova, které se zde pokusím rozebrat. Obě oblasti člověka kultivují a dávají mu předpoklad k lepšímu zařazení do společnosti.

I.1 Kultura

Slovo kultura pochází z latinského slova „colo“ - pěstuji.

Odborná literatura chápe kulturu ve dvojm pojetí.

Dle Průchy (2006) lze definovat širší pojem jako vše, co vytváří lidská civilizace – tedy materiální výtvoř lidské činnosti, jako jsou např. obydlí, nástroje, oděvy, průmysl a telekomunikační systémy a další, duchovní výtvoř lidí, jako je umění, náboženství, morálka, zvyky, vzdělávací systémy, politika, právo a jiné (Průcha, 2006).

Užší pojetí znamená, že pojem kultura je užíván spíše k projevům chování lidí – tedy kulturou určitého společenství se mění jeho zvyklosti, symboly, způsoby komunikace a společenské rituály sdílené hodnotové systémy, předávané zkušenosti, zachovávaná tabu.

Kultura je důležitá pro socializaci jedince a je ovlivněna prostředím v němž žijeme.

Člověk se učí hodnotám, tradicím a postojům, aby byl schopen zařadit se do své vlastní společnosti a žít v ní. Každé etnikum a národ má svou vlastní kulturu, ve které uznává své tradice a své hrdiny. Každý jedinec se jako individualita může stavět ke své kultuře různě, ale bez kultury by jeho socializace⁶ byla velmi ochuzená, jelikož kultura do sebe zahrnuje dle Krause (2008) kromě výtvoř lidské civilizace (materiálních a duchovních) i vzorce chování, zvyklosti, symboly, rituály, předávané zkušenosti.

---

⁶ Socializace je proces, kterým se jedinec začleňuje do sociální skupiny, přičemž si osvojuje normy ve skupině.

Další pohled na kulturu nám zprostředkovává Kraus (2008:156), který píše: *„Kultura je výsledkem celého předcházejícího vývoje dané společnosti (kulturní dědictví), ale také přetváření a obohacování společností současnou (kultura aktuální).“*

Kulturou se řídí členové dané společnosti a je předávaná dalším generacím, uvádí (Murphy, 1998 in Průcha, 2006).

Prostředí ve kterém žijeme, nás ovlivňuje a utváří naši kulturu, naše zvyky, tradice a postoje. Tento názor potvrzuje i Šišková (2008:36), která chápe kulturu jako *„nástroj člověka k adaptaci na životní prostředí.“* Dle autorky se životní prostředí lidí liší a tím se liší i jejich kultura, která je reakcí na něj.

Profesor Kraus (2008) upřesňuje pojem „prostředí“, které vidí jako vymezený prostor (zahrnuje vedle hmotných předmětů nezbytné vztahy, tedy vedle materiálního systému i systém duchovní, tj. prvky jako věda, umění, morálka ap.), který obsahuje podněty nezbytné pro rozvoj osobnosti.

I.2 Výchova

Albert Schweitzer, řekl: *„Dobrý příklad není jednou možností ovlivnit jiné lidi. Je to jediná možnost“.*

S výchovou se setkáváme v průběhu našeho celého života. Měla by nám přinést nejen vzorné způsoby, ale také rozvíjet naše schopnosti a vlastnosti. Jejím cíle je vychovat z jedinců kulturní bytosti, které budou schopni aktivní účasti na společenském životě.

Výchova se pojí dle názorů odborníků se socializací. Jak uvádí profesor Kraus (2008:64) *„výchova představuje dynamický proces vědomé a řízené socializace a zahrnuje všechny činnosti, které člověka formují pro život v konkrétní společnosti.“*

Kraus (2008:59) dále uvádí: *„Socializací rozumíme proces postupné přeměny člověka jako biologické bytosti v bytost společenskou, tedy postupné začleňování se do života dané společnosti, proces, v němž se učíme v dané společnosti žít“.*

Kraus (2008:65) dále vysvětluje *„výchova je jakýsi regulátor, je to řídicí proces, kterým chceme průběh socializace usměrnit tak, aby byl v souladu s výchovnými cíli.“*

Tato dynamická, vědomá a řízená socializace zahrnuje všechny činnosti, které člověka utvářejí pro život v konkrétní společnosti“.

Dle Krause (2008:65) proces, ve kterém výchova reguluje socializaci má tři roviny tohoto procesu:

1. Zaměření na nežádoucí sociální orientaci osobnosti a na vztahy mezi lidmi.
2. Zaměření na žádoucí vývoj osobnosti - individuální.
3. Zajišťování péče o jedince a jeho vedení (včetně učení).
4. Kázeňské požadavky.

V první rovině vidí Kraus (2008) „dílčí výchovu“, která zahrnuje určité kázeňské požadavky, dále pak zajišťování péče o jedince (řízení spotřebních činností), jeho vedení (řízení přetvářecích činností), a především proces učení, který sám o sobě přispívá k rozvoji osobnosti.

V druhé rovině spatřuje „individuální výchovu“, která může mít povahu sebevýchovy.

V rovině třetí se dle Krause (tamtéž) jedná o „sociální výchovu“, která předpokládá sociální zaměřenost, orientaci osobnosti na mezilidské vazby, na mravní profil a na společenskou aktivitu.

Názor, že výchova je základ pro socializaci, potvrzuje svým tvrzením i (Cosser,1991 in Geist, 1992) : „*Výchova je instituce pro socializaci, je universálním sociálním procesem, jímž je přenášeno sociální dědictví z generace na generaci.*“

II. MULTIKULTURNÍ VÝCHOVA

Multikulturní výchova (MKV) je v našem světě nezbytná. Je v ní naděje, že přes všechny odlišnosti jedinců v náboženském vyznání, pohlaví, sexuální orientaci, sociální úrovni, etnika a rasy bude možné žít společně s co nejmenším množstvím konfliktů, pomáhat si a snažit se porozumět naší odlišnosti.

Společnost nese odpovědnost za to, jak vypadá multikulturní výchova. Moree (2008) říká, společnost sama má velký vliv na formování multikulturní výchovy a multikulturní výchova odpovídá na požadavky společnosti. Vývoj multikulturní výchovy formovalo tedy soužití více kultur, národů etnik⁷ a potřeba vzájemného pochopení a rozvíjení multikulturní komunikace. To potvrzuje i Průcha (2001) když píše, lidstvo, je si vědomo svých rozdílů v rase, jazyku, etniku, náboženském vyznání už od dávné historie, nikdo však dříve nepovažoval za nutné lidstvo vzdělávat o důvodech a původu těchto rozdílů. Před třiceti lety se dospělo k názoru, že lidstvo má i mnoho společného a že odlišnosti by neměly být důvodem ke konfliktům a válkám.

Dle Průchy (2001) samotný původ slova „multicultural education“ (multikulturní výchova) je nejčastěji používaný termín v USA, Velké Británii, Kanadě, Austrálii v odborných publikacích, encyklopediích a sbornících. Používají se i termíny interkulturní výchova a pouze v USA multietnická výchova. Ojedinele lze vidět výraz interkulturní vzdělávání a transkulturní výchova. „*Tyto termíny jsou shodné do jisté míry*“, jak píše Průcha (2001:39), pojem „multikulturní výchova“ je vyjadřován v mezinárodní vědecké komunikaci (vedené v angličtině) nejednotně, s několika paralelními termíny.“

Základním stavebním kamenem pro multikulturní výchovu byly teorie i výzkumy jiných vědních oborů, které mohla použít pro své potřeby.

Přirozená základna pro multikulturní výchovu je fyzická antropologie⁸ zabývající se vývojem člověka a mimo jiné i vznikem a odlišností kultur. Snaha o pochopení a toleranci odlišnosti kultur je i jedno z hlavních témat multikulturní výchovy, která z ní čerpá. Její podkategorie antropologie kulturní⁹ se zabývá již samotnými jevy, jako je kultura, etnikum a etnicita.

---

⁷ Etnikum viz. vysvětlení na straně 35.

⁸ Fyzická antropologie je věda jejímž předmětem je „studium růstu, vývoje a funkce lidského organismu v rámci různých rasových, etnických, kulturních a sociálních skupin populace v čase a prostoru“ (Soukup, 2000 in Průcha, 2000:47).

⁹ Antropologie kulturní je věda, která zkoumá teorie o základních jevech, jako jsou kultura, etnikum či etnická identita (Jandourek, 2007)

Etnologie¹⁰ a etnografie¹¹ jakožto vědy o etnikách a kulturách byly pro multikulturní výchovu také velmi podstatné, také sociologie¹², která přinesla do multikulturní výchovy mnoho poznatků z oblasti sociologických výzkumů.

Další věda, ze které multikulturní výchova čerpala, je pedagogika se svými výzkumnými metodami a technikami, které lze používat při vyučování multikulturní výchovy, při projektování jejich programů a také při jejím hodnocení výsledků a efektů.(Průcha, 2001).

Důležitým pojmem pro multikulturní výchovu je pojem „identita“¹³ Skutečnost, že s velkou vlnou migrace dochází ke střetu naprosto odlišných kultur je pro obě strany majoritu i minority velmi komplikovaná. To s sebou přináší konflikty a vytváří atmosféru nedůvěry. Uchránit si vlastní identitu a přitom být otevřený a tolerantní ke tradicím příslušníků jiných zemí, se stává v současnosti problémem. Přesně to popisuje profesor Kraus (2008), když říká, že i člověk multikulturně orientovaný si musí současně upevňovat svou identitu.

Komplikovanost soužití majority¹⁴ s minoritou¹⁵ připouští Kraus (2008), který popisuje dnešní pojetí multikulturní výchovy, které dává důraz na koexistenci různých kultur vedle sebe. Dle něj hlavní úkol multikulturní výchovy je zachování soužití oběma směry, majorita si musí uvědomit, že menšinu nemůže přehlížet ani zrušit, menšina by měla vědět, že majorita nikdy nebude akceptovat všechny požadavky minority.

V této kapitole uvádím několik pohledů na multikulturní výchovu od různých odborníků.

Průcha (2006) vidí multikulturní výchovu jako edukační činnost, dle něj je multikulturní výchova edukační činnost, která se zaměřuje na to, aby učila lidi různých etnik, národů, rasových a náboženských skupin žít spolu, vzájemně se respektovat a spolupracovat. Provádí se na základě různých programů ve školách a v mimoškolních zařízeních, v osvětových akcích, v reklamních kampaních, v politických opatřeních.

---

¹⁰ Etnologie je věda, která se zabývá zobecňováním konkrétních etnografických poznatků získávaných v terénním výzkumu. Zkoumá kulturní rysy etnik jednak z hlediska srovnávacího, jednak z hlediska historického vývojového (historického) (Průcha, 2001:49)

¹¹ Etnografie je vědní disciplína která se zabývá jak hmotnými aspekty lidské kultury (stavby, nářadí, oděvy, potrava atd.), tak aspekty způsobu života (obyčejje, rodinný a společenský život, rituály aj.) národů a etnik (Průcha, 2001:49).

¹² Sociologie je věda zabývající se sociálními skupinami

¹³ Identita viz. vysvětlení na straně 38.

¹⁴ Majorita viz. vysvětlení na straně 40.

¹⁵ Minorita viz. vysvětlení na straně 41.

Jsou s ní spojovány velké naděje i značné finanční prostředky, ale její skutečné efekty nejsou spolehlivě prokazovány.

Šindelářová považuje multikulturní výchovu za studijní disciplínu, když píše: „Multikulturní výchovou a vzděláváním (multicultural education) se rozumí nově vzniklá (80. léta 20. století) studijní disciplína (obor), jejímž hlavním cílem je vytvoření rovných vzdělávacích příležitostí pro žáky (studenty) různých rasových, etnických a společenských tříd a kulturních skupin“. (Šindelářová in Brtnová 2006:67).

Další pohled na multikulturní výchovu nabízí Pelcová (2007), která uvádí, že je výchovou k poznání dějin zemí odlišných národů, jejich jazyka, zvyků, způsobu života, tradic a systému hodnot.

Pelcová (tamtéž) uvádí pravidla, kterými by se multikulturní výchova řídí:

- učí společnost nezobecňovat negativní zkušenosti s příslušníky ostatních národů
- nabádá k získávání kladné zkušenosti s příslušníky menšin
- poukazuje na prospěšnost osobního seznamování
- vede ke snaze pochopit chování příslušníků jiných menšin, které je ovlivněno právě odlišnými tradicemi, zvyky a způsobem života
- inspiruje k poukazování na kladné vzory příslušníků menšin
- učí společnost neposuzovat jedince podle zařazení k etniku, ale naopak uvědomovat si jejich vnitřní hodnoty
- nabádá k vyslovení vlastního názoru proti názoru rasistů
- doporučuje žádat o podporu a zákrok politické, kulturní, náboženské, ekonomické a soudní špičky

Autorka říká, že pokud bude mladá generace kulturně vzdělaná, je tu jistá naděje pro společné soužití s jinými etniky v otevřené společnosti (Pelcová, 2007).

Dle Krause (2008) existují dva pohledy na multikulturní výchovu:

Z pohledu příslušníka majoritní společnosti:

Multikulturní výchova z hlediska příslušníků majority je proces, kdy jednotlivci mají vytvářet způsoby svého pozitivního vnímání a hodnocení různých kulturních systémů a na tomto základě regulovat své chování.

Z pohledu příslušníka minority:

Multikulturní výchova z hlediska příslušníků minority je vzdělávací proces, který zajišťuje žákům etnických, rasových, náboženských a jiných minorit takové učební prostředí a vzdělávací obsahy, jež jsou přizpůsobovány jejich zvláštním jazykovým a kulturním potřebám (vzdělávání v mateřském jazyce menšiny).

Multikulturní výchova je tedy dle zde zmíněných odborníků edukační činnost, která se zaměřuje na to, aby učila lidi různých etnik, národů, rasových a náboženských skupin žít spolu, vzájemně se respektovat a spolupracovat, dále studijní disciplína (obor), jejímž hlavním cílem je vytvoření rovných vzdělávacích příležitostí pro žáky (studenty) různých rasových, etnických a společenských tříd a kulturních skupin, proces kdy jednotlivci mají vytvářet způsoby svého pozitivního vnímání a hodnocení různých kulturních systémů a na tomto základě regulovat své chování, vzdělávací proces, který zajišťuje žákům etnických, rasových, náboženských a jiných minorit takové učební prostředí a vzdělávací obsahy, jež jsou přizpůsobovány jejich zvláštním jazykovým a kulturním potřebám (vzdělávání v mateřském jazyce menšiny).

II.1 Historie a vývoj multikulturní výchovy v České republice

V české odborné terminologii jsme se s pojmem „multikulturní výchova“ poprvé setkali počátkem 90. let minulého století, kdy se tento výraz začal používat jednak v odborné literatuře, médiích, ale i ve školní praxi. V ostatních vyspělých státech západního světa, které musely řešit problémy se soužitím naprosto odlišných kultur mnohem dříve než my, byl tento pojem již známý.

Vlivem globalizace¹⁶ v 90. letech a po otevření hranic našeho státu se spustila velká vlna migrace. Migrace¹⁷ z důvodů politických, ekonomických nebo z důvodů válečných konfliktů. S tím souvisí příliv imigrantů a s nimi nové problémy, na něž společnost nebyla dříve připravena je řešit. V současné době na našem území žije mnoho etnik a národností. Nejvíce z území Vietnamu, Polska, Ruska, Bulharska. Pracovní migrace z východní Evropy je důsledkem politických, ekonomických a sociálních změn, k němuž došlo v posledním desetiletí minulého století. Pro Českou republiku je migrace v takové míře novinkou, se kterou se musí vyrovnat kulturně, sociálně i finančně.

Přestože by se mohlo zdát, že Československá republika byla v minulosti monoetnickým státem, není tomu tak. I naše země měla v minulosti zkušenosti s multikulturními konflikty. Již při vzniku naší republiky v roce 1918 existovaly na našem území nejméně tři početně významné etnické národy a to Češi, Slováci a Němci, dále pak Poláci a Maďaři.

Soužití Čechů a Němců bylo problematické již v dávné minulosti. Dle (Medved'ové, 2008 in Staněk, 2008) počátky národnostních sporů a soupeření mezi Čechy a Němci lze hledat na konci 18. století v době probouzení českého národního vědomí. Národy Slováků a Čechů v roce 1918, než by setrávaly po mnohaletém útlaku v rakousko - uherské monarchii, raději byly sdruženy z politických důvodů v jednom státě, kde jejich práva chránila ústava z roku 1920. Dávná nevráživost, mezietnické konflikty a diskriminace mezi těmito národy však bohužel existovaly i nadále. Předsudky byly předávány z generace na generaci. Tragické vyvrcholení přišlo v roce 1938-1945 v období druhé světové války.

---

¹⁶ Globalizace - viz. vysvětlení na straně 37

¹⁷ Migrace - viz. vysvětlení na straně .41

Národ naší země má tedy velkou zkušenost s mezinárodním konfliktem, kterou by měl využít jako ponaučení a motivaci k prevenci v budoucím vzdělávání jedinců. K této prevenci by měla přispět i multikulturní výchova našich dětí a mládeže.

Je třeba ovlivňovat mládež od nejranějšího věku pozitivně, vést je k empatii¹⁸, pochopení a citu pro jiné lidi a jejich potřeby.

Česká republika reagovala na dění v naší společnosti i ve světě vznikem svého „Národního programu rozvoje vzdělávání tzv. Bílé knihy“. Dle Bílé knihy se tvoří rámcové vzdělávací programy, které jsou realizovány již v předškolním vzdělávání. Do nich byla multikulturní výchova zařazena jako jedno z průřezových témat.

---

¹⁸ Empatie je schopnost emočně se vžít do situace druhé osoby.

III. GYMNAZIÁLNÍ ŠKOLSTVÍ A MULTIKULTURNÍ VÝCHOVA

Abychom lépe pochopili systém ve kterém je, multikulturní výchova začleněna, je nutné podívat se do světové historie vzdělávání.

„V roce 1991 byl generální ředitel organizace UNESCO¹⁹ Federico Mayor vyzván účastníky Generální konference UNESCO zřídit Mezinárodní komisi s názvem „vzdělávání pro 21. století“. Byl tak vytvořen výchozí bod pro hledání uceleného konceptu vzdělávání, jenž byl zaměřen do budoucnosti“. Staněk (2008:155).

Dle Staňka (2008) byla komise ustavena v roce 1993 a byly vytýčeny principy, o něž se měl připravovaný koncept vzdělávání připravovat. Nejdůležitější ze všech je princip, který hovoří o vzdělání následovně: *„vzdělání je činnost, za niž odpovídá celá společnost, přičemž zvláštní odpovědnost mají instituce, jímž je vzdělávání svěřeno a zároveň všichni, kdo se na něm podílejí“* Staněk (2008:155). Zpráva komise v první části formuluje nejzávažnější problémy celé společnosti a očekávané směry vývoje. Ve zprávě bylo sděleno doporučení, aby se vzdělávací politika nestala faktorem sociálního vylučování. Vzdělávání samo o sobě nemá možnost vyřešit problémy vyvolané přerušением sociálních vazeb, ale může uchovávat touhu po společném životě. Staněk (2008). Z této zprávy vyplynulo, že společnost je tedy odpovědná za vzdělání, které je pro vývoj lidstva nenahraditelné.

Rovněž Česká republika formulovala hlavní cíle české vzdělávací politiky ve svých kurikulárních²⁰ dokumentech. Zmiňuji se o tom v následující kapitole.

---

¹⁹ UNESCO agentura OSN specializující se na vzdělávání, vědu a kulturu se sídlem v Paříži. Bylo založeno podepsáním smlouvy v 4. listopadu 1945 v Londýně. Zakládalo ji 14 členských států Austrálie, Brazílie, Čína, Československo, Dánsko, Dominikánská republika, Egypt, Francie, Indie, Jižní Afrika, Kanada, Libanon, Mexiko, Norsko, Nový Zéland, Řecko, Saúdská Arábie, Spojené království, Turecko a USA. V současné době má 19 členských států.

²⁰ Kurikulum= popis organizovaných procesů výuky a jejich řízení.

III.1 Národní program rozvoje vzdělávání v České republice alias Bílá kniha

V souladu s novými principy kurikulární politiky, zformulovanými v Národním programu rozvoje vzdělávání²¹ v České republice (tzv. Bílé knize), schváleného vládou České republiky 7. února 2001 a zakotvenými v zákoně č. 561/2004 Sb., (Zákon č. 561/2004, o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání ve znění pozdějších předpisů „školský zákon“), se do vzdělávací soustavy zavádí nový systém kurikulárních dokumentů pro vzdělávání žáků od 3 do 19 let. Kurikulární dokumenty jsou vytvářeny na dvou úrovních – státní a školní. Státní úroveň v systému kurikulárních dokumentů představují Národní program vzdělávání (NPV) a rámcové vzdělávací programy²² (dále jen RVP). Školní úroveň představují školní vzdělávací programy²³ (dále jen ŠVP).

Bílá kniha je strategickým rámcem realizace vybraných projektů financovaných ze strukturálních fondů EU²⁴. Dokument nám říká, že primárním úkolem školy je vybavit všechny žáky základními vědomostmi a dovednostmi, které jim umožní se novým požadavkům přizpůsobit, neustále se dále vzdělávat, reagovat na nové situace, přijímat autonomní rozhodnutí. Kromě cílů vědomostních, na které klade český vzdělávací systém tradičně důraz, by měla škola ve zvýšené míře začít učit žáky učit se novým věcem, kultivovat jejich mluvený a písemný projev, kritické myšlení, vést je k tvořivosti, zvědavosti, samostatné badatelské aktivitě a práci s informacemi a rozvíjet jejich občanské kompetence.

Na Bílé knize spolupracovali akademici, studenti a pracovníci soukromého sektoru. Na její téma proběhla celospolečenská diskuze, která byla uzavřena veřejným vypořádáním došlých připomínek. Legislativní návrhy procházely Parlamentem České republiky v součinnosti s Ministerstvem školství mládeže a tělovýchovy, Ministerstvem financí, a Ministerstvem práce a sociálních věcí. (RVP G, 2007).

---

²¹ Státní úroveň v systému kurikulárních dokumentů představuje Národní program vzdělávání tzv. Bílá kniha. Tento dokument formuluje požadavky na vzdělávání, které jsou platné v počátečním vzdělávání jako celku (RVP G, 2007).

²² Rámcový vzdělávací program představuje státní úroveň v systému kurikulárních dokumentů. Vymezuje závazné rámce vzdělávání pro jeho jednotlivé etapy (předškolní, základní, střední vzdělávání) (RVP G, 2007).

²³ Školní vzdělávací program představuje školní úroveň kurikulárních dokumentů, podle kterých se uskutečňuje vzdělávání na jednotlivých školách. Sestavuje ho každá škola sama dle zásad RVP a svých vzdělávacích potřeb.

²⁴ EU Evropská unie je jedinečné hospodářské a politické partnerství 27 demokratických evropských zemí, založené 7. února 1992 v Maastrichtu.

III.2 Školský zákon

Zákon č. 561/2004, o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon), ve znění pozdějších předpisů (dále jen ŠZ) upravuje podmínky žáků se speciálními vzdělávacími potřebami, kterými jsou děti azylantů dle paragrafu 16, ŠZ ‚Vzdělávání dětí, žáků a studentů se speciálními vzdělávacími potřebami), které se řadí do kategorie studentů se sociálním znevýhodněním dle paragrafu 16, (4) c) ŠZ postavení azylanta, osoby požívající doplňkové ochrany a účastníka řízení o udělení mezinárodní ochrany na území České republiky podle zvláštního právního předpisu 11.

Práva dětí těchto azylantů jsou upraveny v paragrafu 16, (6) ŠZ děti, žáci a studenti se speciálními vzdělávacími potřebami mají právo na vzdělávání, jehož obsah, formy a metody odpovídají jejich vzdělávacím potřebám a možnostem, na vytvoření nezbytných podmínek, které toto vzdělávání umožní, a na poradenskou pomoc školy a školského poradenského zařízení. Zákon zde uvádí, že je možnost prodloužení středního vzdělávání v délce až o 2 školní roky ve výjimečných případech. Dále uvádí nutnost přihlížet k znevýhodnění studentů při jejich školním hodnocení.

Paragraf 16, (9) ŠZ upravuje možnost pro ředitele školy zřídit asistenta pro studenta se speciálními vzdělávacími potřebami pouze se souhlasným vyjádřením školského poradenského zařízení.

Paragraf 16, (10) ŠZ dále upravuje podmínky pro zřízení jednotlivé třídy, oddělení nebo studijní skupiny s upravenými vzdělávacími programy v rámci školy nebo ke zřízení asistenta pedagoga kde je třeba souhlas zřizovatele zařízení.

Paragraf 18 ŠZ upravuje podmínky za nichž ředitel školy může povolit individuální vzdělávací plán studentu se speciálními vzdělávacími potřebami.

Paragraf 19 ŠZ uvádí prováděcím právním předpisem pravidla a náležitosti zjišťování speciálních vzdělávacích potřeb, přijímání, průběh a ukončování vzdělávání těchto studentů, náležitosti individuálního vzdělávacího plánu a podmínky pro přeřazování do vyššího ročníku.

Paragraf 20 ŠZ se zabývá vzděláváním cizinců. Upravuje za jakých podmínek mají cizinci přístup ke vzdělání, ke školnímu stravování, za jakých podmínek se jim promíjí přijímací zkouška z českého jazyka na střední školy.

III.3 Rámcový vzdělávací program pro gymnázia a školní vzdělávací program

Rámcové i školní vzdělávací programy jsou veřejné kurikulární dokumenty přístupné pro pedagogickou i nepedagogickou veřejnost

Rámcový vzdělávací program pro gymnázia (RVP G) je kurikulární dokument státní úrovně, který normativně stanoví obecný rámec vzdělávání na gymnáziu; RVP G vymezuje zejména konkrétní cíle vzdělávání na gymnáziu, úroveň klíčových kompetencí, které mají žáci na konci vzdělávání dosáhnout.

Rámcový vzdělávací program podporuje volbu různých vzdělávacích postupů, různých metod a forem výuky ve shodě s individuálními potřebami žáků; umožňuje modifikaci vzdělávacího obsahu pro vzdělávání žáků se speciálními vzdělávacími potřebami a žáků mimořádně nadaných. (RVP G, 2007).

RVP G je otevřený dokument, který bude v určitých časových etapách inovován podle měnících se potřeb společnosti, zkušeností učitelů se ŠVP i podle měnících se potřeb a zájmů žáků.

Dle pojetí vzdělávání dle RVP G vzdělávání ve čtyřletých gymnáziích a na vyšším stupni víceletých gymnázií, má žáky vybavit klíčovými kompetencemi a všeobecným rozhledem na úrovni středoškolsky vzdělaného člověka a tím je připravit především pro vysokoškolské vzdělávání a další typy terciárního vzdělávání, profesní specializaci i pro občanský život.

RVP G stanovuje pouze obecný rámec vzdělávání na gymnáziu. Ve svých školních vzdělávacích programech mohou školy tento rámec obohacovat podle vlastních vzdělávacích záměrů, podle potřeb a zájmů žáků i podle regionálních podmínek. V souladu se svým ŠVP, se svou profilací či zaměřením si školy dotvářejí profil absolventa svého gymnázia.

Studenti na gymnáziích víceletých i čtyřletých by si měli osvojit klíčové kompetence tzn.: kompetenci²⁵ k učení, kompetenci k řešení problémů, kompetenci

---

²⁵ Kompetence - představují soubor vědomostí, dovedností, schopností, postojů a hodnot, které jsou důležité pro osobní rozvoj jedince, jeho aktivní zapojení do společnosti a budoucí uplatnění v životě.

komunikativní, kompetenci sociální a personální, kompetenci občanskou, kompetenci k podnikavosti.

Vzdělávací obsah²⁶ dle RVP G je propojený celek očekávaných výstupů²⁷ a učiva. Vzdelávací obsah na čtyřletých gymnáziích a na vyšším stupni víceletých gymnázií je v RVP G orientačně rozdělen do osmi vzdělávacích oblastí. Každá vzdělávací oblast obsahuje charakteristiku vzdělávací oblasti, cílové zaměření vzdělávací oblasti a vzdělávací obsah.

Jednotlivé vzdělávací oblasti jsou tvořeny jedním vzdělávacím oborem nebo více obsahově blízkými vzdělávacími obory.

Očekávané výstupy dle RVP G formulované v RVP G jsou pro tvorbu ŠVP závazné. Škola si stanoví sama náročnější očekávané výstupy i širší obsah učiva ve svém ŠVP. Vzdelávací obsah oborů²⁸ je členěn do tematických okruhů, tematických celků, popřípadě témat (RVP G, 2007).

III.3.1 Průřezová témata zařazená v RVP G

Jsou to témata v současnosti vnímaná jako aktuální. Mají ovlivňovat postoje, hodnotový systém a jednání žáků.

Průřezová témata jsou povinnou součástí vzdělávání. Promítají se nejen svým výchovným zaměřením, ale i obsahem do vzdělávacích oblastí (oborů) a pomáhají doplňovat či propojovat, co si žáci během studia osvojili. Pojetí a funkce průřezových témat příznivě ovlivňují rozvíjení klíčových kompetencí. Obsahují charakteristiku průřezového tématu, v níž je zdůrazněn význam a postavení průřezového tématu ve vzdělávání na gymnáziu. Je v nich vyjádřen vztah ke vzdělávací oblasti a přínos průřezového tématu k rozvoji osobnosti žáka jak v oblasti postojů a hodnot, tak v oblasti vědomostí, dovedností a schopností.

Obsah průřezových témat doporučený pro vzdělávání na gymnáziu je rozpracován do tematických okruhů, které obsahují nabídku témat (činností, námětů). Všechny

---

²⁶ Vyučovací předměty dle RVP G mohou převzít celý vzdělávací obsah jednoho oboru vymezeného v RVP G, ale vzdělávací obsah jednoho vzdělávacího oboru může být také rozdělen mezi více vyučovacích předmětů nebo je možné vzdělávací obsah více oborů spojovat (integrovat) do jednoho předmětu. V ŠVP je také možné integrovat tematické okruhy, celky a témata různých vzdělávacích oborů v RVP G.

²⁷ Očekávaný výstup - vyjadřují, jaké úrovně osvojení učiva mají žáci na konci vzdělávání na gymnáziu v daném oboru dosáhnout, tzn. jakými žádoucími vědomostmi, dovednostmi, postoji a hodnotami mají disponovat.

²⁸ V ŠVP je obsah vzdělávacích oborů rozpracován v podobě učebních osnov vyučovacích předmětů.

tematické okruhy jsou povinné (škola musí zařadit do svého ŠVP všechny tematické okruhy), hloubka, rozsah (výběr témat) a formy jejich realizace jsou zcela v kompetenci školy a konkretizují se v ŠVP.

Průřezová témata lze realizovat jako součást vzdělávacího obsahu vyučovacích předmětů, je možné jim věnovat samostatné projekty, semináře, kurzy, besedy apod., případně je lze realizovat jako samostatný vyučovací předmět.

Účinnost výchovného působení průřezových témat je podporována také vytvořením odpovídajícího klimatu třídy i celé školy a kromě toho i využíváním dalších vhodných příležitostí (např. divadelní a filmová představení, televizní a rozhlasové pořady, výstavy, přednášky, besedy, výukové programy), se kterými se žáci setkají mimo školu.

Do vzdělávání ve čtyřletých gymnáziích a na vyšším stupni víceletých gymnázií jsou zařazena průřezová témata: Osobnostní a sociální výchova, Výchova k myšlení v evropských a globálních souvislostech, Multikulturní výchova, Environmentální výchova²⁹, Mediální výchova (RVP G, 2007).

V další kapitole je podrobněji zpracováno průřezové téma multikulturní výchova, neboť je hlavním tématem mé práce.

III.3.2 Průřezové téma multikulturní výchova v RVP G

Multikulturní výchova je nezbytná v dnešní době globalizace, kde si nelze představit život společnosti bez multikulturních vztahů. Především pro mladé lidi, kteří se připravují na budoucnost, v níž se zcela jistě budou setkávat s lidmi odlišného etnika, rasy, náboženského vyznání, s lidmi, kteří uznávají jiné hodnoty a tradice.

Rámcový vzdělávací program Ministerstva školství a tělovýchovy určuje jak přistupovat k principům multikulturní výchovy. (RVP G, 2007).

Přínos průřezového tématu multikulturní výchova k rozvoji osobnosti žáka vidí RVP G především v podpoření vnímání vlastní kultury, jejich hodnot a v rozvoji

---

²⁹ Environmentální výchova je výchova k odpovědnosti k životnímu prostředí.

integrace³⁰ s jinými kulturami. Škola by neměla mít jen funkci vzdělávací, ale i výchovnou. Multikulturní výchovu nelze začlenit bez působení na mezilidské vztahy mezi učiteli a studenty, studenty navzájem a učiteli a rodinou. Svůj vliv zde má i klima třídy, společenské prostředí a osobnost učitele. Studenti se dovídají téměř ve všech předmětech vědomosti a znalosti o jiných národech a etnikách, avšak jen vědomosti nestačí. Je třeba formovat i jejich postoje, jednání a hodnotový systém, aby byli schopni integrace a spolupráce s odlišnými lidmi, buď rasou, kulturou, náboženským vyznáním nebo hodnotami. „*Multikulturní výchova se zaměřuje zejména na poznání a pochopení kulturních diferencí³¹ mezi lidmi nejrůznějšího původu, mezilidské vztahy, multikulturní komunikaci³² a přizpůsobení životu v multikulturní společnosti*“ (RVP G, 2007:73).

Průřezové téma multikulturní výchova by mělo ovlivnit studenty v oblasti postojů a hodnot, ale také v oblasti vědomostí, dovedností a schopností následujícím způsobem:

- Naučit studenty chápat odlišnosti a individuální zvláštnosti, naučit je respektovat lidskou bytost její důstojnost a vidět ji jako jednotu tělesné a duševní stránky osobnosti, ale i jako součást etnika.
- Naučit studenty vidět všechna etnika jako rovnocenná, se stejnými právy na život a na práci. Multikulturní výchova by měla naučit studenty uvědomit si svou vlastní kulturní identitu, potřebu integrace v rodinných, vrstevnických a profesních vztazích.
- Studenti by měli znát hlavní typy sociálních útvarů³³, uvědomovat si význam mezilidských vztahů pro harmonický vývoj osobnosti. Mít představu o pojmu lidská solidarita³⁴, umět zaujmout odpovídající lidské postoje ve složitých obdobích lidského života.
- Umět rozlišit asertivitu³⁵ pozitivní od bezohledné a sobecké seberealizace³⁶. Měli by být schopni žít podle morálních norem, umět čelit projevům amorality³⁷, xenofobie, diskriminace³⁸ a rasismu³⁹.

---

³⁰ Integrace viz. vysvětlení na straně 38.

³¹ Diference = rozdíl.

³² Komunikace = výměna informací.

³³ Sociální útvar - množství jedinců od dvou až k velkým celkům, přičemž vztahy mezi jedinci jsou pravidelné a trvalejšího rázu.

³⁴ Solidarita - pocit sounáležitosti u příslušníků nějakého sociálního celku

³⁵ Asertivita - nenásilně projevované sebevědomí.

³⁶ Seberealizace - uplatnění, které nám přináší vnitřní uspokojení.

³⁷ Amoralita - opak morálního jednání.

³⁸ Diskriminace - postoje a způsoby chování, jakými jsou znevýhodňování nebo ponižování lidé na základě své příslušnosti k určité skupině.

³⁹ Rasismus - viz. vysvětlení na straně 45.

- Vnímat rasovou a náboženskou intoleranci jako neslučitelnou s životem v demokracii.
- Naučit se vnímat multikulturu jako přínos pro obohacení obou etnik.
- Hájit myšlenku, že každý je odpovědný za to, aby byla odstraněna diskriminace a předsudky⁴⁰ vůči lidem odlišujícími se sociálním původem, etnikem, rasou⁴¹, barvou pleti, náboženstvím, pohlavím či sexuální orientací.
- Studium cizích jazyků chápat jako základ celoživotního vzdělávání, jako výhodu pro budoucí pracovní aktivity, mezinárodní spolupráci a kooperaci⁴². Podílet se na tom, aby společnost lépe sloužila i zájmům minorit (RVP G, 2007).
- Multikulturní výchova by měla sloužit jako základ vědomostí pro pojmy z této oblasti jako je národ, kultura, etnicita⁴³, identita, asimilace⁴⁴, integrace, inkluze⁴⁵, kulturní pluralismus, globalizace, xenofobie, rasismus, intolerance⁴⁶ a extremismus⁴⁷, majorita a minorita, sociální smír⁴⁸ atd. Také znát významné národní symboly a zásady jejich používání.
- Získat i praktické dovednosti a mít přehled o sociokulturním⁴⁹ prostředí jiných národů prostřednictvím vzdělání v cizích jazycích. Poznávat jazykové zvláštnosti v dnešním multilingvním⁵⁰ a multikulturním⁵¹ světě.
- Vědět jaké je postavení národnostních a jiných menšin. Poznat projevy rasové nesnášenlivosti, vysvětlit příčiny xenofobie ve společnosti současné i v minulosti.
- Rozumět podstatě vážných sociálně patologických jevů⁵² a jejich důsledkům pro společnost.
- Studenti by měli být schopni znát nejdůležitější mezinárodní organizace na podporu multikulturality⁵³ a orientovat se v jejich funkcích. (RVP G, 2007).

⁴⁰ Předsudky – emocionálně silně zabarvený úsudek o druhých jedincích, skupinách nebo záležitostech.

⁴¹ Rasa – viz. vysvětlení na straně 45.

⁴² Kooperace – spolupráce na sebe vzájemně odkázaných jedinců, která umožňuje společné dosažení cíle.

⁴³ Etnicita – viz. vysvětlení na straně 36.

⁴⁴ Asimilace – viz. vysvětlení na straně 34.

⁴⁵ Inkluze – viz. vysvětlení na straně 39.

⁴⁶ Intolerance - viz. vysvětlení na straně 49.

⁴⁷ Pojem extremismus viz. vysvětlení na straně 37.

⁴⁸ Sociální smír – je to rovnováha mezi potřebami zaměstnanců a zaměstnavatelem, kdy zaměstnanci nestávkují a nemají strach o práci a zaměstnavatelé mohou přiměřeně reagovat na změny na trhu .

⁴⁹ Sociokulturní prostředí – prostředí dané kulturou člověka jeho sociálním postavením.

⁵⁰ Multilingvní – vícejazyčný.

⁵¹ Multikulturní – všekulturní.

⁵² Sociálně patologické jevy – jevy společensky nežádoucí.

⁵³ Multikulturalita – viz. vysvětlení na straně 42.

Průřezové téma multikulturální výchova je rozděleno na tři tématické okruhy, které se zabývají aktuálními tématy

1. ZÁKLADNÍ PROBLÉMY SOCIOKULTURNÍCH ROZDÍLŮ

- Studenti by měli poznat, jak se projevuje sociokulturní rozrůzněnost v regionech České republiky a v Evropě.
- Měli by znát modely soužití různých sociokulturních skupin.
- Vědět co je základ multikulturalismu.
- Vysvětlit rozdíly mezi pojmy asimilace, integrace a inkluze .
- Měli by vědět jaká je v současné době situace s imigranty v České republice ve srovnání s jinými zeměmi Evropské unie.
- Jaké jevy způsobují imigraci⁵⁴.(RVP G, 2007).
- Které příčiny mají za následek etnickou, náboženskou a jinou nesnášenlivost, která se může stát příčinou mezinárodního napětí a jak je možné tomuto následku předcházet.
- Vědět jaká jednání a postoje jsou průvodním jevem xenofobie, rasismu, intolerance a extremismu.
- Znat postoje a jednání občana České republiky a Evropana ve vztahu k imigraci jako jevu současnosti, k imigrantům a k imigrační politice státu (Evropské unie) (RVP G, 2007).

2. PSYCHOSOCIÁLNÍ ASPEKTY INTERKULTURALITY⁵⁵

- Jaké mají představy studenti o imigrantech, žadatelích o azyl a uprchlících.
- Jak ovlivňují předsudky a stereotypy komunikaci příslušníků majority s cizinci a příslušníky minority.
- Jaké jsou reakce studentů na jinak smýšlející osoby z jiných kultur .
- Z jakých příčin vzniká strach z cizinců.
- Jakým způsobem mohou studenti změnit své monokulturní představy na představy multikulturní.
- Jak lze změnit a vylepšit porozumění mezi lidmi různých kultur ,náboženství. (RVP G, 2007).

---

⁵⁴ Imigrace - přistěhovalectví.

⁵⁵ Interkulturalita – synonymum ke slovu multikulturalita viz. vysvětlení na straně 42

3. VZTAH K MULTILINGVNÍ SITUACI A KE SPOLUPRÁCI MEZI LIDMI Z RŮZNÉHO KULTURNÍHO PROSTŘEDÍ

- Jakým způsobem se mohou studenti naučit využívat jazykovou pluralitu pro komunikaci s osobami jazykově a kulturně různými.
- Jakými způsoby mohou studenti rozvíjet své jazykové kompetence pro kontakt a spolupráci s příslušníky jiných etnik.(v České republice i v Evropě).
- Které instituce a organizace se mohou studenti obrátit v případě problémů multikulturního charakteru. Jak používat jazyk aniž by studenti používali rasistických a diskriminujících výrazů (RVP G, 2007).
- Jak mluvit s úctou o lidech, kteří se odlišují svým náboženským přesvědčením, uznávanými hodnotami, rasou, etnikem, národností či odlišnou sexuální orientací.
- Naučit se způsob jak respektovat všechny jazyky i když se navzájem liší.
- (RVP G, 2007)

III.4 Základní cíle multikulturní výchovy

Kraus (2008) spatřuje základní cíle multikulturní výchovy v tom, že člověk by si měl uvědomit to, že jsou jiní lidé odlišní a tuto odlišnost akceptovat, také by se měl snažit pochopit původ této odlišnosti a přijmout ji. Podívat se na svět očima příslušníka „té druhé kultury“. Angažovat se aktivně ve prospěch jiné kultury a starat se o její rozvoj.

Šišková (2008) k tomu dodává, je třeba předat žákům zajímavé informace o odlišných kulturách ve vazbě na kulturu vlastní. Vychovávat k toleranci a proti rasismu (uvádět kladné příklady a věrný popis reality). Vzdělávat o tom, co se děje během setkávání příslušníků různých kultur (zachycení reálných procesů interakce a jejich charakteru). Podporovat sociální a kulturní identitu žáků domácích i cizích (dát možnost žákům porovnávat a vytvářet si vlastní identitu sociální a kulturní, přemýšlet a volit si životní cestu, udržet kompaktnost osobnosti).

České školství, ještě nemá dlouholeté zkušenosti s výukou multikulturní výchovy. Má tedy jisté nedostatky. Jedním z nich je dle Šiškové (2008), že se příliš nezabývá

problémem výchovy a podpory vývoje sociální a kulturní identity žáka ať už českých dětí, nebo cizinců, zaměřuje se spíše na výuku českého jazyka a zvládnutí české látky. Mnohdy děti cizinců, jež k nám přišly z prostředí jiných kultur, mají často větší multikulturní zkušenosti než jejich učitelé, kteří znají cizí kultury obvykle z pohledu turisty nebo učebnic zeměpisu. Obecně se dle autorky o multikulturní výchově moc nemluví, jakoby se nás to netýkalo, jako bychom se báli o jiných kulturách nebo o jejich střetech hovořit a také nevíme jak o nich hovořit.

III.5 Výuka multikulturní výchovy

III.5.1 Metody výuky multikulturní výchovy

Pro navození pozitivní atmosféry aktivity při práci ve třídě se studenty je vhodnější beseda než přednáška. Je možné využít metod, jako je brainstorming⁵⁶, eventuelně dotazník, ve kterém se nejprve každý individuálně zamyslí, nad tématem, a pak následuje veřejná prezentace názorů skupiny. Důležité je po celou dobu besedy udržet nehodnotící postoj. Je třeba nechat zaznít všechny názory. Zároveň studenty informovat o etniku, které mládež nejvíce zajímá nebo ke kterému má nejproblematictější vztah. Formou besedy přiblížit etnikum studentům, vést je k porozumění tomuto etniku i přes jeho odlišnosti. Šišková (2001).

„Při výchově a vzdělávání minorit i majorit je v demokratické společnosti nezbytné užívat takové metody a formy práce, které u žáka:

- 1. Posilují jeho autonomii a odpovědnost ve všech oblastech jeho života.*
- 2. Vedou ho k uznání skutečnosti, že druzí lidé jsou morálně autonomní osoby.*
- 3. Přispívají k jeho kompetenci posuzovat otázky spravedlnosti s přihlédnutím k principům svobody, rovnosti a rozdílnosti.*
- 4. Učí ho demokratickým způsobům na účasti na životě školy i společnosti.“*

Pelcová (2007:66)

---

⁵⁶ Brainstorming - doslova mozková smršť, metoda řízeného rozhovoru kdy je snahou podnítit tvůrčí řešení problému.

III.5.1.1 Integrovaná tematická výuka

Průřezové téma multikulturní výchova je zařazeno dle školního vzdělávacího programu pro gymnázia do vyučovacích předmětů gymnázií. Studenti tak mají v rámci vyučování zařazeno i toto téma. Netýká se to jen předmětu základy společenské výchovy, ale i zeměpisu, občanské nauky, dějepisu atd.

III.5.1.2 Projektové vyučování

Vychází z konkrétních situací, které žáky a studenty obklopují a které je třeba řešit. Projekty zachycují reálné a aktuální problémy ve škole či v širším společenství, studenti mohou v rámci svých možností konkrétně a aktivně přispět k jejich řešení Jirásková (2006).

Je to metoda při níž je celý den vyučování věnovaný jednomu průřezovému tématu multikulturní výchovy, které je zaměřeno na jedno užší téma. Produktem může být výkres nebo plakát, který studenti nakreslí v jednotlivých předmětech na základě informací, kterých se jim v nich dostalo popř. uspořádání výstavy, kterou může shlédnout i veřejnost.

Projekt je časově náročný a vyžaduje samostatnou práci studentů, která musí být vhodně rozložena a pedagogem kontrolována. Pedagog musí studentům v průběhu práce pomáhat. Studenti by měli umět pracovat ve skupinách. Musí být také seznámeni s požadavky na jejich samostatnou práci.

Velmi důležité je časové rozvržení projektu, aby jednotlivé etapy práce bylo možno kontrolovat. Výhodná je spolupráce např. s muzei, archivy atd. V průběhu projektu je velmi potřebná prezentace projektu na nástěnce třídy, v rámci diskuzí ve třídě, také při třídních schůzkách. Projekt by měl být prezentován i pro veřejnost např. v místním tisku nebo uspořádáním výstavy. Prezentace výsledků by měla zahrnovat i shrnutí zkušeností studentů a upozornění na úskalí a problémy, se kterými se v průběhu projektu setkali.

Hodnocení může být buď individuální nebo skupinové což může pedagogovi způsobit problémy Jirásková (2006).

Dle Jiráskové (2006) projektové vyučování v sobě zahrnuje:

1. Využití znalostí z různých předmětů.
2. Rozvoj dovedností (např. vyhledávat a zpracovávat nové informace a interdisciplinárně je propojovat, rozvoj dovednosti, systematická práce atd.)
3. Aktivizaci studentů, na jejich aktivitách, přístupu, schopností spolupráce, komunikace a vytrvalosti závisí výsledek celého projektu.
4. Schopnost hledání a nalézání konsensu⁵⁷ a schopnost týmové koordinované práce.
5. Posílení důvěry, že získané znalosti, o jejichž praktickém významu, významu pro život, studenti často pochybují. To je jedním z výrazných efektů projektového vyučování.

Vzdělávání pedagogů vyučujících multikulturní výchovu

Dle Šiškové (2001) je třeba pro pedagogy vyučující multikulturní výchovu uspořádat cyklus seminářů, využít formy sociálně - psychologického výcviku, soustředit se ne pouze na získávání informací, ale i na vlastní prožitek, ujasnění si vlastních postojů.

Osobně si myslím, že učitelé na gymnáziích nemají dostatečný prostor pro rozvinutí všech aktivit, které by rádi se studenty provozovali, jelikož jim to z časových nebo finančních důvodů není umožněno.

Jak vyučovat multikulturní výchovu – příklady z praxe

1. V pedagogické praxi se dle Šiškové (2008) osvědčilo při aplikaci multikulturní výchovy následující:
2. Informace o jiných kulturách uvádět vždy v porovnání s kulturou českou a nacházet při tom společné základy v sociologické a sociálně - psychologické teorii. O zvycích jiných kultur nevyprávět jako o nereálných pohádkách, ale uvědomit si, že v Česku jsou také zvyky, které z něčeho vycházejí. Na stejném principu jsou založeny i zvyky jiných kultur.

---

⁵⁷ Konsens - shoda

6. Rurální⁵⁸ a tradiční vztahy nepovažovat za historicky zaniklé, nepotřebné, protože na světě žije daleko větší procento lidí stále tradičním a rurálním způsobem života než městským, jinak by žáci měli tendenci podceňovat jiné kultury jako historicky slabší. „V realitě však na vesnicích potkáme stejně moudré a inteligentní osobnosti jako ve městě, jenom často nemají přístup ke vzdělání.
3. O cizích kulturách nevyprávět jen teoreticky, vždy se ptát žáků na jejich zkušenosti, korigovat⁵⁹ jejich povědomí o jiných kulturách, využívat žáky z jiných kultur, o kterých se hovoří.
4. Stejně jako český žák nemusí znát kulturu českou, nemusí znát žák vietnamský kulturu vietnamskou, nepokládat ho a priori za reprezentativní příklad dané kultury, ale za jejího člena, který se v něčem k tradici kultury hlásí a v něčem ne.
5. O jednom pojmu (komunismus, pravda, láska) vyprávět žákům z pohledu různých kultur, učit je kritické analýze apod.“
6. Zmiňovat pozitivní příběhy integrace a změny identity, jak se člověk může vyrovnávat se změnou kulturního prostředí. Takových kolem sebe neslyšíme mnoho, přesto jich velké množství existuje.
7. Nikdy nevyvracet negativní zkušenosti žáků, pouze jejich paušalizaci na všechny členy kritizované skupiny. Na konkrétní členy jiné kultury se žák může zlobit, když mu něco provedou, ale nesmí se proto zlobit na všechny ostatní“.
8. Xenofobie je zcela přirozenou reakcí na nové, musíme nechat žákům čas, aby s ní pracovali a změnili ji v pozitivní vztah k tomu, co již znají, k cizincům, musíme jim dát příležitost je poznat, aby získali svou vlastní zkušenost a pozitivní náhled.
9. Při multikulturní výchově nikdy nezapomínat na vlastní kulturu, která do multikulturního prostředí patří. Je velkou chybou, pokud se bavíme o konkrétním multikulturním prostředí (ČR), a přitom vynecháváme zcela kulturu většinovou českou.
10. Učit žáky, že se kultury mohou lišit tím, že jinak projevují stejné potřeby, nebo naopak, že jiné potřeby projevují stejně. Tato skutečnost je totiž

---

⁵⁸ Rurální - venkovské.

⁵⁹ Korigovat – zlepšovat, opravovat, kontrolovat.

mnohdy základem pro vznikající konflikty. Chování druhého mohu adekvátně pochopit jen tehdy, pokud znám jeho historii, důvody a vysvětlení. Pak na ně mohu také adekvátně zareagovat.

11. Hodně využívat multikulturní srovnávání.
12. Zmiňovat, jak se kultury navzájem ovlivňují (co všechno k nám např. Vietnamci dovážejí, čím nás ovlivnil buddhismus, Vietnamsko – americká válka apod.) Šišková (2008)
13. Pokud možno nevyučovat multikulturní výchovu, jestliže nevím, co je jejím obsahem, a nemám znalosti, jak z oblasti obecné sociologie, tak z oblasti konkrétního setkávání kultur. Předem si najít vlastní cestu“.
14. Je třeba být multikulturně senzitivní, nepovažovat „české“ náhledy za samozřejmé. Vždy si klást otázku: „Pro mě je to samozřejmé, ale jak je to pro ně?“
15. Vždy hovořit o něčem, co žáci mohou, alespoň trochu znát.
16. Využít vždy ve třídě žáka z jiné kultury, pokud k ní má co říci, avšak nepovažovat ho za exemplární příklad pro vysvětlení dané kultury.
17. Nezapomínat na to, že žáci cizinci mohou žít doma ve zcela jiném kulturním prostředí, neupírat jim právo o tom ve škole hovořit, naopak tato sdělení podporovat, i když o věcech žáci moc hovořit nechtějí. S proměnou své identity a s ambivalentním vztahem ke své původní a české kultuře mohou mít vážné osobnostní a vývojové problémy.
18. Porozumět základům cizího jazyka a pochopit možné problémy jazykových rozdílů v praxi . Jazyk není jen seznam slov, ale je založen na myšlení. Ukazuje na způsob myšlení každého z nás i každé kultury . Šišková (2008)

III.5.2 Úskalí ve výuce multikulturní výchovy

Šišková (2008) říká, v učebnicích předmětů např. český jazyk, matematika atd. nalezneme prokazatelné informace, ověřené fungující metody a hodnoty, které jsou společensky žádané, naproti tomu multikulturní výchova je v porovnání s ostatními předměty vyučovanými na školách novým, neukotveným tématem v České republice.

Neexistují k ní žádné učebnice, většinou výuka probíhá z letáků, brožur a časopisů. To velmi komplikuje práci pedagogů, kteří se nemají čeho chytit, neví jak správně postupovat.

„V souvislosti s multikulturní výchovou se stále více hovoří o tom, proč učit a čeho dosáhnout, než o tom, o čem v ní učit, jak si ověřovat dosažené výsledky.“ Šišková (2008:35)

Velkým problémem je i nejasnost pojmů v této oblasti. Používá se kromě multikulturní výchovy i výchova interkulturní výchova, interkulturní vzdělávání a v poslední době lze najít i výraz transkulturní výchova. Vědci se stále v používání těchto výrazů nesjednotili.

Studenti, u kterých dle osnov probíhá multikulturní výchova si neuvědomují, že multikulturní výchovu probírají, přestože jejich orientace v jejich termínech je velmi dobrá.

Velkým problémem je, že kantoři musí odučit veškerou svou učební látku a zároveň se snaží naplnit i průřezová témata např. v podobě filmových představení což není možné uspokojivě naplnit.

Tento obor je však nový a za nějaký čas se jistě vyjasní současné nesrovnalosti a vytvoří se lepší podmínky pro realizaci multikulturní výchovy na gymnáziích.

III.6 Inkluzivní vzdělávání na školách

Samostatnou kapitolou je „inkluzivní vzdělávání“⁶⁰, kdy v souvislosti s integrací menšin (především dětí cizinců) do společnosti vzniká riziko jejich nerovnoprávného postavení v systému školství.

Dle Zapletalové (2009) učitelé, žáci a rodiče mají své vlastní představy o škole a vzdělávání. Mají od nich také různá očekávání. Rodiče čekají od školy, že jejich děti budou ve škole spokojeni a vzdělání bude kvalitní, žáci si přejí laskavé učitele, pedagogové touží mít hodné, vnímavé a nadané žáky.

Realita je ovšem odlišná, jelikož školu navštěvují žáci s různými předpoklady pro vzdělávání, z různého rodinného prostředí, inkluzivní přístup je jedna z cest jak nastavit rovné podmínky a příležitosti ve vzdělávání.

---

⁶⁰ Inkluzivní vzdělávání – viz. vysvětlení na straně 33.

Dle anglického psychologa (Farrela in Zapletalová, 2009) je hlavním znakem integrace umístění , tj. fyzická přítomnost žáků se speciálními vzdělávacími potřebami v běžných školách. Klasické typy škol jako „školy hlavního proudu“ (mainstream), jsou připraveny co se týče učiva, metod, komunikaci se žáky a nejsou připraveni na přijetí takových dětí. Pokud se do nich umístí děti s jinými potřebami lze doufat, že u těchto dětí dojde k pozitivní změně v jejich socializaci jako by automaticky nenásilně. Někdy jde pouze o absenci ex-kluze (vyloučení) místo o inkluzi. (Farrel in Zapletalová, 2009) uvádí, že inkluze potřebuje ještě další podmínky např. adaptaci⁶¹ a participaci a zajištění podmínek pro dosažení výsledků (achievement).

Akceptace

znamená dle Zapletalové (2009), že žáci budou přijati učiteli, svými spolužáky i jejich rodiči jako plnohodnotní a aktivní členové školní komunity. V praxi se setkáváme často se sentimentálním a pomáhajícím postojem nebo naopak tabuizací. Akceptace je vždy výsledkem nastavení podmínek ve škole a je předpokladem úspěšné inkluze.

Participace

říká Zapletalová (2009) je vytvoření podmínek pro aktivní účast dětí se širokým spektrem speciálních vzdělávacích potřeb ve všech školních činnostech.

Achievement

Je vytvoření podmínek, aby děti se speciálními vzdělávacími potřebami měly hmatatelné učební výsledky.

Podle stupně naplnění této čtveřice podmínek (přítomnost, akceptace, participace a achievementu) se rozlišují různé stupně inkluze:

Mainstreaming

Je selektivní umístění žáků se speciálními vzdělávacími potřebami do běžné třídy.

Částečná inkluze

Dítě si samo zvolí zda chce chodit do běžné školy, třídy a je mu pomáháno a je podporováno. Dítě z této situace může těžit.

Úplná inkluze

Je situace kdy všichni studenti, bez ohledu na druh a stupeň znevýhodnění jsou v běžné třídě na „plný úvazek“ a všechny speciální služby jim jsou poskytovány v ní.

---

⁶¹ Adaptace - přizpůsobení se něčemu.

V současnosti jsou na některých školách zpřístupněny podpůrné služby ve vzdělávání prostřednictvím speciálních pedagogů, výchovných poradců, školních metodiků prevence a školních psychologů. Tato aktivita vznikla ze snahy vyrovnávat podmínky pro vzdělávání a poskytovat stejnou péči všem studentům.

Na učitele jsou kladeny velké nároky, protože musí sebevzdělávat, zdokonalovat své jazykové vlastnosti, a zdokonalovat se v oblasti multikulturality. Musí si udělat čas na studenta se speciálními vzdělávacími potřebami, musí spolupracovat s jinými odborníky např. s logopedem, psychologem, asistentem pedagoga apod. Proces inkluzivního vzdělávání je velmi náročný časově i finančně.

Dle Zapletalové jsou cíle, směřující naše školství k inkluzivnímu modelu vzdělávání tyto:

1. Zajistit rovné příležitosti pro všechny a poskytnout šanci na rozvinutí jejich vzdělanostního potenciálu, dále vytvářet podmínky pro zlepšení výsledků vzdělávání sociálně znevýhodněných, studentů.
2. Vytvářet podmínky pro multikulturní vzdělávání a připravit pro pedagogy pedagogické postupy.
3. Vytvořit školní poradenská pracoviště a vytvářet příjemné a bezpečné školní prostředí.

Inkluzivní vzdělávání je podpořeno i ve výkladu čl.2 Protokolu 1 k Evropské úmluvě o lidských právech, ze kterého vyplývá nutnost uznávat a ochraňovat právo na vzdělání, jeho přístupnost bez diskriminace i ve školském zákoně v kapitole Vzdělávání dětí, žáků a studentů se speciálními vzdělávacími potřebami a dětí, žáků a studentů nadaných. Dle mého názoru děti imigrantů do této skupiny patří (Zapletalová, 2009).

IV. POJMY MULTIKULTURNÍ VÝCHOVY

Pro mou bakalářskou práci jsem zvolila pojmy multikulturní výchovy citované v Rámcovém vzdělávacím programu pro gymnázia, ke kterým jsem přiřadila pojmy, se kterými jsem se setkala v odborné literatuře během přípravy na tuto bakalářskou práci.

Akulturace

Důvody vzájemných kontaktů mezi kulturami mohou být rozmanité. Od pracovních, přátelských až po ty vynucené kam se řadí i migrace. Etnika a národy se při ní vzájemně ovlivňují, to má za následek vzniku obav ve společnosti o ztrátu své kulturní identity pod vlivem jiných kultur a tradic imigrantů. Tyto tendence jsou silné v současné době, kdy se velmi zvýšila migrace vlivem globalizace a otevřením hranic. Lze jen doufat, že v budoucnosti, po absolvování multikulturního vzdělání a po hlubším poznávání příslušníků jiných ras a etnik se smýšlení společnosti změní.

Dle Krause (2008) je akulturace proces kulturních a sociálních změn, které nastávají v důsledku vzájemných kontaktů různorodých kultur. Jedna kultura se mění tím, že přebírá prvky z jiné kultury.

Asimilace

Asimilace ve smyslu splynutí, je ideální stav přijetí imigrantů do většinové společnosti. V praxi toto splynutí není tak časté a je komplikované rozdílným pohledem na tradice, hodnoty, náboženské vyznání atd.

Dle Krause tento pojem znamená, že se přistěhovalci vzdávají vlastních tradic, zvyků a své chování přizpůsobí majoritní společnosti (Kraus, 2008)

Šišková uvádí, že výsledkem celého procesu adaptace imigrantů je široké spektrum alternativních scénářů od bezproblémového soužití přes rychlé získání bezpečného právního statusu až případné naturalizace⁶² a asimilace na jedné straně až po častý ilegální⁶³ pobyt, sociálně - ekonomickou marginalizaci⁶⁴, a formování

---

⁶² Naturalizace – získání občanství.

⁶³ Ilegální – nezákonný.

⁶⁴ Marginalizace – vytlačení na okraj společnosti.

separujících⁶⁵ se trvalých etnických enkláv, které jsou silně odmítány majoritní populací (segregace). Šišková (2001)

Šišková zdůrazňuje rozdíl v pojetí asimilace v Evropě a USA:

Pojem „asimilace“, který je-li používán v Evropě, má často jasný podtext konečného stavu fáze adaptace v imigrační společnosti – splynutí s majoritou. V americkém kontextu většinou vyjadřuje rozdílné formy adaptace bez jejich bližší specifikace. Naopak zejména v Evropě skloňovaný pojem „integrace“ americká odborná veřejnost používá minimálně (Schaefer, McKee in Šišková 2001).

Enkulturation

Přílišné zdůrazňování enkulturation, může vyvolat upřednostňování své kultury před jinými kulturami (etnocentrismus) a probudit až nacionalistické myšlení.

Dle Krause (2008) je enkulturation proces v němž jedinec v průběhu své socializace přijímá kulturu vlastního národa, a to v jejích formálních i neformálních znacích (přijímání norem, tradic, vzorců chování, zvyků, jazyka, poznatků).

Jandourek (2007:73) dále rozšiřuje: „*část enkulturation probíhá vědomě v příslušných institucích (např. škola), část nevědomě během každodenních interakcí a komunikace. Je považována za součást socializace.*“

Etnikum

Dělením lidstva na etnika hrozí nebezpečí třídění jedinců podle příslušnosti k nim. Příkladem toho byla etnická čistka Židů během druhé světové války.

„*Etnikum je skupina lidí kteří mají společný původ, obvykle společný jazyk a sdílejí společnou kulturu. Souhrnně lze říci, že každé etnikum se vyznačuje svou vlastní etnicitou*“ . (J. Průcha, 2006:29)

Jandourek (2007:76) doplňuje: „*Na rozdíl od rasy příslušníci etnika nemají takové fyzické znaky, kterými by se výrazně lišili od příslušníků většiny . Důležitější je spíše odlišnost hodnot, norem, chování a jazyka.*“

---

⁶⁵ Separace – oddělování, odlučování.

Etnicita

„Etnicita je souhrn kulturních, rasových, jazykových a teritoriálních faktorů, historických osudů a představ o společném původu, formulujících etnické vědomí člověka, jeho etnickou identitu“. Průcha(2006:29)

Jandourek(2007:76) dodává: *„etnicita je také vědomí skupiny jedinců, že jsou jako etnicky odlišní vnímání druhými“.*

Etnické vědomí(etnická identita)

Každý člověk potřebuje vědět odkud pochází a kam patří. Lidé kteří mají problémy s přijetím do společnosti, jsou často nesebevědomí a frustrovaní. Uvědomování si své etnické identity je proto velmi důležité.

„Etnické vědomí je uvědomování si, pocíťování sounáležitosti s určitou etnickou skupinou na základě společně sdílených znaků etnicity nebo rodového původu. Je souhrnem názoru na původ, etnický prostor(vlast), historické osudy, postavení, úlohu a povahu vlastního etnika a na jeho místo mezi ostatními etniky“. (J. Průcha, 2006:30)

Etnocentrismus

Etnocentrismus nevznikl až v našem století. Z historie víme, že už v dobách starověku vyspělé civilizace považovaly všechny ostatní národy za barbary. Každý jedinec má v sobě tendenci upřednostňovat vlastní zvyky , tradice a postoje před cizími. Je proto těžké odhadnout zdravou míru podporování národní identity⁶⁶. Přehnaný etnocentrismus je základem nacionalistického myšlení.

Etnocentrismus je tendence poznávat, hodnotit a interpretovat okolní svět jen z perspektivy kultury vlastního etnického společenství. Průcha (2006)

Extremismus

Extremismus pravicový, sdružující nacionalisty, kteří odmítají rovné postavení ras a etnik a prosazují antisemitistické, rasistické a xenofobní myšlenky, nebo levicový se členy marx – leninské revoluční ideologie, kteří mají v programu převrat a nastolení vlády proletariátu, oběma skupinám jde o změnu a odstranění současného

---

⁶⁶ Národní identita - hluboký pocit vlastní totožnosti založený na prožívání vlastní komunity.

společenského systému a to násilnou protiprávní cestou. Po roce 1990 naše republika zaznamenala nárůst těchto extremistických hnutí. V právním státě však nelze zabránit podobným hnutím v jejich činnosti, pokud nepřekročí hranice zákona.

Matoušek (2003:68) k tomu říká: „*Extremismus je krajní politický postoj obvykle klasifikovaný na škále od levicovosti do pravicovosti. Skupiny zastávající tyto postoje se pokoušejí řešit společenské problémy radikálně a nekompromisně, některé při tom zjevně překračují hranici zákona.*“

Globalizace

Globalizace je proces, který ovlivňuje život všech lidí na celém světě. Globalizace má dopad na ekonomiku, především na rozvojové státy, které se více integrovaly do světové ekonomiky. Komunikační technologie dnes umožňují kontakt lidí ať jsou kdekoli na světě. Celosvětovým propojením se může ztrácet vlastní kultura národa pod vlivem příchozích módních kultur. Někdy dochází k paradoxům např. lidé v Africe mají mobil, ale nemají zajištěné základní životní potřeby. Díky velkému pokroku v technice a technologiích narůstá počet nezaměstnaných, jelikož se zvyšuje produktivita práce a tím pádem se snižuje počet zaměstnanců. Také dobrovolná migrace (za prací, za příbuznými, z důvodu zlepšení ekonomické situace rodiny) kdy do vyspělých zemí přichází levná pracovní síla z chudších zemí, má svůj vliv na ekonomickou nestabilitu. Malé státy jsou více závislé na nadnárodních společnostech.

Celosvětová společnost má předpoklady k řešení těchto problémů jako jsou globální oteplování, ničení přírody, nedostatek pitné vody, chudoba, negramotnost i válečné konflikty. Bohužel, se zatím stále upřednostňují ekonomické zájmy před zájmy lidskými.

„*Celosvětový společenský proces, vedoucí ke stále vyšší vzájemné propojenosti a závislosti všech oblastí světa. V ekonomické oblasti dochází ke globální dělbě práce mezi státy a oblastmi světa , spojené s rozvojem nadnárodních společností. V politické oblasti se prosazuje hegemonie několika málo velmocí. součástí globalizace je i rostoucí stupeň kulturní výměny mezi národy.*“ . Jandourek, (2007:92)

Identita

„Identita je hluboký pocit vlastní totožnosti založený na prožívání vlastní komunity. (Jakým člověkem jsem a čím se liším od druhých). Zahrnuje i hodnoty, kterým jedinec věří a na nichž zakládá smysl svého života(světónázor, osobní ideologie).“ Jandourek (2007:104).

Šišková (2008) se zamýšlí nad tím co je to identita a jak vzniká: *„Člověk bez těch druhých nemůže rozvíjet svou identitu, protože ji vytváří také na základě reakcí na něj samého. Lidé jsou tvořeni nejen svou individuální identitou“⁶⁷*, ale také skupinovou identitou⁶⁸.

Šišková (2008) uvádí, že vliv na identitu jedince má rodina, především vzájemná interakce⁶⁹ s matkou, výchova v rodině, výchova ve škole, socializace, akulturace i globalizace. Člověk nemůže v izolaci vytvářet svou identitu, jelikož ji vytváří na základě reakcí na něho samého.

Integrace

Integrace jedinců ohrožených sociálním vyloučením z důvodu odlišnosti pohlaví, rasy, etnika, sociálního postavení, sexuální orientace a náboženského vyznání je snahou každé demokratické společnosti. Vzdělávání společnosti se nyní více zaměřuje na toto téma i vlivem globalizace a jejich průvodních jevů jako je např. dobrovolná migrace.

„Integrace je včlenění jednotlivce nebo skupiny do nového prostředí nebo nových poměrů, a to bez proměny vlastní identity nebo ztráty specifičnosti“ Šišková (2008:266) *„Začlenění jedince do skupiny a jeho akceptování ostatními členy“*. Jandourek (2007:109)

Je na nás jako majoritě, abychom podali pomocnou ruku menšinám, jelikož, jak píše Jandourek (2007:154) *„Ochrana práv menšin je považována ze jeden ze znaků vyspělé demokratické společnosti.“*

Inkluze

Splynutí menšin brání rozdílné přístupy k řešení problémů, jiné tradice, zvyky a hodnoty. Odlišnost menšin nejen etnických je velkým problémem, jelikož v učebních

---

⁶⁷ Individuální identita - typické rysy jedince nebo skupiny.

⁶⁸ Skupinová identita - společná shoda členů o podstatných rysech skupiny, o tom, kdo k ní patří, a co by skupina měla, a co by neměl dělat

⁶⁹ Interakce – vzájemné působení činitelů.

osnovách nebyly zahrnuty předměty jako např. tolerance. Na způsob myšlení a chování jedinců tak měla vliv především výchova v rodině.

Naše společnost nemá velké zkušenosti s řešením multikulturních problémů, které přišly po roce 1990. V současnosti díky Rámcovému vzdělávacímu programu pro gymnázia, kde je zařazeno průřezové téma „multikulturní výchova“ můžeme doufat, že mladá generace již bude přistupovat k těmto konfliktům s většími znalostmi a komunikačními dovednostmi.

„Inkluze je vyšší stupeň integrace postižených nebo znevýhodněných jedinců do společnosti a jejich institucí (např. tzv. inkluzivní vzdělávání)“. Jandourek (2007:107)

Intolerance

V současné době se často setkáváme s intolerancí vůči jiným etnikům. Mládež se setkává s těmito názory jednak v rodinném prostředí, ale i od vrstevníků kteří jsou organizovaní v extremistických hnutích a svůj podíl na této situaci má i zhoršená sociální situace. Je třeba dospívající k toleranci⁷⁰ vychovávat. Evropská unie i její jednotlivé státy pořádají kampaně proti rasismu. Je nutné tento problém řešit , protože imigrantů nebude v budoucnu ubývat, ale naopak. Je třeba ve škole vytvořit co nejbezpečnější atmosféru pro všechny, jedince kteří se odlišují.

„Intolerance je nesnášenlivost, netolerantnost, nerespektování“. Kohoutek (2010)

Kulturní identita

Stanovit míru tolerance vůči menšinám, aby zároveň nebyla potlačovaná kulturní identita může být velmi složité. V současné době globalizace tento problém řeší mnoho vyspělých zemí v Evropě s vysokým počtem azylantů. (azylant je cizinec , kterému byl na určitou dobu udělen azyl).

„Kulturní identita je často chápána jako mnohvrstevná identifikace jednotlivce s nejrůznějšími kulturními, etnickými, sociálními, profesními, zájmovými a jinými skupinami majoritní společnosti“. czechkid (2010)

---

⁷⁰ Tolerance – snášenlivost.

Kulturní vzorce (standards)

Člověk se dívá na svět ovlivněn svými tradicemi a zvyky, které považuje za nejlepší. Nemělo by mu to však bránit v poznávání a porozumění kultur ostatních.

„Kulturní vzorce jsou způsoby chování, hodnoty a normy, komunikační zvyklosti, které jsou charakteristické pro určité etnikum nebo kulturu určité země. Jsou generačně předávány a udržují se trvale v historickém vývoji“. Průcha (2006:49)

Dle Průchy (tamtéž) jsou vzorce tím, co spoluvytváří tzv. národní charakter.

Kulturní pluralismus

V multikulturní společnosti se spolu setkávají různé rasy a etnika, které mají rozdílný jazyk, tradice a hodnoty. Může to přinést multikulturní konflikty, ale i vzájemné obohacení kultur, avšak pouze při spolupráci a toleranci všech stran.

Podle Krause (2008) je kulturní pluralismus model interetnických⁷¹ vztahů kdy, pluralitní⁷² společnost uznává rovnocennost rozdílných subkultur (specifická kultura, která se liší od majoritní kultury některými svými znaky z hlediska etnika, teritoria, věku apod.).

Giddens (1999:559) vidí tento model jako „rovnoprávnou koexistenci⁷³ subkultur⁷⁴ v dané společnosti“.

Majorita

Většinová společnost nebo – li majorita má rozhodující vliv v ekonomice, politice i v kultuře. Na ní závisí jak se v dané společnosti cítí minority.

„Majorita je (většina) - větší, zpravidla nadpoloviční část společenského útvaru, vytvářející v něm početní převahu“ (Geist,1992:210).

---

⁷¹ Interetnický – má podobný význam jako multikulturní tzn. je to soužití více etnik..

⁷² Pluralitní společnost – společnost založená na toleranci, otevřená společnost.

⁷³ Koexistence – soužití.

⁷⁴ Subkultura – specifická minoritní kultura.

Migrace

Po otevření hranic se i do naší země zvýšil přísun imigrantů. Někteří zde zůstávají jen přechodně, ale mnozí získají trvalý pobyt a tím se zapojí do života v naší společnosti. Přistěhovalci se liší nejen jazykem, ale často i biologickými znaky, tradicemi, zvyky a sociálním postavením. To může vyvolávat v lidech xenofobii (strach z cizího, odlišného). Většinová společnost od nich očekává přizpůsobení nejlépe splynutí s hostitelskou zemí. Ať už je náš názor na migraci jakýkoli, tento jev neovlivníme. Migrace bude pokračovat nezávisle na naší vůli, a je na nás jak se s tímto jevem vyrovnáme. S azylanty⁷⁵ se setkáváme v zaměstnání, ve školách a na veřejných místech. Nikdo z nás se setkání s nimi nevyhne a měl by být na tento kontakt připraven.

„Migrace je označení pro geografický pohyb jedinců nebo skupin, pro mobilitu lidí v užším nebo širším geografickém prostoru“.(Tönnies in Geist, 1992.224).

Minorita

Minorita nebo – li menšina. Menšiny se často cítí s vyloučené ze společnosti. Po příjezdu do hostitelské země bydlí uprchlíci v azylových táborech a jejich finanční situace je velmi špatná.

V táborech mají velmi těžké životní podmínky. Jejich děti mají velké problémy se zařazením do kolektivu třídy při nástupu do škol, z důvodu jazykové, ale i sociální bariéry⁷⁶.

Dnešní školství je již lépe připraveno na setkání se studenty z řad minorit, než v minulosti. Existuje zde možnost využití služeb pedagogického asistenta, který je pro děti migrantů velkou pomocí. Na některých školách také fungují školní psychologové a každá škola má zvoleného výchovného poradce z řad pedagogů⁷⁷. To vše přispívá ke snaze začlenit tyto studenty do kolektivu tříd a vyrovnávat podmínky pro studium na stejnou úroveň pro všechny studenty.

Minorita je skupina s menším počtem členů , než má v téže společnosti skupina většinová. Jandourek (2007:154).

---

⁷⁵ Azylant - je cizinec , kterému byl na určitou dobu udělen azyl.

⁷⁶ Sociální bariéra - překážka v začlenění člověka do společnosti.

⁷⁷ Školský zákon upravuje podmínky žáků se speciálními vzdělávacími potřebami, kterými jsou děti azylantů dle paragrafu 16 (Vzdělávání dětí, žáků a studentů se speciálními potřebami).

Geist (1992) k tomu dodává, že minorita je v užším slova smyslu menší část společenského útvaru lišící se obvykle od majority odlišným původem (rasou), národností, náboženstvím, řečí atp. (černoši v USA, cikáni, národnostní menšiny atp.)

Podle Wirtha (Wirth in Geist, 1992:226) „*je minorita skupinou osob, které jsou pro své fyzické nebo kulturní charakteristiky⁷⁸ odloučeny od ostatních ;ve společnosti v níž žijí je s ni mi rovnáno odlišně a nerovně, čím se považují za předmět kolektivní diskriminace*“.

Multikulturalita

Různé národy, etnika a rasy se setkávali již v dávné minulosti, aby spolu obchodovaly a spolupracovaly, ale bohužel i válčily. Dnes, v době „globalizace“ se setkávají v mnohem větší míře, a migrace se stává velkým problémem pro všechny tzv. civilizované země, které přijímají uprchlíky. Ne všichni lidé budou imigranty vítat s otevřenou náručí, díky své rodinné výchově, nebo špatné osobní zkušenosti anebo jen strachu z teroristických útoků muslimských fanatiků. Neexistují záruky, avšak jako demokratická země musíme počítat i s tímto rizikem. Mít již předem názor , že všichni imigranti jsou kriminální živlové a teroristé, by byl předsudek. Je však třeba vzájemné tolerance a otevřenosti, aby nevznikaly multikulturní konflikty.

Profesor Kraus (2008) vidí multikulturní výchovu jako východisko k toleranci a snášenlivosti. Dle něj je nutné, aby reagovala na proměny současné společnosti. Vzdělanost a informovanost jedinců díky multikulturní výchově, jistě pomůže k většímu pochopení odlišnosti a tím i k zmírněné konfliktů mezi minoritami a majoritou.

Šišková (2008) vidí multikulturalitu jako prostor pro setkávání příslušníků rozmanitých kultur a jako jev naprosto přirozený, který existuje na naší planetě vlastně od nepaměti a má naprosto konkrétní důsledky v životě člověka, velmi výrazně ho ovlivňuje.

Pelcová (2007) oproti tomu zdůrazňuje, že základem multikulturality je kultura sama v tom nejpůvodnějším slova smyslu - pěstovat,vzdělávat. Kultura však není přirozená, je třeba ji pěstovat a rozvíjet v nás. Kulturní člověk je člověk společenský, který se stýká s lidmi kolem sebe. Pokud však chceme poznat jiné lidi a porozumět jim, musíme poznat nejdříve sami sebe, což souvisí se sebezpoznaním, uvědomováním si

---

⁷⁸ Fyzické a kulturní charakteristiky – fyzické a kulturní podstatné znaky.

vlastní identity, mírou porozumění a zároveň mírou porozumění druhému, motivací, dějinným vědomím i tradicí.

Multikulturalismus

Multikulturalismus, je teorie, která se vyvinula ve dvacátém století, jako reakce na setkávání různých kultur , globalizaci a rasovou genocidu Šišková (2008) .

V dnešní době řeší multikulturalismus složité problémy, které vznikly sžíváním různých etnik a národů, v oblasti sociální, kulturní i ekonomické.

Šišková (2008) píše, multikulturalismus je reflexí setkávání rozdílných kultur, rasové genocidy a globalizace. Vidí multikulturalismus jako kulturní charakteristiku, která není přirozeným jevem jako multikultura.

Šišková (tamtéž) rozděluje multikulturalismus na dvě pojetí:

V širším slova smyslu zahrnuje ideologie⁷⁹ a teorie zabývající se multikulturním prostředím .

V užším slova smyslu existuje teorie⁸⁰ a ideologie, která hlásá, že multikulturní soužití je třeba zachovávat, a že má pozitivní vliv na společnost. Tato teorie dle Šiškové (2008) naráží na své vlastní omezení což je přehnané upozorňování na existenci kulturních rozdílů, jejich přeceňování a opomíjení kultury vlastní, což může vyvolat xenofobní reakce a postoje.

Jiný pohled nám nabízí profesor Kraus (2008), který vidí multikulturalismus jako stav, kde koexistují různá sociokulturní seskupení⁸¹, nebo jako proces, tj. dynamická změna kulturních statků⁸², ovlivňování různorodých kulturních systémů⁸³ navzájem.

Dle Moree (2008) se pojem multikulturalismu stal jednou z vůdčích politických teorií euroamerického světa. Používá se v různých významových rovinách. Jako stav společnosti, kde vedle sebe žijí sociokulturní skupiny, jako proces, při kterém dochází k výměně kulturních statků, k ovlivňování kulturních systémů, popřípadě vytváření systémů nových. Jako vědecká teorie, která zkoumá a srovnává odlišné náhledy na svět,

---

⁷⁹ Ideologie – soustava myšlenek, názorů, teorií, představující názor na svět.

⁸⁰ Teorie – vědecký stálý výklad.

⁸¹ Sociokulturní seskupení – odlišné skupiny svým původem, tradicí, zvyky. Odlišují se prostředím ze kterého pochází.

⁸² Kulturní statky – movité i nemovité památky , které mají význam pro národ.

⁸³ Kulturní systémy – kultury.

jako politická vize nebo společenský cíl usilující o vytvoření pluralitní společnosti zahrnující velké množství rozličných skupin a jako poslední jako soubor praktických či edukativních strategií a postupů, jejichž prostředkem bude dosahování vzájemné tolerance a respektu.

Národ

„Příslušnost k národu není jen otázka objektivních znaků (např. společný mateřský jazyk aj.), ale také subjektivního vědomí jednotlivců: Patříme k národu především pro to, že máme pocit skutečné vnitřní sounáležitosti s národem, s jeho historií, s jeho tradicemi a zvyklostmi i s vůlí tuto příslušnost k národu deklarovat“ (Průcha, 2006:35).

Průcha vidí národ ve dvou smyslech:

Ve smyslu etnickém: *„je to soubor osob obvykle se společným jazykem, společnou historií, tradicí a zvyky, společným územím a národním hospodářstvím“* (Průcha, 2006:38).

Ve smyslu politickém: *„národ ve smyslu politickém je prostě společenství občanů určitého státu, tedy soubor osob se státní příslušností tohoto státu“* (Průcha, 2006:38).

Národnostní menšina

V Česku je nejpočetnější národnostní menšinou menšina romská. Její soužití s majoritní společností je komplikované, díky malé přizpůsobivosti jejich členů, špatné sociální politice i odlišným tradicím a způsobu života.

„Národnostní menšina je společenství občanů České republiky, žijících na území České republiky, kteří se odlišují od ostatních občanů zpravidla etnickým původem, jazykem, kulturou a tradicemi, tvoří početnou menšinu obyvatelstva zároveň projevují vůli být považováni za národnostní menšinu, za účelem společného úsilí za zachování vlastní svébytnosti, jazyka a kultury“ (Průcha, 2006:39).

„Příslušníkem národnostní menšiny je občan České republiky, který se hlásí k jiné než české národnosti a projevuje přání, být považován za příslušníka národnostní menšiny spolu s dalšími, kteří se hlásí ke stejné národnosti“. Průcha (2006:39)

Rasa

„Pro teorii a praxi multikulturní výchovy je důležité vědět, že kromě třídění ras ve fyzické antropologii existuje ještě pojetí ras v kulturní antropologii, sociologii, interkulturní psychologii a filosofii, které není založeno na anatomických kritériích klasifikace, nýbrž je odvozováno z psychologických a kulturních fenoménů – ze vzorců chování, inteligence, z jazykových a náboženských charakteristik aj. Je v tom mnoho nejasného, zejména není spolehlivě vysvětleno, jaký je vztah mezi biologickými znaky příslušníků určité rasy a jejich psychologickými charakteristikami“ (Průcha, 2006:53).

*„Rasa je pojem používaný v biologii člověka a především ve fyzické antropologii již dlouho. Historicky se vyvinul v souvislosti s rozvojem srovnávací anatomie, kdy věda objevovala a upřesňovala, že lidský rod (*homo sapiens*) není jednotný, nýbrž odlišuje se určitými anatomickými znaky, jako je barva kůže, vlasů a očí, tvar lebky a obličej, výška a tělesné proporce“ (Průcha, 2006:50,51).*

„Rasy (plemena) jsou velké skupiny lidí s charakteristickými tělesnými znaky, které jsou dědičné, vytvořily se vlivem přírodního prostředí a vznikly v určitých geografických teritoriích: europoidní plemeno v Evropě a na Blízkém východě, negroidní plemeno v Africe, mongoloidní plemeno v Asii“ (Průcha, 2006:52).

Rasismus

Termín „rasismus“ poprvé přešel do obecného užívání ve třicátých letech dvacátého století, kdy bylo třeba nalézt nové slovo pro označení teorií, kterými nacisté ospravedlňovali pronásledování Židů (Fredrickson, 2003).

„Rasismus je souhrnné označení pro takové jednání, které překračuje pouhé vnímání rasových odlišností a přetváří se na nepřátelské aktivity vůči příslušníkům jiné rasy. Takové aktivity se projevují v diskriminaci, v agresivním chování (verbálním nebo fyzickém) či násilí“ (Průcha, 2006:54).

Xenofobie

„Xenofobie je základem různých nenávistných ideologií, jako je rasismus, šovinismus, nacionalismus, fašismus apod. Je také nejnižší položenou základnou problémů minorit a jejich napětí vůči většinové společnosti, pramení z ní pronásledování cizinců a stojí v pozadí vytváření segregovaných území. Xenofobie vzrůstá, když se sociální útvary ocitají v sociální, ekonomické či politické krizi nebo v kritické či nesrozumitelné situaci – situaci velkých změn“. „Cizí tudíž subjektivně prožívané jako nebezpečné, se stává obětním beránkem jakožto „snadno definovatelný“ původce nesnáz“. Šišková (2008:12)

Dále Šišková (2008) uvádí, xenofobie vyjadřuje strach z toho, kdo přichází z ciziny, z něčeho cizího, co stojí mimo vlastní sociální útvar. Je spojena se silným heterostereotypem (způsob posuzování své vlastní etnické či národnostní skupiny).

V. NAPLŇOVÁNÍ MULTIKULTURNÍ VÝCHOVY NA STÁTNÍCH GYMNÁZIÍCH V OLOMOUCI

Naplňování multikulturní výchovy na státních gymnáziích v Olomouci je zakotveno ve školním vzdělávacím programu všech gymnázií v rámci integrované tematické výuky průřezových témat multikulturní výchovy, naplňované v jednotlivých předmětech, popř. formou besed a projektů.

Gymnázia vypracovávají své učební plány na základě školního vzdělávacího programu, který byl tvořen podle zásad Rámcového vzdělávacího programu pro jednotlivé druhy gymnázií (např. dvojjazyčných), který vychází z Národního programu rozvoje vzdělávání tzv. Bílé knihy, který byl schválen vládou České republiky dne 7. února 2001 a přijatý do školského zákona č. 561/2004 Sb., který byl zaveden vzhledem k novým principům kurikulární politiky vlády.

Ve městě Olomouc jsou tři státní gymnázia. Navštívila jsem je, abych zjistila, jakým způsobem je naplňována multikulturní výchova v těchto školách. Podrobně jsem prostudovala jejich školní vzdělávací programy, které mají na starosti jejich koordinátoři.

V.1 Gymnázium, Olomouc – Hejčín, Tomkova 5

Gymnázium, naplňuje průřezová témata multikulturní výchovy stanovená ŠVP svého gymnázia (příloha č.2) nejen v rámci integrované výuky, ale i ve školních akcích např. výměnných pobytech v zahraničí, debatním klubu, kterého se účastní i studenti ze zahraničí a v seminářích na přípravu k maturitám. Dále využívá nabídek organizací, které se zabývají multikulturními projekty, které zde uvádím.

Tematický okruh průřezového tématu MKV v RVP G „*Základní problémy sociokulturních rozdílů*“ je integrovaný v předmětu dějepis, výtvarná a hudební výchova, český jazyk, základy společenských věd a zeměpis.

Tematický okruh průřezového tématu MKV v RVP G „*Psychosociální aspekty interkulturality*“ je integrován v předmětu německý jazyk, francouzský a španělský jazyk

Tematický okruh průřezového tématu MKV v RVP G „*Vztah k multilingvní situaci a ke spolupráci mezi lidmi z různého kulturního prostředí*“ je integrován do předmětu český jazyk, anglický jazyk, německý jazyk, francouzský a španělský jazyk, ruský jazyk, výtvarná a hudební výchova. (ŠVP, Gymnázium, Olomouc – Hejčín, Tomkova 45 2009).

Gymnázium, Olomouc – Hejčín, Tomkova 45, využívá mimoškolních nabídek ke zkvalitnění multikulturní výchovy. Studenti navštívili festival dokumentárních filmů o lidských právech „**Jeden svět**“. Tento festival promítá každoročně přes 100 filmů z celého světa a snaží se podporovat kvalitní dokumentární filmy se sociální, politicky angažovanou a lidsko - právní tematikou (Výroční zpráva, Gymnázium, Olomouc – Hejčín, Tomkova 45 2009).

Výměnný pobyt studentů gymnázia a Gymnázia Bern-Kirchenfeld ve Švýcarsku je již tradicí. Hlavní myšlenkou projektu je umožnit mladým lidem z obou zemí navázat vzájemné dlouhodobé kontakty, prezentovat svá rodná města v zahraničí. Pro české žáky je to také dobrá příležitost zdokonalit své znalosti v německém jazyce. Stejně tak probíhá výměna i mezi zdejšími gymnázii a Lyceem Doorn v Holandsku zaměřeného na vzájemné poznávání přírodních a kulturních památek, životního stylu, zvyků a způsobů studia (Výroční zpráva, Gymnázium, Olomouc – Hejčín, Tomkova 45 2009).

Projekt Owensboro, Kentucky, USA umožňuje pobyt studentů v USA na Daviess County High School a Apollo High School. Díky projektu „COMENIUS“ mezi Francií, Rumunskem a Itálií budou mít studenti v budoucnu možnost výměnného pobytu se studenty v městečku Crest ve Francii (Výroční zpráva, Gymnázium, Olomouc – Hejčín, Tomkova 45 2009).

„**Fotbal pro rozvoj**“ tento multikulturní projekt je realizován díky finančním prostředkům z programu „sport pro rozvoj“ ministerstva zahraničí České republiky.

Hlavním organizátorem je „INEX“⁸⁴. Spolupracují s ním partneři jako např. „Česko proti chudobě“⁸⁵, „ARPOK“⁸⁶. Dalšími partnery jsou „Člověk v tísní“⁸⁷, fotbalové kluby, včetně „SK Sigma“⁸⁸, a soukromé subjekty. Projekt se účastní partnerské školy Olomouckého kraje, mezi nimi i Gymnázium, Olomouc – Hejčín, Tomkova 45. Velký podíl na tomto projektu má náš fotbalový reprezentant Tomáš Ujfaluši a hudebník Xavier Baumaxa.

Projekt má za cíl využít působení fotbalu na širokou veřejnost a spojit ho s rozvojovou spoluprací. Fotbal posiluje vztahy mezi lidmi, podporuje toleranci a má schopnost řešit konflikty. Je to prostředek k porozumění nejen mezi jednotlivci, ale mezi celými národy a zeměmi bez rozdílů politického, sociálního a ekonomického postavení. Umožňuje seznámení s životem dětí a lidí ve slumech v Africe, pro které je fotbal velmi významný v jejich životě. Není že ho milují, ale může jim pomoci dostat se z jejich velmi špatné ekonomické a sociální situace.

Projekt probíhá v třítydenních programech ve čtyřech regionech Čech a Moravy z nichž jedním je i Olomouc.

V rámci projektu jsou realizovány fotbalové turnaje pro zúčastněné školy i veřejnost, semináře, besedy a výstavy ve školách i kulturní akce, např. prezentace výrobků afrických dětí pro veřejnost, které si samy vyrobily z přírodních materiálů. a workshopy⁸⁹ kde je možnost tyto výrobky za symbolickou částku zakoupit.

Děti z Keni a Tanzánie ve věku od 16 do 20 let dostaly fotoaparáty aby samy zmapovaly život v afrických slumech a prezentovaly je v České republice nejen studentům, ale i veřejnosti. Součástí projektu je motivační film o skutečném životě v afrických slumech.

Vztahy mezi studenty a dětmi z Afriky se upevňuje i tím, že je studenti ubytovávají ve svých domovech, a tím si zároveň vylepšují své jazykové dovednosti. (Výroční zpráva, Gymnázium, Olomouc – Hejčín, Tomkova 45 2009).

---

⁸⁴ INEX - nevládní nezisková organizace působící od roku 1991 v mezinárodním dobrovolnictví. (INEX, 2009)

⁸⁵ Česko proti chudobě - jejímž hlavním úkolem je seznámit veřejnost s problémy světové chudoby, oslovit politiky a navázat s nimi spolupráci (Česko proti chudobě, 2010).

⁸⁶ ARPOK - agentura rozvojové a humanitární pomoci Olomouckého kraje, která nabízí metodické materiály připravené k realizaci multikulturních a globálních témat pořádá semináře pro pedagogy na téma „multikulturní výchova“, pořádá výukové programy multikulturní výchovy (ARPOK, 2009).

⁸⁷ Člověk v tísní - humanitární organizace, která pomáhá v krizových oblastech a podporuje dodržování lidských práv ve světě (Člověk v tísní, 2006).

⁸⁸ SK Sigma Olomouc - olomouckého klubu české fotbalové soutěže (SK Sigma, 2009).

⁸⁹ Workshopy - (forma vzdělávací aktivity při které studenti sami dojdou k požadovanému výsledku)

„**Change the game**“ projekt pro víceletá gymnázia přiblížil studentům gymnázií, jak sport a hry pomáhají dětem, které žijí v chudých slumech brazilského města Fortaleza. Tento projekt pořádá nadace Divoké husy⁹⁰.

Lektoři projektu sami navštívili obyvatele brazilských slumů⁹¹ na vlastní kůži zkusili, jak těžký je život tamních lidí. Přivezli spoustu fotografií a zážitků, které předávali studentům gymnázií.

Cílem projektu bylo pomoci studentům přemýšlet o příčinách a důsledcích, které s sebou chudoba přináší a ukázat jak sport pomáhá vylepšit životní podmínky dětí ve slumech. Lektoři uskutečňovali projekt pomocí alternativních her se zážitkem, srovnáním společného a rozdílného mezi životem našim a jejich, probuzením zájmu o problematiku chudých zemí, a prezentace vlastních zážitků a zkušeností. Pokud by studenti měli zájem pomoci dětem ze slumu finanční sbírkou, nadace Divoké husy jim přislíbila stejnou částku, kterou studenti mezi sebou vyberou. Peníze mohou získat uspořádáním koncertů, divadelního představení, výstavy apod. Je to pro studenty velká motivace, jak vyjádřit svou kreativitu a zároveň šance, jak projevit solidaritu vůči dětem ze slumu. (Divoké husy, 2009).

Multi – kulti výukový program multi - kulti představuje kulturní odlišnosti sedmi minorit žijících na území České republiky (Čiňanů, Mongolů, Romů, Rusů, Ukrajinců, Vietnamců a obyvatel Zakavkazska). Lektoři se spolu se studenty nebo pedagogy na **semináři** věnují vždy jen jedné z těchto menšin. Lektoři jsou zaměstnanci organizace ARPOK, partnerem je centrum SIM⁹². V tomto výukovém programu je velký důraz kladen na porozumění a pochopení kulturních odlišností na vcítění se do života jiných etnik. Lektoři využívají interaktivní metody (umožňující vzájemnou komunikaci) založené na spolupráci ve skupině: práce s textem, brainstorming, prezentace, diskuse, apod. Součástí výukového programu je i putovní výstava, která se umísťuje v prostorách školy.

Program je určen pro 2. stupně základních škol a studenty středních škol. (ARPOK, 2009).

---

⁹⁰ Divoké husy - nestátní a nezisková organizace, které působí v sociální, zdravotní a humanitární oblasti v celé České republice a také v rozvojových zemích, podporuje jej evropská komise a česká rozvojová agentura (Divoké husy, 2009).

⁹¹ Slum – chudinská čtvrť.

⁹² SIM - je středisko integrace menšin nyní Centrum podpory inkluzivního vzdělávání. Tato centra realizují projekt kde si ověřují a vytvářejí podmínky pro zajištění distribuce vzdělávání podle možností a schopností žáků. Nabízejí školám průběžnou konzultační a poradenskou pomoc v oblasti psychologických a speciálně-pedagogických služeb, sociálního poradenství a prevence sociálně patologických jevů. Tento projekt je spolufinancován Evropským sociálním fondem a státním rozpočtem České republiky (SIM).

Debatní klub⁹³ tohoto gymnázia se zapojil do multikulturní výchovy tématem své besedy na téma „Rozdíly mezi životem v USA a ČR Studenti se pravidelně účastní meznárodních soutěží v debatování kde se umísťují na předních pozicích. Oblíbené je pořádání turnajů mezi debatními kluby různých škol. Debatování studentům zdokonaluje logické myšlení, přesné vyjadřování, argumentaci⁹⁴ a především řečnické umění. (Výroční zpráva, Gymnázium, Olomouc – Hejčín, Tomkova 45 2009).

Studenti mají možnost volby z přípravných dvouletých a jednoletých **seminářů** na maturitní předměty v předmaturitním a maturitním ročníku, kde se setkávají s průřezovými tématy multikulturní výchovy. V těchto seminářích si studenti připravují dle svého zájmu seminární práce a referáty k obohacení učiva (ŠVP Gymnázium, Olomouc – Hejčín, Tomkova 45 2009).

V.2 Slovanské gymnázium, Olomouc, tř. Jiřího z Poděbrad 13/936 Olomouc

Gymnázium, naplňuje průřezová témata multikulturní výchovy stanovená ŠVP svého gymnázia (Příloha č.3) nejen v rámci integrované výuky, ale i ve školních akcích např. výměnných pobytech v zahraničí, besed na téma multikulturní výchova a v seminářích na přípravu k maturitám. Využívá nabídek organizací, které se zabývají multikulturními projekty, které zde prezentují.

Tématický okruh průřezového tématu MKV v RVP G „*Základní problémy sociokulturních rozdílů*“, je integrovaný v předmětu dějepis, hudební výchova, český jazyk, zeměpis, anglický jazyk, biologie, ruský jazyk, francouzský jazyk, německý jazyk a španělský jazyk.

Tématický okruh průřezového tématu MKV v RVP G „*Psychosociální aspekty interkulturality*“, je integrovaný v předmětu český jazyk, anglický jazyk, francouzský a španělský jazyk a dějepis.

---

⁹³ Debatní klub - Debatování je aktivita, která se v anglosaském světě těší velké popularitě a mnoho dnes slavných a známých osobností se ve svých školních letech zúčastnilo nejedné soutěžní debaty. V České republice funguje Asociace debatních klubů, pod kterou spadají dvě větve debaty: česká a anglická. Debatní klub byl založen již v roce 1994 jako jeden z prvních v České republice

⁹⁴ Argumentace – dokazování.

Tematický okruh průřezového tématu MKV v RVP G „ *Vztah k multilingvní situaci a ke spolupráci mezi lidmi z různého kulturního prostředí*“, je integrovaný do předmětu český jazyk, anglický jazyk, francouzský a španělský jazyk, hudební výchova, zeměpis a dějepis. (ŠVP, Slovanské gymnázium, Olomouc, tř.Jiřího z Poděbrad 13/936, 2009)

„Fotbal pro rozvoj“ – tento multikulturní projekt je zde realizován stejně jako na Gymnáziu, Olomouc – Hejčín, Tomkova 45 (Výroční zpráva, Slovanské gymnázium, Olomouc, tř.Jiřího z Poděbrad 13/936, 2009).

„Lidé lidem“ je výukový program pro gymnázia uskutečňovaný v rámci rozvojového vzdělávání, které pořádá ARPOK. Jeho záměrem je aktivní zapojování studentů do výuky. Je vytvořen v návaznosti na učební plány: globální problémy lidstva, historické kořeny tohoto světa, problematika nucené migrace z důvodů politických, náboženských, etnických a válečných.

Gymnázium se zúčastnilo okruhu číslo 2 na téma „Jiný kraj, jiný mrav“, které se zabývá tematikou respektování odlišností a snahou o porozumění. Všímá si problémů multikulturní výchovy, náboženství, menšin, etnocentrismu, kulturního pluralismu, lidských práv a rovnoprávnosti žen. Téma tohoto programu je zařazeno do předmětů občanská výchova, základy společenských věd, zeměpis, dějepis, anglický jazyk (ARPOK, 2009).

„Multi – kultí“ v rámci tohoto výukového programu multikulturní výchovy pořádaného organizací ARPOK a SIM byla umístěna v prostorách školy putovní výstava se zajímavostmi o sedmi minoritách žijících na území České republiky (Číňanech, Mongolech, Romech, Rusech, Ukrajincích, Vietnamcích a obyvatelích Zakavkazska) v programu multi – kultí. (ARPOK, 2009)

„Planeta Země“ zprostředkovává setkání se zeměmi, do kterých by se běžně studenti nedostali, prostřednictvím filmových představení a projekce diapoziivů.

Planeta Země je výukový program na poznávání cizích zemí, ale nově i České republiky. Zahrnuje výukové programy, které probíhají formou nejmodernějších

multimediálních projekcí⁹⁵ Program na živo moderují účastníci expedic - učitelka a novinář. Je promítán v kinech a divadlech. Trvá 1 hodinu a je promítán několikrát denně pro případné zájemce. Tento výukový program pořádá Agentura MediaPro s.r.o.⁹⁶. (Výroční zpráva, Slovanské gymnázium, Olomouc, tř.Jiřího z Poděbrad 13/936, 2009).

Na gymnáziu přednáší na **besedách** bývalí studenti školy, kteří měli možnost poznat na vlastní kůži , život v jiné zemi , popisují zážitky z cizích zemí a setkání s jinými kulturami. (Výroční zpráva, Slovanské gymnázium, Olomouc, tř.Jiřího z Poděbrad 13/936, 2009)

Škola pořádá pro studenty **výměnné pobyty** ve spolupráci se střední školou v Lyonu a v Nanteuil le Haudoin, které přispívají k vzájemnému poznávání studentů různých národů k jejich lepšímu vzájemnému pochopení a spolupráci.a v neposlední řadě i ke zlepšení jazykové dovednosti,díky neustálému kontaktu s rodilými mluvčími. (Výroční zpráva, Slovanské gymnázium, Olomouc, tř.Jiřího z Poděbrad 13/936, 2009).

Studenti 3. a 4. ročníků gymnázií si vybírají volitelný předmět v libovolné kombinaci dvouletého a jednoletého **semináře**. Jedním z volitelných předmětů studentů může být i předmět „Dějiny multikulturality“, ale i jiné předměty, které mají ve své náplni průřezová témata multikulturní výchovy, jako např. konverzace světových jazyků, dějepis ve světových jazycích, realie cizojazyčných zemí, moderní dějiny, seminář z dějepisu, politologie a mezinárodní vztahy, morálka a duchovní vývoj, lidstva, seminář ze zeměpisu, světová ohniska napětí.

Studenti si mohou zvolit v semináři předmět „multikulturní výchova“ Předmět je zaměřen nejen na poznávání rozmanitosti různých kultur, jejich tradic hodnot, ale umožňuje uvědomění si vlastní kulturní identity a porozumění odlišnosti.

Věnuje se aktuálním problémům - projevům antisemitismu, židovské kultuře, soužití s Rómy, poznávání muslimské kultury, odlišnostem vietnamské kultury. Seznamuje s azylovou politikou státu, postavením migrantů a uprchlíků v české společnosti zejména migrantů z Ukrajiny a Běloruska. Neopomíjí problematiku chápání homosexuality a genderu v současné společnosti.

---

⁹⁵ Promítání probíhá třemi špičkovými projektory na sobě nezávislé obrazy umístěné vedle sebe v kombinaci s videoprojekcemi. Obrazový efekt je umocněn autentickými zvuky a domorodou i zkomponovanou hudbou ve špičkové stereo kvalitě.

⁹⁶ Agentura MediaPro s. r. o - agentura zabývající se převážně tvorbou cestopisných reportáží pro média v České republice i v zahraničí (Planeta Země 3000).

Ve výuce jsou využívány interaktivní zážitkové metody, besedy a exkurze, ukázky zahraničních projektů a práce s literaturou. Seminář propojuje výuku historie a základů společenských věd a splňuje požadavky průřezového tématu RVP. (ŠVP Slovanské gymnázium, Olomouc, tř.Jiřího z Poděbrad 13/936, 2009)

V.3 Gymnázium, Olomouc, Čajkovského 9

Gymnázium, naplňuje průřezová témata multikulturní výchovy stanovená ŠVP svého gymnázia (Příloha č.4) nejen v rámci integrované výuky, ale i ve školních akcích např. výměnných pobytech v zahraničí, zahraničních zájezdech, besedách, čtenářském maratónu ve španělském jazyce, kde se účastní i studenti ze zahraničí, návštěvy filmových festivalů s prezentací španělských filmů, výstav a v seminářích na přípravu k maturitám. Specialita tohoto gymnázia jsou akce kde prezentují španělskou kulturu, mimo jiné i čtenářským maratónem ve španělském jazyce.

Dále využívá nabídek organizací, které se zabývají multikulturními projekty, které zde uvádím.

Tématický okruh průřezového tématu MKV v RVP G „*Základní problémy sociokulturních rozdílů*“, je realizovaný v předmětech základy společenské výchovy, občanská výchova, anglický jazyk, španělský jazyk.

Tématický okruh průřezového tématu MKV v RVP G „*Psychosociální aspekty interkulturality*“, je realizovaný v předmětech tělesná výchova, dějepis, španělský jazyk, biologie a anglický jazyk.

Tématický okruh průřezového tématu MKV v RVP G „*Vztah k multilingvní situaci a ke spolupráci mezi lidmi z různého kulturního prostředí*“ je realizovaný v předmětech občanská výchova, dějepis, český jazyk, anglický jazyk, španělský jazyk, zeměpis (ŠVP, Gymnázium, Olomouc, Čajkovského 9, 2009).

„**Jeden svět**“⁹⁷ je festival dokumentárních filmů o lidských právech. Promítá každoročně přes 100 filmů z celého světa a snaží se podporovat kvalitní dokumentární filmy se sociální, politicky angažovanou a lidsko – právní tematikou. Studenty zaujalo téma „Madrid“ kdy byly filmy vybírány v rámci tohoto tématu. Po skončení proběhla debata mezi tvůrci a členy neziskových organizací o dodržování lidských práv na Kubě (Výroční zpráva, Gymnázium, Olomouc, Čajkovského 9, 2009).

Výměnné pobyty jsou uskutečňovány s gymnázii v Singenu a Eislingenu (Bádensko – Württembersko) v Německu i se španělskými středními školami. Kontakt se studenty z jiných zemí umožňuje sblížení studentů různých národů a pro studenty tohoto gymnázia je to výborná příležitost procvičit si cizí jazyky. (Výroční zpráva, Gymnázium, Olomouc, Čajkovského 9, 2009).

Jednodenní i vícedenní zájezdy do zemí, kde je možné využít a rozšířit znalosti jazyka vyučovaného školou. v rámci partnerských vztahů měst jsou pořádány např. do města Veenendaal v Holandsku (Výroční zpráva, Gymnázium, Olomouc, Čajkovského 9, 2009).

Besedu o Brazílii, Equadoru a Kanadě uspořádalo gymnázium v rámci předmětu zeměpis. Svůj přínos mají i besedy o totalitě, náboženství a jiných oblastí týkajících se průřezových téma RVP G. (Výroční zpráva, Gymnázium, Olomouc, Čajkovského 9, 2009).

V loňském roce tato škola pořádala „**konferenci o multikulturalismu**“, které se zúčastnili představitelé Evropské unie i magistrátu města Olomouc (Výroční zpráva, Gymnázium Olomouc, Čajkovského 9, 2009).

Tradicí gymnázia je i návštěva „**Academia film**“ festivalu. Festival Academia film Olomouc pořádaný Univerzitou Palackého je nejstarší festival, který se věnuje populárně-vědeckému dokumentárnímu filmu. Každý rok láká k setkání i vzájemnému poznávání jak filmaře, tak diváky ve stále větším počtu. Svá díla do mezinárodní soutěže přihlašují stovky filmařů z celého světa, aby mohli na projekcích, výstavách, koncertech, seminářích a besedách své snímky představit několika tisícům návštěvníků

---

⁹⁷ Festival jeden svět pořádá organizace Člověk v tísni.

této prestižní olomoucké přehlídce. Zaměřuje se na mezinárodní vědu i umění. (AFO, 2010)

„**Španělské kulturní dny**“ organizuje španělské velvyslanectví a španělská sekce Katedry romanistiky University Palackého v Olomouci. Je zde prezentována španělská kultura. V rámci této akce se pořádá i osmihodinový maratón v literárním čtení „**Don Quijote de la Mancha**“ organizovaný Gymnáziem, Olomouc, Čajkovského 9 (Výroční zpráva, Gymnázium, Olomouc, Čajkovského 9, 2009).

Studenti se pravidelně účastní festivalu „**Film festival Zlín**“⁹⁸ kde probíhá projekce mezinárodních filmů. Studenti zde mají možnost debaty s tvůrci filmů. Na přehlídce filmů se uvádí filmy dokumentární, hrané i animované. Tradicí je zde dětská porota. (Filmfest, 2010).

Studenti gymnázia navštívili unikátní výstavu na Pražském hradě. Výstava „**1000 let zlata Inků**“ představila ty nejkrásnější nálezy z Muzea zlata v Limě (Peru) V tajemných prostorách za doprovodu peruánské hudby. Zlaté poháry, masky, šperky a jiné vzácné předměty přiblížili studentům dávnou slávu tohoto národa. Vystavované skvosty byly prohlášeny za světové dědictví. Pro studenty to byla mimořádná příležitost seznámit se s kulturou a uměním tohoto národa (Události, cestopisy, 2010).

Skvělých výsledků gymnázium dosahuje již pravidelně na oslavách „**Dne Evropy**“⁹⁹, kde již poněkolkáté obhájilo první místo s prezentací Španělska Tento projekt již po několikáté pořádá organizace s názvem „United Games of Nations“¹⁰⁰. ve spolupráci s dalšími organizacemi olomouckého kraje. Úkolem studentů bylo vytvořit prezentaci předem vybraného státu ve svém stánku a také představení jednotlivých států Evropské unie na podiu olomouckého náměstí.

Na akci se prezentovalo 26 stánků, které zastupovaly ostatní země Evropy. Největší úspěch měly u veřejnosti kulinářské výrobky. Tři vítězové se zúčastnili zdarma výměnných pobytů v různých městech Evropy. (Výroční zpráva, Gymnázium, Olomouc, Čajkovského 9, 2009).

---

⁹⁸ Film festival Zlín Zlín má již dlouhou tradici. První filmy se zde promítaly v letech 12941 a 1942. Festival je sponzorován soukromými i státními subjekty.

⁹⁹ Den Evropy - oslavy Dne Evropy nám připomínají Schumanovu deklaraci z 9. května 1950, která byla prvním krokem k vytvoření dnešní Evropské unie.-

¹⁰⁰ United games of Nations - mládežnická organizace podporující hodnoty respektu tolerance a míru, založená v září 1989 v Mürzstegu. (United games of Nations, 2010)

Dvouleté a jednoleté semináře , které si studenti volí v předmaturitním a maturitním ročníku probíhají na gymnáziu z předmětu český jazyk, konverzace v předmětu španělský jazyk, anglický jazyk, dějepis a zeměpis v českém nebo španělském jazyce, seminář ze základů společenských věd (ZSV).

V předmětu základy společenských věd je zajímavou formou studentům předkládáno řešení závažných problémů dnešní doby , které souvisí i s multikulturalitou.

V předmětech dějepis a zeměpis se studenti dozvídají informace o cizích národech, zemích a jejich historii. V jazykových seminářích nabízejících cizí jazyky a studium reálií cizích zemí si prohlubují znalosti o jiných národech a etnikách. (ŠVP Gymnázium, Olomouc, Čajkovského 9, 2009).

PRAKTICKÁ ČÁST

VI. METODOLOGIE

VI.1 Cíl výzkumu

Cílem mé práce je zjistit znalost základních pojmů multikulturní výchovy, dané rámcovým vzdělávacím programem pro gymnázia u studentů státních gymnázií v Olomouci.

Pro realizaci cíle jsem si stanovila tuto hypotézu:

„ Nadpoloviční většina studentů státních gymnázií zná základní pojmy multikulturní výchovy stanovené rámcovým vzdělávacím programem pro gymnázia.“

VI.2 Metoda výzkumu

Zvolila jsem pro svou práci metodu kvantitativního výzkumu. Mnou zvolená metoda má své výhody i nevýhody.

Výhody kvantitativního výzkumu jsou testování a validizace teorií, lze jej zobecnit na populaci, výzkumník může konstruovat situace tak, že eliminuje působení rušivých proměnných a prokázat vztah příčina – účinek, relativně rychlý a přímočarý sběr dat, poskytuje přesná numerická data, je u něj relativně rychlá analýza dat (využití počítačů), výsledky jsou relativně nezávislé na výzkumníkovi, kvantitativní výzkum je užitečný při zkoumání velkých skupin (Hendl, 2005).

Nevýhody kvantitativního výzkumu vidí Hendl (2005) v tom, že kategorie a teorie nemusí odpovídat lokálními zvláštnostem, výzkumník může opominout fenomény, protože se soustřeďuje pouze na určitou teorii a její testování a ne na rozvoj teorie, získaná znalost může být příliš abstraktní a obecná pro přímou aplikaci v místních podmínkách, výzkumník je také omezen reduktivním způsobem získávání dat.

Hendl (2005:46) popisuje tuto metodu následujícím způsobem: „Kvantitativní výzkum využívá náhodné výběry, experimenty a silně strukturovaný sběr dat pomocí testů, dotazníků nebo pozorování. Konstruované koncepty zjišťujeme pomocí měření, v dalším kroku získaná data analyzujeme statistickými metodami s cílem je explorovat, popisovat, případně ověřovat pravdivost našich představ o vztahu sledovaných proměnných“.

Disman (2005:77) k tomu dodává: „Kvantitativní výzkum může nalézt řešení jen pro takové problémy, které je možno popsat v termínech vztahů mezi pozorovanými proměnnými“. Disman (2005:77)

Dále autor píše, kvantitativní výzkum je jen testování hypotéz, a jeho silnou stránkou je nám říct, jak moc se mylíme.

Dle Dismana (2005) se při kvantitativním výzkumu používá metody dedukce.

„Deduktivní metoda vychází z teorie nebo obecně formulovaného problému. Teoretický nebo praktický problém je přeložen do jazyka hypotéz. Hypotézy navrhuji, jaké spojení mezi proměnnými bychom měli najít, je – li naše hypotéza pravdivá. Pak následuje sběr dat. Odpovídají - li závislosti mezi sebranými daty vzorci předpovězenému v hypotézách, přijmeme hypotézy jako platné. Jinak hypotézy musíme odmítnout“. Disman (2005:76)

Součástí kvantitativního výzkumu je hypotéza. Dle Giddense (1999:557) “hypotéza je myšlenka či domněnka o určitém jevu nebo procesu, která je předmětem empirického zkoumání.“

Pro můj výzkum jsem zvolila metodu kvantitativního výzkumu, z důvodu rychlé analýzy dat. Pro splnění mého úkolu v krátkém časovém termínu se mi zdála metoda dotazníku vhodná. Stanovila jsem si hypotézu, kterou se snažím mým výzkumem potvrdit.

VI.3 Výzkumný vzorek

Respondenti jsou studenti státních gymnázií ve věkové kategorii od 17 do 18 let. Jsou to studenti 3. ročníku. Tento vzorek jsem si vybrala z důvodu, že dospívající v tomto věku jsou velmi citliví na dění kolem nich, velmi citlivě vnímají své prostředí. Jako u studentů gymnázií u nich předpokládám kvalitní znalosti pojmů multikulturní výchovy.

Dotazníky obdrželo celkem 69 studentů, z toho 30 studentů navštěvuje třídu III. C Gymnázium, Olomouc – Hejčín, Tomkova 45, 21 studentů navštěvuje třídu III. C Slovanské gymnázium, Olomouc, tř. Jiřího z Poděbrad 13/936, 18 studentů navštěvuje třídu III. D Gymnázium, Olomouc, Čajkovského 9.

VI.4 Časový a místní rámec výzkumu

Svůj výzkum jsem začala provádět od července 2009 do srpna 2009, v této době jsem zpracovala úvod a teoretickou část. Od září do prosince jsem vypracovala metodologii, výzkumné otázky a sbírala data. Od ledna 2010 do února jsem vypracovala praktickou část a vyhodnotila svůj výzkum. Dokončovací práce (přílohy, styly písma a odstavců, číslování stránek, seznam literatury a ostatních zdrojů, závěr, resumé, anotace) jsem zrealizovala v průběhu měsíce března 2010.

VI.5 Prostředí výzkumu

Vybrala jsem si pro můj výzkum tři státní gymnázia v Olomouci. Všechna tři gymnázia mají vysokou prestiž a mají téměř sto procentní úspěšnost v přijímání absolventů na vysoké školy.

Slovanské gymnázium, Olomouc, tř. Jiřího z Poděbrad 13/936

Vzdělávací program školy: čtyřletý vzdělávací program – čtyřleté gymnázium
Studijní forma vzdělávání: denní forma vzdělávání

Adresa: tř. Jiřího z Poděbrad 13/936, Olomouc, 771 11

Zřizovatel školy: Olomoucký kraj

Sídlo: Jeremenkova 40a, 779 11 Olomouc

Gymnázium, Olomouc - Hejčín, Tomkova 45

Vzdělávací program školy: čtyřletý vzdělávací program – čtyřleté gymnázium

Studijní forma vzdělávání: denní forma vzdělávání

Adresa: Gymnázium, Olomouc - Hejčín, Tomkova 45/314, 779 00 Olomouc

Zřizovatel školy: Olomoucký kraj

Sídlo: Jeremenkova 40a, 779 11 Olomouc

Gymnázium, Olomouc, Čajkovského 9

Vzdělávací program školy: čtyřletý vzdělávací program živé jazyky

Studijní forma vzdělávání: denní forma vzdělávání

Adresa: Čajkovského 9, 779 00 Olomouc

Zřizovatel školy: Olomoucký kraj

Sídlo: Jeremenkova 40a, 779 11 Olomouc

VI.6 Rozhodnutí o technice sběru dat

Pro svou práci jsem si zvolila dotazníkovou metodu, jelikož tento způsob mi umožňoval rychlý sběr dat pro můj výzkum.

Výhodou je, že za jeden poměrně krátký časový úsek lze získat velké množství dat od vzorku.

Na počátku psaní mé bakalářské práce jsem vybrala pojmy z multikulturní výchovy citované v rámcovém vzdělávacím programu pro gymnázia, které jsem později použila v mém dotazníku (Příloha č.1 část A,B,C.).

Mnou sestavený strukturovaný dotazník se skládá z 15 uzavřených otázek. Pro každou existuje možnost výběru ze třech odpovědí a), b), c) ze kterých je vždy jen jedna odpověď správná.

VI.7 Záznam informací získaných výzkumem

Vzhledem k počtu respondentů a počtu otázek jsem zvolila metodu dotazníku. Nebála jsem se problému s návratností dotazníků, jelikož jsem osobně distribuovala tyto dotazníky a byla přítomna jejich vyplnění a ihned poté jsem je vybrala od respondentů. Vyplnění dotazníku trvalo respondentům okolo 15 minut. Mohli se na mne obracet s případnými dotazy. Vyplňování dotazníku probíhalo v klidné atmosféře a bez problémů.

Dle Dismana (2006) znehodnocuje dobrou stránku dotazníku jeho návratnost, tomu se však dá předejít buď slíbenou odměnou za vrácení dotazníku, nebo jej použít v případě, kde je populace prostorově koncentrovaná např. ve školách, u vojáků v zaměstnání.

Disman (2006) nedoporučuje otevřené otázky, jelikož musí být zakódovány do omezeného počtu kategorií, přitom se ztratí značná část zaznamenané informace a proces kódování je namáhavý a časově náročný.

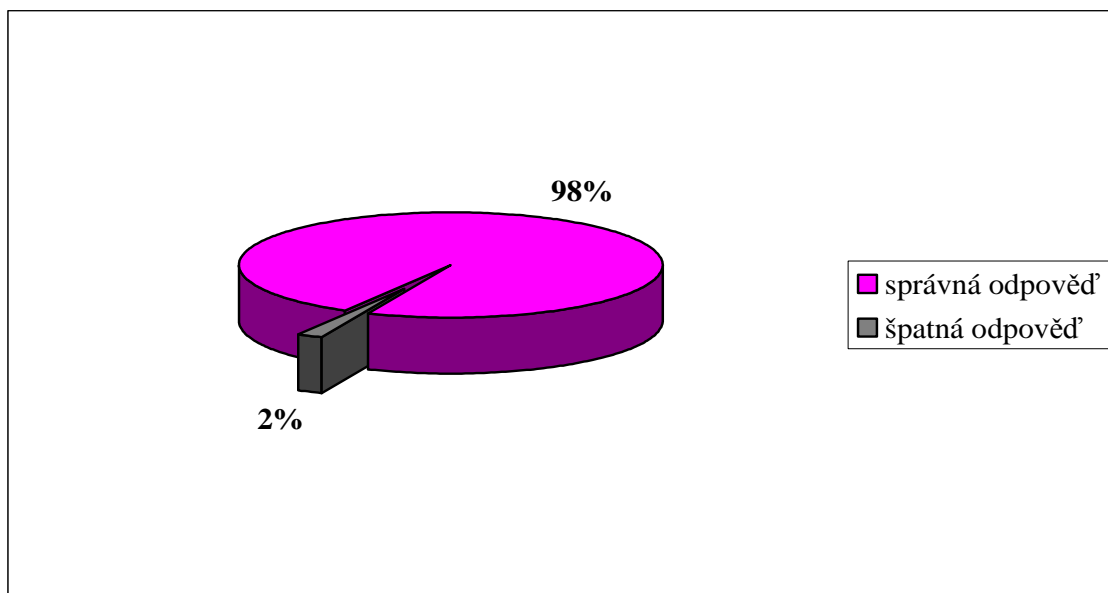
VII. ANALÝZA A VYHODNOCENÍ

Nyní Vás seznámím s analýzou a hodnocením mého výzkumu.

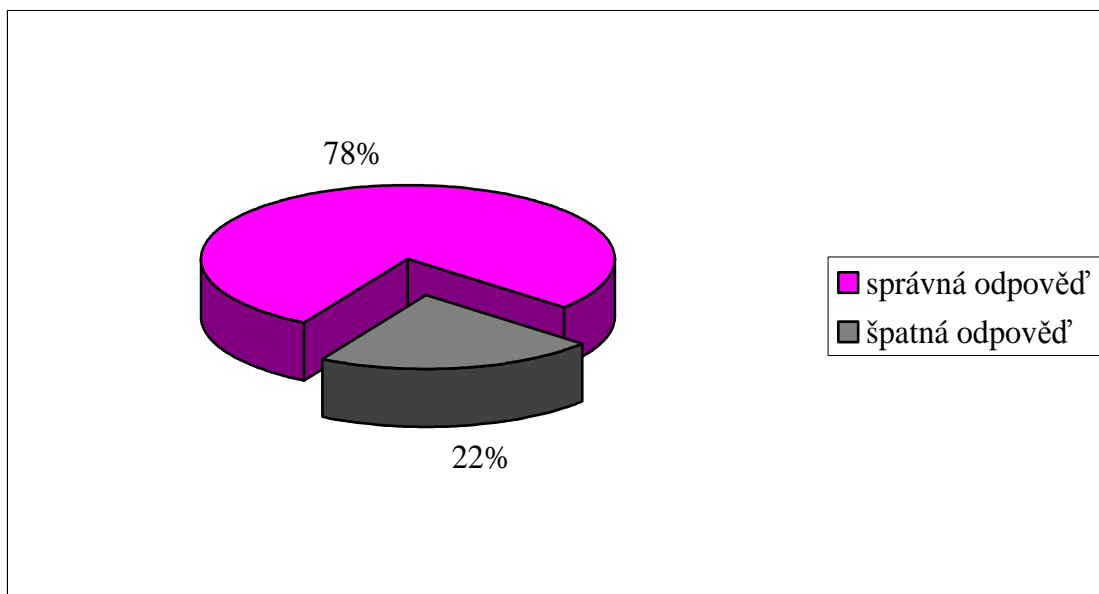
Pro každou otázku jsem spočítala počet správných a špatných odpovědí od všech respondentů . Tyto hodnoty jsem použila jako podklad pro vytvoření výsečového grafu s legendou označující správné odpovědi fialovou barvou a špatné šedinou barvou. Hodnoty jsou v grafu převedené na procenta. Každou otázku hodnotím i slovně.

Vyhodnocení otázky č. 1: „ Co je to „rasismus?“:

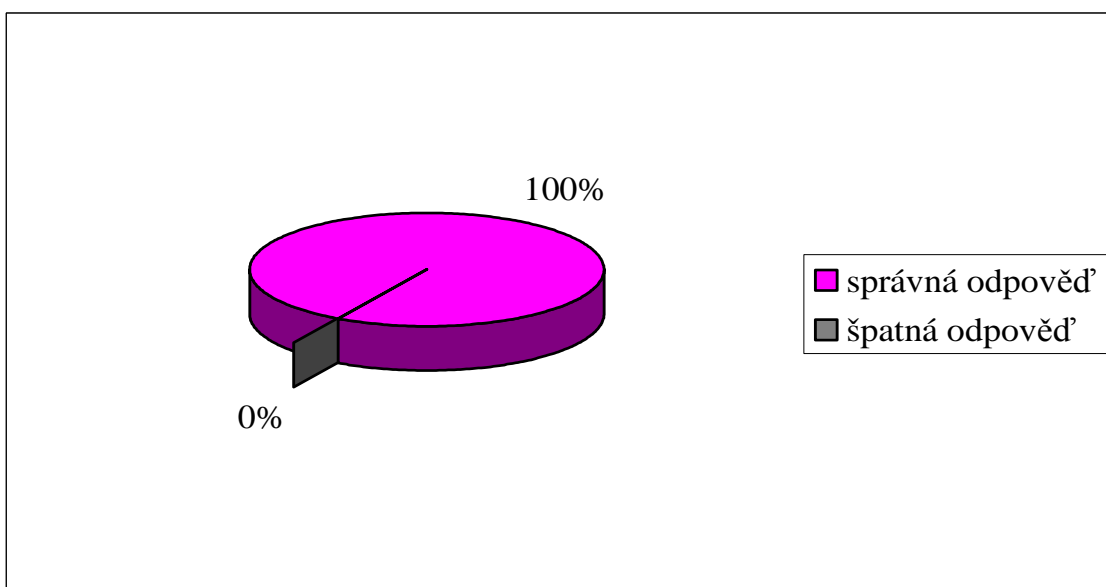
Na otázku č. 1 odpovědělo 98 % studentů správně a 2% špatně.

Vyhodnocení otázky č. 2: Co je to „xenofobie“?

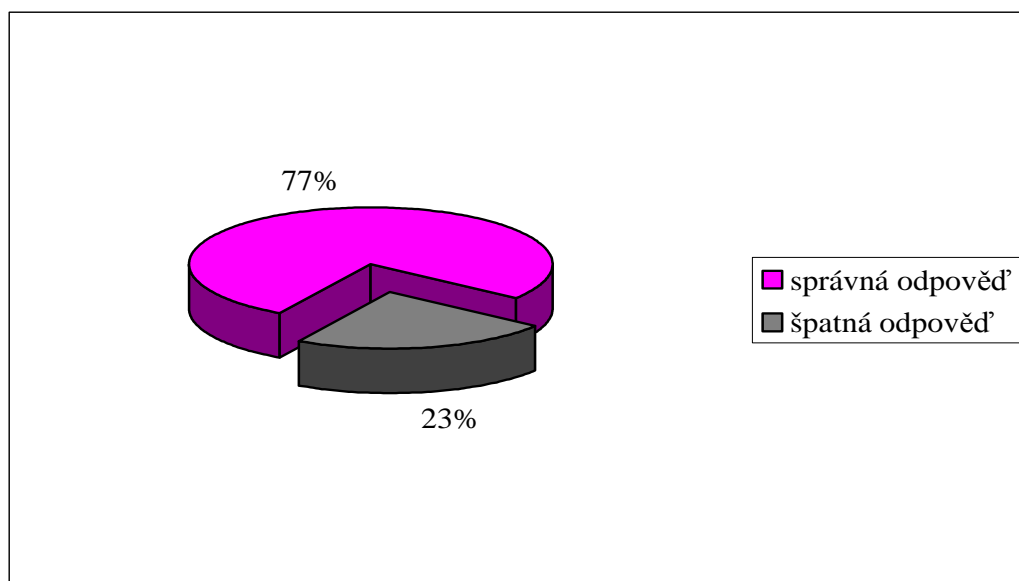
Na otázku č. 2 odpovědělo 78 % studentů správně a 22% špatně.

Vyhodnocení otázky č. 3: Co je to „majorita“?

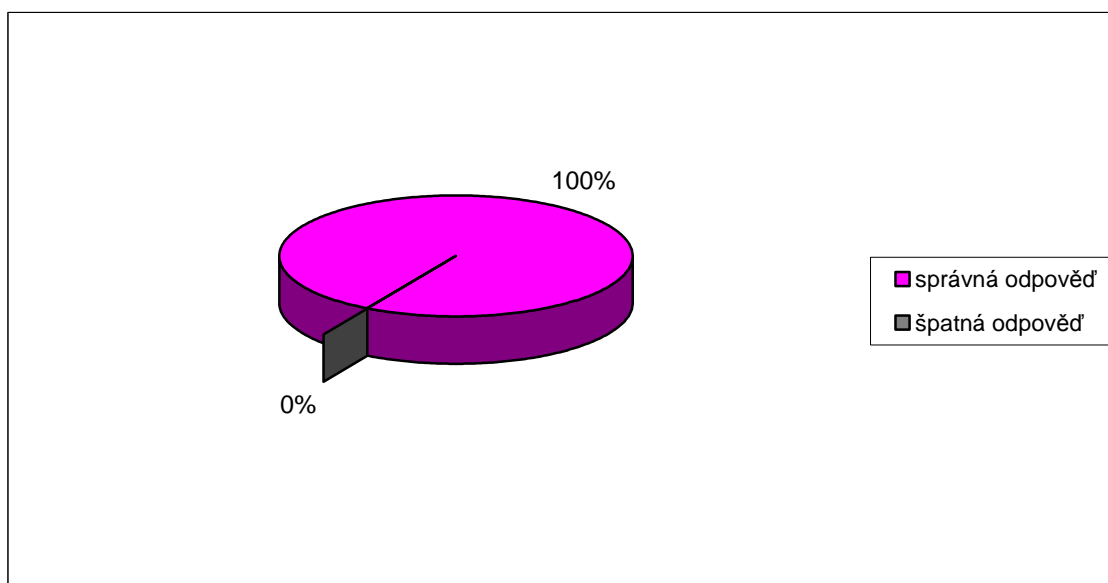
Na otázku č. 3 odpovědělo 100 % studentů správně.

Vyhodnocení otázky č. 4: Co je to „identita?“

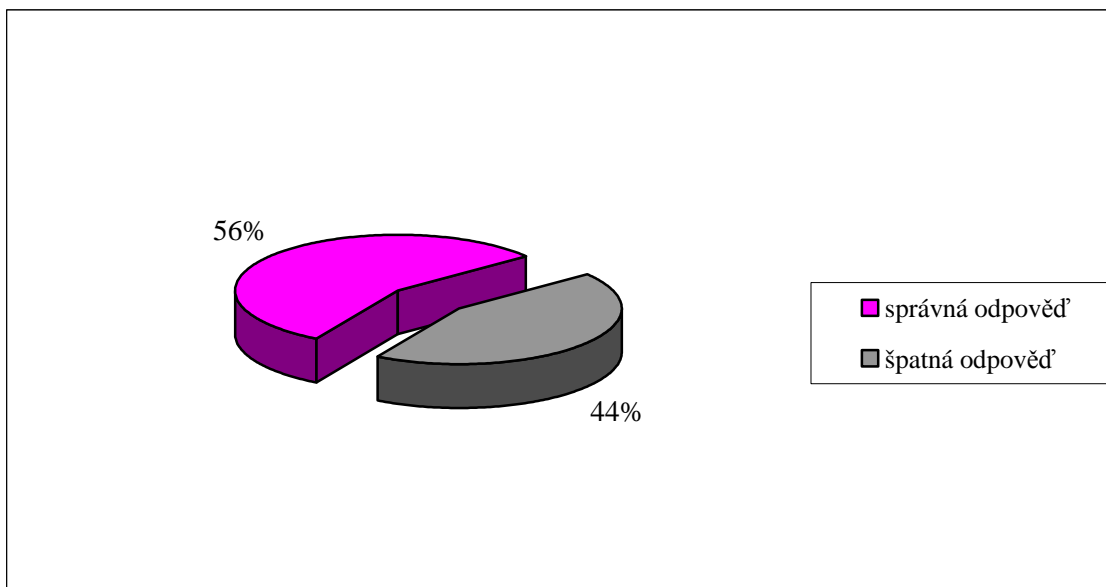
Na otázku č. 4 odpovědělo 77% studentů správně a 23% špatně.

Vyhodnocení otázky č. 5: Co je to „národ?“

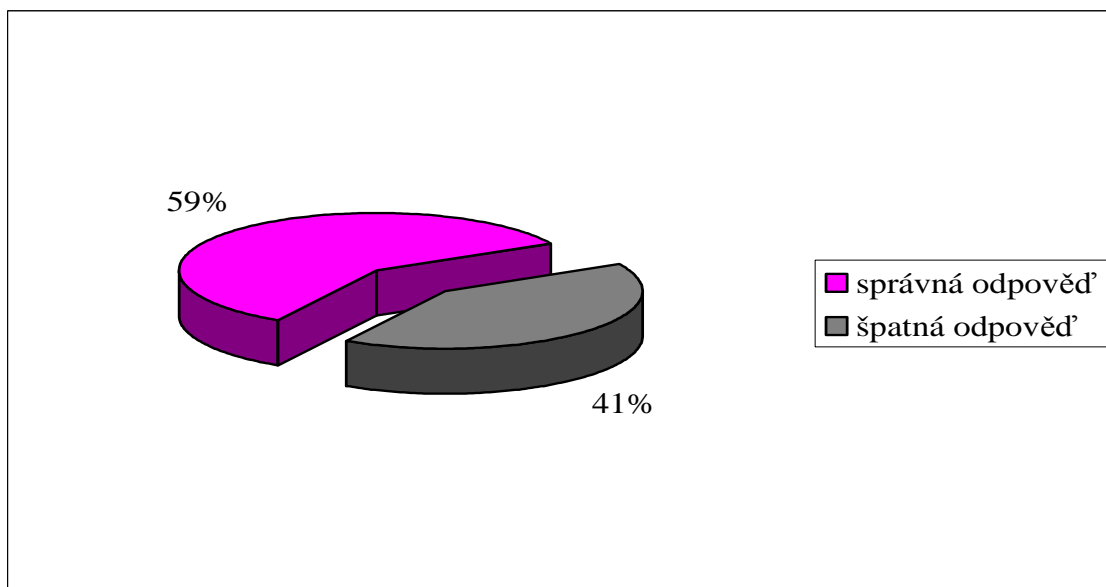
Na otázku č. 5 odpovědělo 100 % studentů správně.

Vyhodnocení otázky č. 6: Co je to „kulturní pluralismus?“

Na otázku č. 6 odpovědělo 56% studentů správně a 44% špatně.

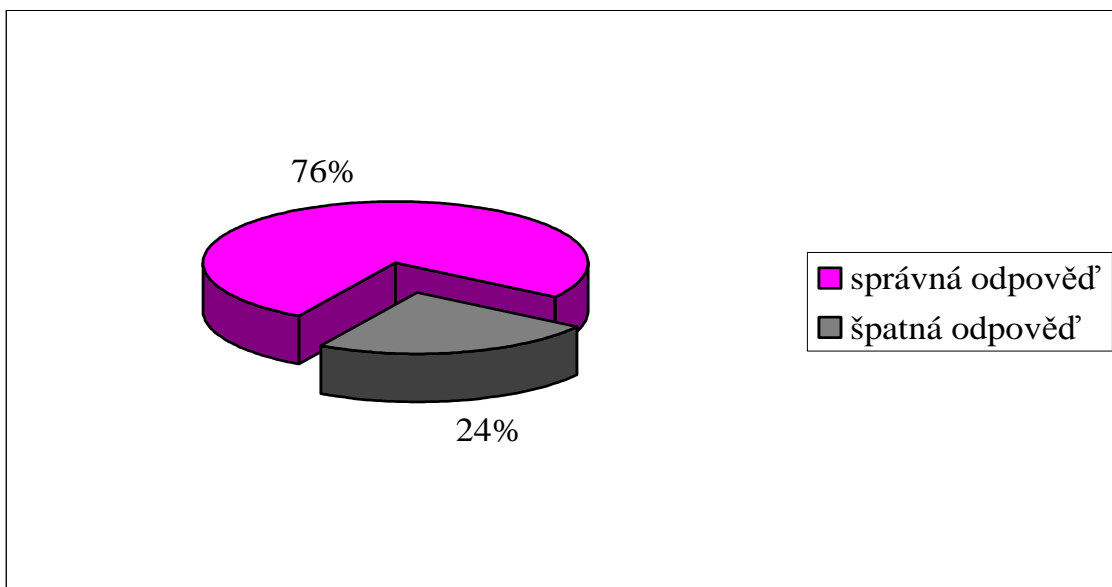
Vyhodnocení otázky č. 7: Co je to „asimilace?“

Na otázku č. 7 odpovědělo 59 % studentů správně a 41% špatně.

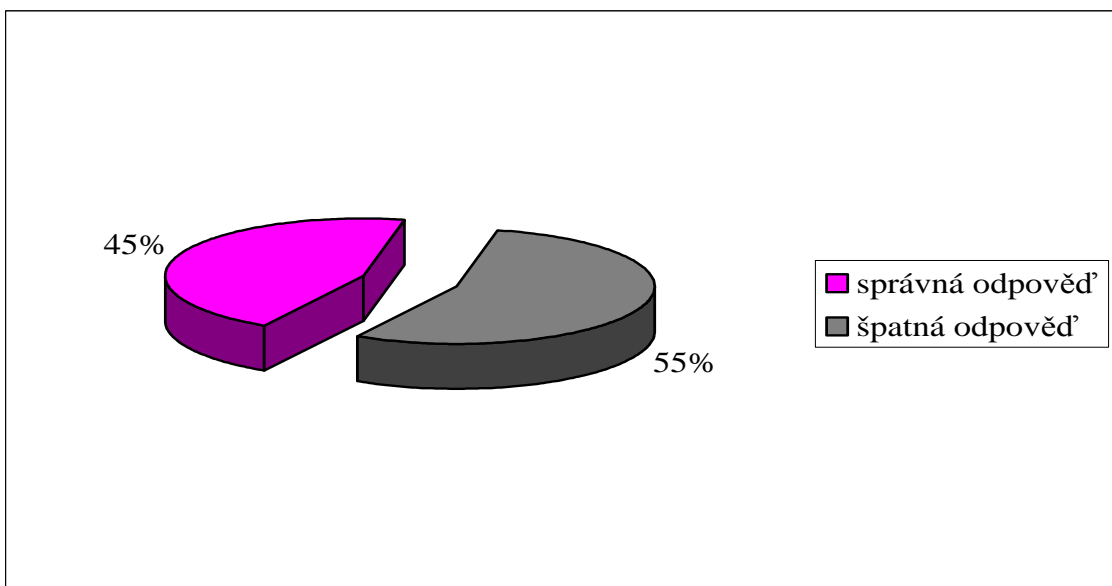

Vyhodnocení otázky č. 8: Co je to „globalizace?“

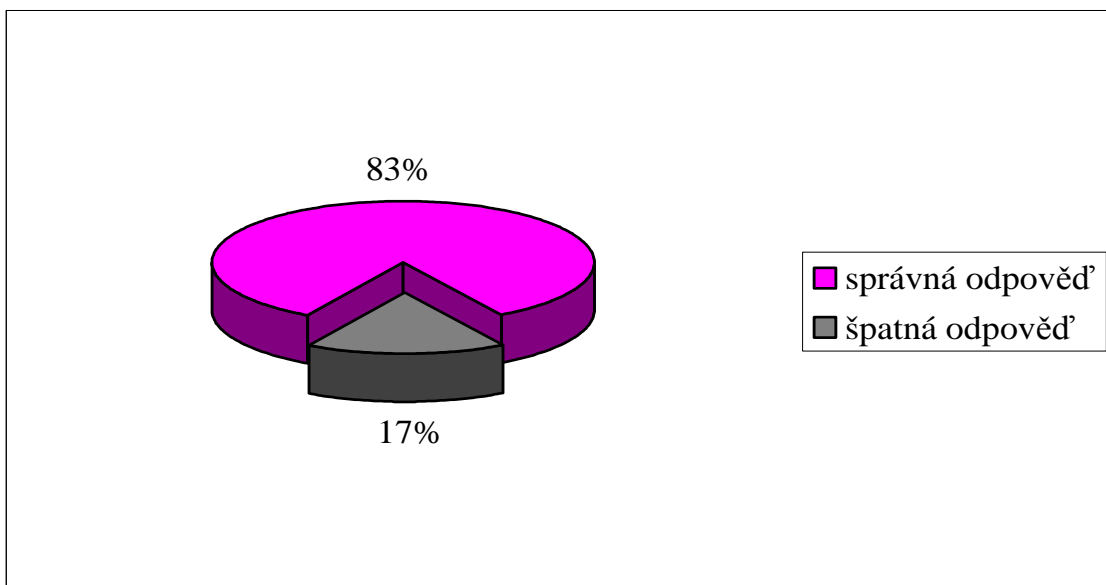
Na otázku č. 8 odpovědělo 76 % studentů správně a 24% špatně.

Vyhodnocení otázky č. 9: Co je to „inkluze?“

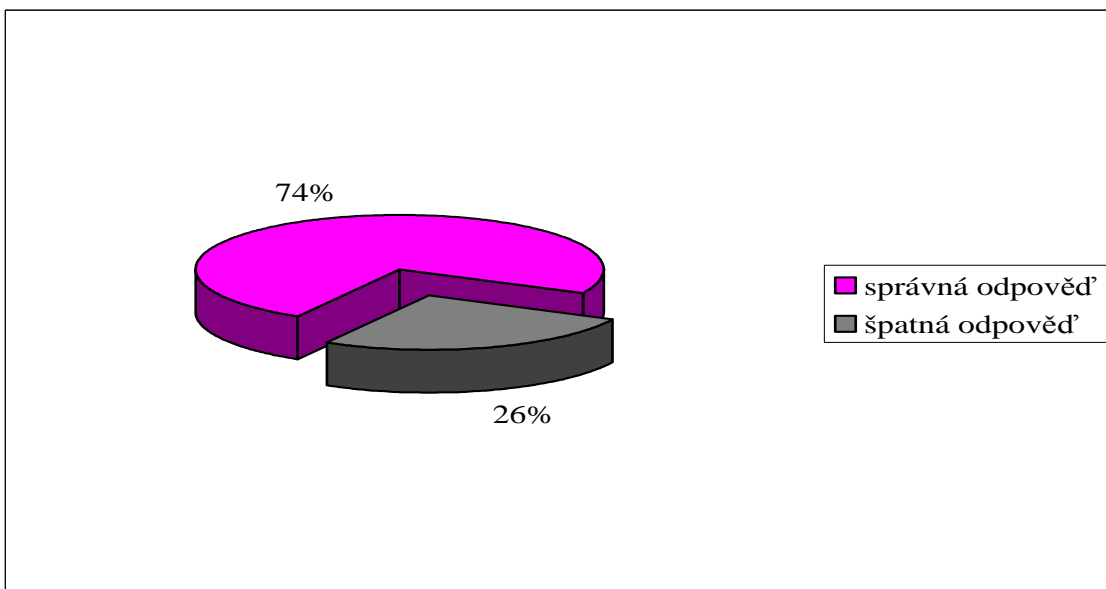
Na otázku č. 9 odpovědělo 45 % studentů správně a 55% špatně.

Vyhodnocení otázky č. 10: Co je to „intolerance?“

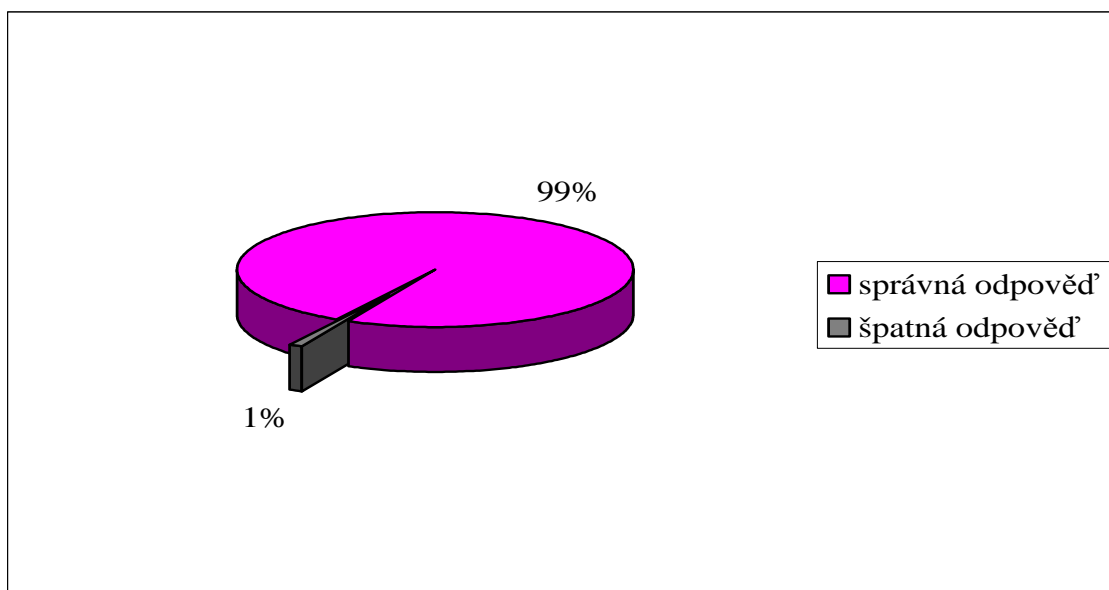
Na otázku č.10 odpovědělo 83 % studentů správně a 17% špatně.

Vyhodnocení otázky č. 11: Co je to „kultura?“

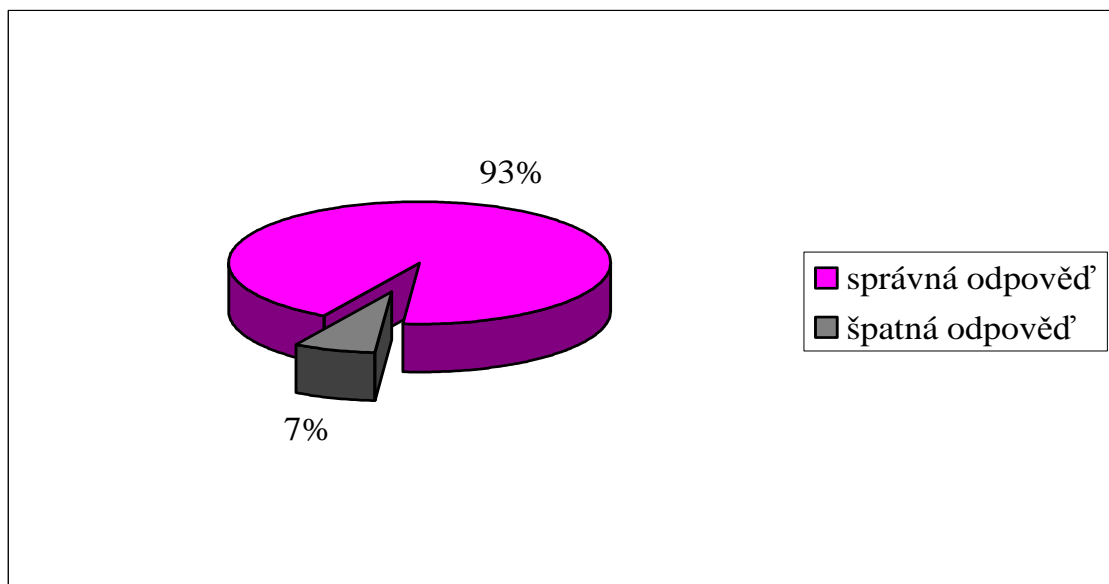
Na otázku č. 11 odpovědělo 74 % studentů správně a 26% špatně.

Vyhodnocení otázky č. 12: Co je to „extremismus?“

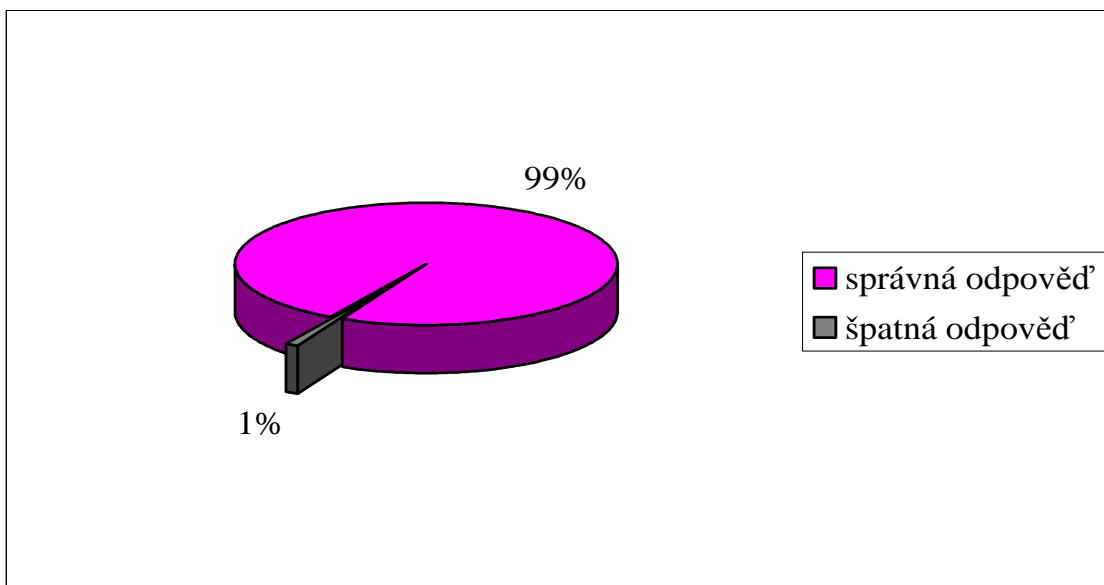
Na otázku č. 12 odpovědělo 99 % studentů správně a 1% špatně.

Vyhodnocení otázky č. 13: Co je to „etnicita?“

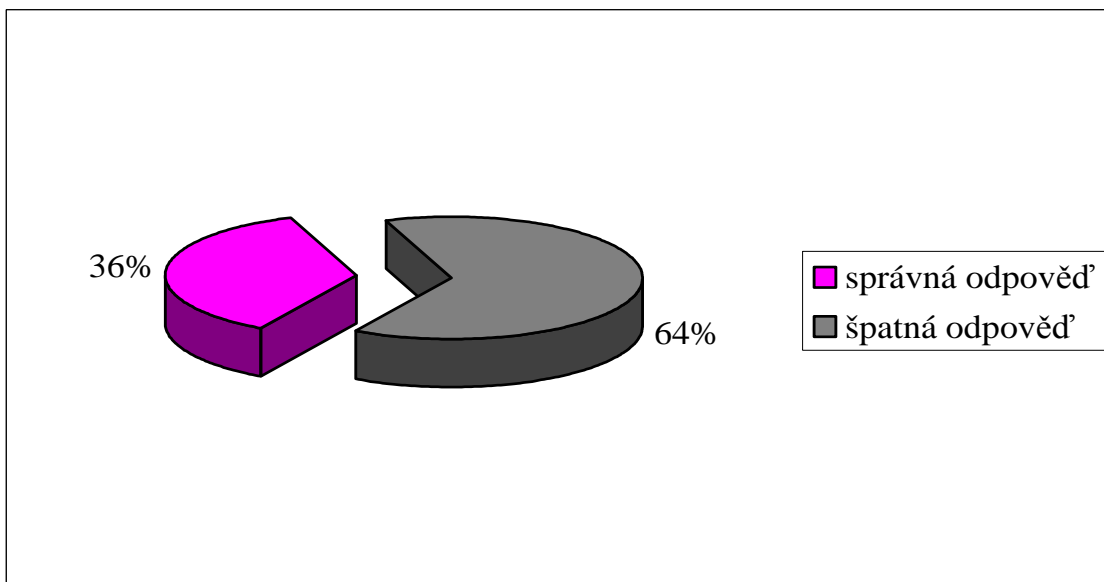
Na otázku č. 13 odpovědělo 93 % studentů správně a 7% špatně.

Vyhodnocení otázky č. 14: Co je to „minorita?“

Na otázku č. 14 odpovědělo 99 % studentů správně a 1% špatně.

Vyhodnocení otázky č. 15: Co je to „integrace?“

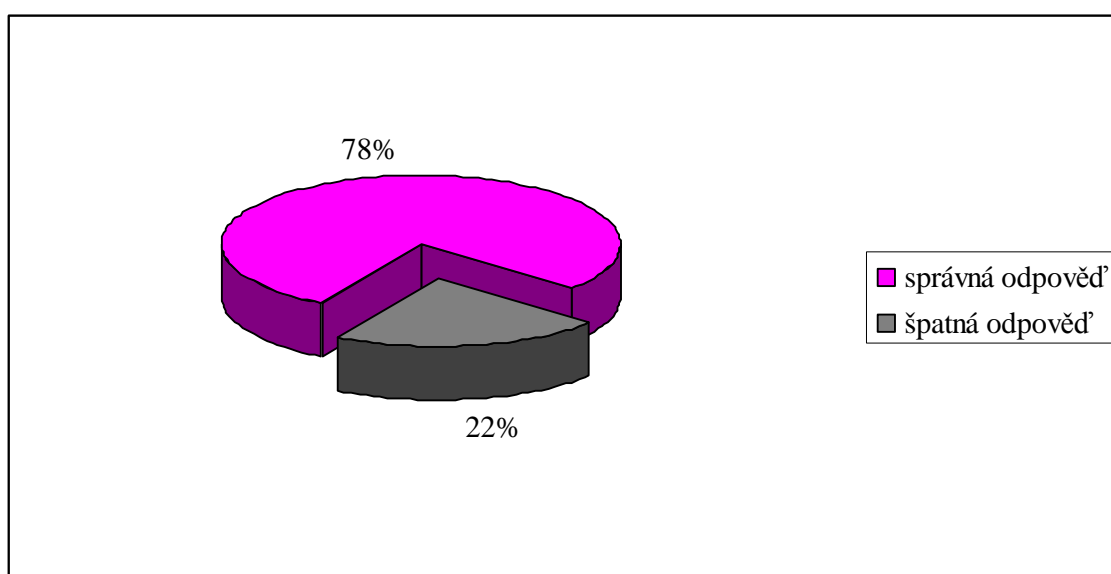

Na otázku č. 15 odpovědělo 36 % studentů správně a 64% špatně.

Celkové výsledky jsem zpracovala do tabulky (viz. příloha č.5), ke které jsem zhotovila výsečový graf s celkovým výsledkem. Konečný výsledek jsem získala zpracováním hodnot pomocí aritmetického průměru. Bylo zjištěno, že 78% všech studentů sledovaných gymnázií odpovědělo správně na výzkumné otázky a tím se potvrdila má hypotéza:

„Nadpoloviční většina studentů státních gymnázií zná základní pojmy stanovené rámcovým vzdělávacím programem pro gymnázia z multikulturní výchovy“

Celkové vyhodnocení správných a špatných odpovědí na výzkumné otázky

Výzkumem jsem zjistila, že 78% studentů zodpovědělo správně na všechny otázky z mého dotazníku a 22 % studentů na otázky odpovědělo špatně.

VIII. ZÁVĚR

Cílem mé práce bylo zjistit znalost základních pojmů multikulturní výchovy dané rámcovým vzdělávacím programem pro gymnázia u studentů státních gymnázií v Olomouci.

Na závěr si Vás dovoluji seznámit s výsledky svého výzkumu.

100% studentů znalo pojem „majorita“ v otázce č. 3 i pojem „národ“ v otázce č. 5.

98% studentů odpovědělo správně na otázku č. 1 co je to „rasismus“?, 99% studentů zodpovědělo správně otázku č. 14 co je to „minorita“? a 99% respondentů znalo správnou odpověď na otázku č. 12, co je to „extremismus“?, 93% studentů znalo správnou odpověď na otázku č.13, co je to „etnicita“?.

Pojem „etnicita“ není příliš používaný pojem, přesto na něj studenti dokázali odpovědět správně ve vysokém procentu. Výsledky správných odpovědí na pojmy „intolerance“, „rasismus“, „minorita“ a „extremismus“ dopadly dle mého očekávání.

83 % studentů zodpovědělo správně na otázku č. 10, co je to „intolerance“?

Respondenti v počtu 78% dokázali správně odpovědět na otázku č. 2, která se ptala na pojem „xenofobie“, na otázku č. 4, co je to „identita“? odpovědělo správně 77% respondentů. Otázku č. 8, co je to „globalizace“? zodpovědělo správně 76% studentů. Na otázku č. 11, která se ptala na pojem „kultura“ odpovědělo správně 74% dotazovaných. U otázky č.4 na pojem „identita“ a u otázky č.2 „xenofobie“ mne výsledek studentů příjemně překvapil. Pojem globalizace je frekventovaný, tudíž pro studenty známý a tomu odpovídá i jejich výsledek. U otázky kultura jsem předpokládala vyšší procento úspěšnosti.

Pro studenty nebyla jednoduchá otázka č. 6, která zjišťovala znalost pojmu „kulturní pluralismus“. Správné odpovědi uvedlo pouze 56% studentů Tento výraz se používá zatím jen zřídka a téměř výlučně v odborné literatuře, takže mne výsledek nepřekvapil. Další těžká otázka pro respondenty byla otázka č. 7 co je to „asimilace“?, kde odpovědělo správně jen 59% respondentů..Tento pojem je snadné si splést s inkluzí, což se některým respondentům stalo.

U dvou otázek vyšly výsledky správných odpovědí **pod 50%**. První z nich byla pro respondenty otázka **č. 9**, co je to „**inkluze**“? Správnou odpověď na tuto otázku znalo pouze 45% studentů. Správnou odpověď si často studenti pletli s odpovědí na otázku co je to „**integrace**“?

Druhá neméně těžká byla otázka **č. 15, která** se ptala na pojem „**integrace**“. Na ni odpovědělo správně jen 36% studentů. Studenti si zde pletli odpověď s odpovědí na otázku co je to „**inkluze**“? Myslím, že je to pochopitelné, neboť tyto pojmy mají podobný význam.

Z celkového počtu odpovědí respondentů vyhodnocených pomocí výsečových grafů, kdy výsledky uvádím v procentech, mi po vyhodnocení těchto grafů v tabulce použitím funkce aritmetického průměru (viz. příloha č.5) vyšel konečný výsledek **78 %** správných odpovědí a **22 %** špatných odpovědí.

Je to nadpoloviční většina správných odpovědí a proto se domnívám, že se mnou stanovená hypotéza: „*Nadpoloviční většina studentů státních gymnázií zná základní pojmy stanovené rámcovým vzdělávacím programem pro gymnázia z multikulturní výchovy*“ potvrdila.

Můj výzkum tedy potvrdil znalost základních pojmů multikulturní výchovy studentů státních gymnázií v Olomouci. Svůj podíl na tomto výsledku má i velmi kvalitně vedená výuka multikulturní výchovy na jejich gymnáziích. Všechny tři školy realizují v hodinách povinnou integrovanou tématickou výuku. Kromě této výuky mají studenti i školní a mimoškolní aktivity, které pořádají všechna tři gymnázia v rámci jejich časových i finančních možností. Některé aktivity jsou již tradicí, například filmové festivaly, besedy s cestovateli, debatní soutěže, čtenářské soutěže a výměnné pobyty. Dále využívají nabídek organizací zaměřených na rozvojovou a humanitární pomoc a na rozvoj multikulturní výchovy. Tyto organizace nabízejí velmi kvalitní a podnětné semináře s použitím interaktivních metod¹⁰¹ pro pedagogy s tematikou multikulturní výchovy i výukové programy pro studenty, které je motivují k aktivní spolupráci během těchto činností.

Dle mých výsledků a zjištěných faktů lze říci, že multikulturní výchova na státních gymnáziích v Olomouci probíhá a velmi aktivně a na vysoké úrovni. Je to i zásluha pedagogů, kteří se této problematice věnují často i v jejich volném čase. Výsledky studentů tomu odpovídají. Orientují se velmi dobře v pojmech a znají jejich

---

¹⁰¹ Interaktivní metody – metody umožňující vzájemnou komunikaci.

význam. Pedagogové zkoumaných škol měli zájem o mou bakalářskou práci. Rádi by ji využili v budoucnosti v jejich školní praxi výuky multikulturní výchovy.”

Pro můj výzkum jsem zvolila metodu kvantitativního výzkumu s pomocí dotazníků. Výzkum jsem provedla na malém vzorku respondentů v měsících únor a březen 2010.

Výsledky mého výzkumu nemusí být reliabilní. Pokud bych svůj výzkum opakovala na stejném vzorku studentů, nemuselo by být dosaženo stejných výsledků. Studenti by mohli za dobu, která by uplynula mezi prvním a druhým výzkumem získat další znalosti z oblasti pojmů multikulturní výchovy, mohli by mít o výzkum menší zájem.

IX. RESUMÉ

Multikulturní výchova je vzdělávací činnost zaměřená na výchovu k toleranci a porozumění mezi národy, jejím cílem je vychovat kulturní jedince schopné chápat a respektovat i jiné kultury než jejich vlastní.

Má práce obsahuje v teoretické části souhrn teoretických poznatků o pojmech, vzniku, historii, metodách, cílech a úskalích multikulturní výchovy, v praktické části používá metodu kvantitativního výzkumu, kterou se snaží potvrdit mnou stanovenou hypotézu.

V teoretické části mé práce se zabývám v první kapitole kulturou a výchovou, ve druhé pak pojmem multikulturní výchova. V této kapitole si všímám její historie a vývoje. Následující třetí kapitolu jsem zaměřila na gymnaziální školství a multikulturní výchovu, kam jsem jako podkapitoly zařadila i kurikulární dokumenty Bílou knihu, Školský zákon a Rámcový vzdělávací program pro gymnázia. Pod touto kapitolu, jsem zařadila i výuku multikulturní výchovy, kde rozebírám její cíle, metody, příklady výuky z praxe i úskalí této výuky. Poslední podkapitolou gymnaziálního vzdělávání je inkluzivní vzdělávání. Čtvrtá kapitola mé bakalářské práce je věnovaná významu pojmů z oblasti multikulturní výchovy. Naplňování multikulturní výchovy na státních gymnáziích v Olomouci je závěrečná kapitola teoretické části, kde se podrobně zabývám školními i mimoškolními aktivitami mnou vybraných státních gymnázií.

V praktické části mé bakalářské práce v kapitole Metodologie výzkumu popisují mnou zvolený cíl výzkumu, metodu výzkumu, časový rámec výzkumu, prostředí výzkumu, a metodu sběru dat. V kapitole analýza a vyhodnocení vyhodnocuji naměřená data ve výsečové grafech i slovně.

Pro své výzkum jsem zvolila tři státní gymnázia v Olomouci, Gymnázium, Olomouc – Hejčín, Tomkova 45, Slovanské gymnázium, Olomouc, tř. Jiřího z Poděbrad 13/936, Gymnázium, Olomouc, Čajkovského 9. Na nich jsem vybrala malý vzorek respondentů, kterými byli studenti těchto gymnázií.

Výsledky výzkumu hodnotím v závěru mé bakalářské práce kde rozebírám zda byl naplněn cíl mé práce.

Anotace

Má bakalářská práce je zaměřená na multikulturní výchovu na státních gymnáziích v Olomouci.

V teoretické části se zabývá pojmy souvisejícími s multikulturní výchovou. Další kapitolou je gymnaziální školství a multikulturní výchova, kde se věnuji kurikulárním dokumentům, které jsou pro ni závazné, zabývám se jejími cíly, metodami její výuky, úskalími této výuky a způsobem jak ji vyučovat. Samostatnou kapitolou je inkluzivní vzdělávání, které s multikulturní výchovou úzce souvisí. Podrobně popisují naplňování multikulturní výchovy na státních gymnáziích v Olomouci.

V praktické části jsem zpracovala a vyhodnotila výsledky mého výzkumu, který se týkal znalostí pojmů multikulturní výchovy citovaných v rámcovém vzdělávacím programu pro gymnázia studentů státních gymnázií v Olomouci.

Klíčová slova

Kultura, výchova, multikulturní výchova, gymnaziální školství, inkluzivní vzdělávání.

Annotation

My bachelor thesis is focused on multicultural education in public grammar schools in Olomouc. The theoretical part deals with terms related to multicultural education.

It refers to the curriculum documents that are mandatory, it covers the methods of its tuition, its purpose and the way of teaching. A separate chapter considers inclusive education which is closely connected with the multicultural education. It describes in detail the implementation of multicultural education in public schools in Olomouc.

In the practical part, I summed up the results of the responses given to my questionnaire. It queried the knowledge of the terms of multicultural education covered in the curriculum for public grammar schools.

Key words

Culture, education, multicultural education, grammar school education, inclusive education.

Seznam použitých pramenů literatury

Právní předpisy, zákony a vyhlášky

1. ***Bílá kniha - národní program rozvoje vzdělávání v České republice.*** Praha: Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy, 2001.98 s. [online] [cit. 2010-04-13]. Dostupné z <<http://aplikace.msmt.cz/pdf/bilakniha.pdf>>.
2. ***Rámcový vzdělávací program pro gymnázia RVP G.*** Praha: Výzkumný ústav pedagogický v Praze, 2007. 101 s. [online] [cit. 2010-04-13]. Dostupné z <http://www.msmt.cz/uploads/soubory/PDF/RVPG_2007_06_final.pdf>.
3. ***Školní vzdělávací program pro gymnaziální vzdělávání.*** Olomouc: Gymnázium Hejčín. [online] [cit. 2010-04-19]. Dostupné z <<http://www.gytool.cz/soubory/skolni-vzdelavaci-program.pdf>>.
4. ***Školní vzdělávací program pro gymnaziální vzdělávání.*** Olomouc: Slovanské gymnázium. [online] [cit. 2010-04-19]. Dostupné z <http://www.sgo.cz/soubory_oskole/data/SVP_1.pdf>.
5. ***Školní vzdělávací program pro gymnaziální vzdělávání.*** Olomouc: Gymnázium Čajkovského 9, 2009. 34 s.
6. ***Výroční zpráva o činnosti školy ve školním roce 2008/2009.*** Olomouc: Gymnázium Čajkovského 9, 2009. 39 s.
7. ***Výroční zpráva o činnosti školy ve školním roce 2008/2009.*** Slovanské gymnázium, Olomouc: tř.Jiřího z Poděbrad 13/936, 2009. 50 s. [online] [cit. 2010-03-31]. Dostupné z: <http://www.sgo.cz/soubory_oskole/data/vyrocní_zprava_2008-2009.pdf>
8. ***Výroční zpráva o činnosti školy ve školním roce 2008/2009.*** Olomouc: Gymnázium Hejčín, 2009. 60 s. [online] [cit. 2010-03-31]. Dostupné z: <<http://www.gytool.cz/soubory/vyrocní-zprava-2008-2009.pdf>>.
9. ***Zákon č. 561 ze dne 2.září 2008 o předškolním, základním, středním, odborném a jiném vzdělávání. Školský zákon.***In Ministerstvo školství mládeže a tělovýchovy České republiky.Praha, 2008.80 s. [online] [cit. 2010-04-29]. Dostupné z: <http://www.msmt.cz/uploads/soubory/zakony/Uplne_zneni_SZ_317_08.pdf>

Knihy, syntetické práce a monografie

10. AMBROS, Eva . *Universum: všeobecná encyklopedie*. Díl 6 Mb - Op. 1. Vyd. 1. Praha : Euromedia Group, 2001. 656 s. ISBN 80-2071-068-X.
11. DISMAN, Miroslav. *Jak se vyrábí sociologická znalost*. 3. vyd. Praha : Karolinum, 2006. 374 s. ISBN 80-2460-139-7.
12. FREDRICKSON, George M. *Rasismus : stručná historie*. 1. vyd. Praha : BB/art, 2003. 157 s. ISBN 80-7341-124-5.
13. GEIST, Bohumil. *Sociologický slovník*. Praha : Victoria Publishing, 1992. 647 s. ISBN 80-8560-528-7.
14. GIDDENS, Anthony . *Sociologie*. Vyd. 1. Praha : Argo, 1999. 595 s. ISBN 80-7203-124-4.
15. HENDL, Jan. *Kvalitativní výzkum : základní metody a aplikace*. Vyd. 1. Praha : Portál, 2005. 408 s. ISBN 80-7367-040-2.
16. HERSKOVITS, Melville J. Akulturace: proces kulturního přenosu. In. *Antropologie francouzských společenských věd: zprostředkování a prostředníci v kultuře*. Praha: Cefres, 1997, s. 27-49. ISBN 80-901759-9-6.
17. JANDOUREK, Jan. *Sociologický slovník*. Vyd. 2. Praha : Portál, 2007. 288 s. ISBN 978-80-7367-269-0.
18. JIRÁSKOVÁ, Věra. *Multikulturní výchova : předsudky a stereotypy*. 1. vyd. Praha : Epoque, 2006. 136 s. ISBN 80-87027-31-0.
19. KRAUS, Blahoslav. *Základy sociální pedagogiky*. Vyd. 1. Praha : Portál, 2008. 216 s. ISBN 978-80-7367-383-3.
20. MATOUŠEK, Oldřich. *Slovník sociální práce*. Vyd. 1. Praha: Portál, 2003. 288 s. ISBN 80-7178-549-0.
21. MOREE, Dana . *Než začneme s multikulturním výchovou : od skupinových konceptů k osobnostnímu přístupu*. Praha : Člověk v tísni, 2008. 110 s. ISBN 978-80-8696-161-3.
22. PELCOVÁ, Naděžda. *Multikulturní výchova ve vzdělávání budoucích učitelů a dalším vzdělání učitelů*. Vyd. 1. Praha : Univerzita Karlova v Praze, Pedagogická fakulta, 2007. 350 s. ISBN: 80-7290-277-6.
23. PRŮCHA, Jan. *Multikulturní výchova: příručka (nejen) pro učitele*. Vyd. 1. Praha : Triton, 2006. 263 s. ISBN: 80-7254-866-2.
24. PRŮCHA, Jan. *Multikulturní výchova : teorie - praxe – výzkum*. Vyd. 1. Praha : ISV, 2001. 211 s. ISBN: 80-85866-72-2.

25. ***Multikulturní výchova jako možná cesta ke vzájemnému poznávání a pregraduální příprava učitelů: sborník příspěvků z 15. ročníku Letní školy výchovy k občanství a evropanství.*** Ed. Antonín Staněk. Praha: pro UP v Olomouci vydalo Nakladatelství Epoque, 2008. 280 s. ISBN 978-80-87027-83-7.
26. ŠINDELÁŘOVÁ, Jaromíra. Pojetí multikulturní výchovy a vzdělávání v našem školství
In: ***Škola, žák a učitel v multikulturním prostředí : sborník příspěvků z elektronické vědecké konference s mezinárodní účastí*** / ed. Ivana Brtnová Čepičková. Vyd. 1. Ústí nad Labem : Univerzita J.E. Purkyně v Ústí nad Labem, 2006. 225 s. ISBN: 80-7044-851-2.
27. ŠIŠKOVÁ, Tatjana . ***Menšiny a migranti v České republice : my a oni v multikulturní společnosti 21. století.*** Vyd. 1. Praha : Portál, 2001. 188 s. ISBN 80-7178-648-9.
28. ŠIŠKOVÁ, Tatjana. ***Výchova k toleranci a proti rasismu.*** Vyd. 2. Praha : Portál, 2008. 280 s. ISBN 978-80-7367-182-2.
29. VÁGNEROVÁ, Marie. ***Vývojová psychologie I.*** 1. vyd. Praha : Karolinum, 2007. 461 s. ISBN 80-246-0956-8.

Časopisy a jiné zdroje

30. ZAPLETALOVÁ, Jana, Časopis Střediska integrace menšin SIMBIOZA. Brno. ISSN: 1802-4785.

Informace z internetu

31. ***Filmový festival Academia film. AFO.*** [online] [cit. 20010-04-26]. Dostupné z: <<http://www.afo.cz/>>.
32. ***Filmový festival Zlín.*** [online] © Filmfest, 2009 - 2010 [cit. 20010-04-26]. Dostupné z: <<http://www.zlinfest.cz/cs/o-festivalu/o-nas>>.
33. ***Agentura mediapro.*** [online] [cit. 20010-04-20]. Dostupné z: <<http://www.planetazeme3000.cz/planetazeme3000/news/index.php?obsah=media>>.
34. ***Agentura rozvojové a humanitární pomoci ARPOK .*** [online] © ARPOK, 2009 [cit.2010-04-20]. Dostupné z: <<http://www.arpok.cz/cz/>>.

35. Český fotbalový klub SK Sigma Olomouc. *Sigmafotbal.cz* [online] [cit. 2010-04-20]. Dostupné z :<http://www.sigmafotbal.cz/cs/klub-zakladni_informace>.
36. Projekt Change the Game. *Nadace Divoké husy*. [online] [cit. 2010-04-26]. Dostupné z: <<http://ec.europa.eu/ceskarepublika/pdf/changethegame.pdf>>.
37. *Evropská komise*. [online] [cit. 2010-04-23]. *Oslavy dne Evropy*. Dostupné z: <http://ec.europa.eu/news/eu_explained/080509_1_cs.htm>.
38. HENDL, Jan. *Kvalitativní výzkum v pedagogice*. [online] [cit. 2010-04-09]. Dostupné z: <<http://www.kpg.zcu.cz/capv/HTML/5/5.pdf>>.
39. *Humanitární organizace Člověk v tísní*. [online] [cit. 2010-04-20]. Dostupné z: <<http://www.clovekvtsni.cz/index2.php?id=395>>.
40. *Jeden svět. Madrid*. [online] © Člověk v tísní, 2008 [cit. 2010-04-26].]. Dostupné z: http://www.jedensvet.cz/ow/2008/index_cz.php?id=383>.
41. *Kampaň Česko proti chudobě*. [online] [cit. 2010-04-20]. Dostupné z: <<http://www.ceskoprotichudobe.cz/?id=10-home>>.
42. Lidé lidem. *Arpok* [online] © ARPOK, 2009 [cit. 2010-04-09]. Dostupné z: <<http://www.arpok.cz/cz/projekty/projekty-rozvojoveho-vzdelavani.html>>.
43. Nástroj pro zavedení multikulturní výchovy. *Czechkid*. [online] [cit. 2010-04-20]. Dostupné z :<<http://www.czechkid.cz/si1120.html>>.
44. *Nevládní mládežnická organizace United games of nations*. [online] © 2010 [cit. 2010-04-20]. Dostupné z: <http://www.unitedgames.org/slovenia/zdruzene-igre-narodov?set_language=s!>.
45. *Organizace UNESCO*. [online] [cit. 2010-04-21]. Dostupné z: <<http://www.unesco-welterbe.de/en/index.html>>.
46. O projektu. *Fotbal pro Rozvoj*. [online] [cit. 2010-03-30]. Dostupné z: <http://www.fotbalprorozvoj.org/?page_id=2>.
47. Hospodářské a společenské společenství EU. *Europa* [online] [cit. 2010-04-20]. Dostupné z:<http://europa.eu/abc/history/1990-1999/index_cs.htm>.
48. *Nadace Divoké husy*. [online] [cit. 2010-03-31]. Dostupné z: <http://divokehusy.cz/o_nas/o_nadaci/>.
49. Nevládní nezisková organizace *INEX*. [online] [cit. 2010-04-20]. Dostupné z: <<http://www.inexsda.cz/>>.
50. FISCHER, Petr. *Sociální smír v časech pružného kapitálu* .[online] © BBC, 2010 [cit. 2010-04-25]. Dostupné z: <http://www.bbc.co.uk/czech/domesticnews/story/2005/09/050902_analyza.shtml>.

51. ***Slovník cizích slov.*** [online] © slovník cizích slov, 2005-2010 [cit. 2010-03-20]. Dostupné z: <<http://www.slovník-cizich-slov.cz/?q=intolerance&typ=0>>.
52. ***Středisko integrace menšin SIM.*** [online] [cit. 2010-04-20]. Dostupné z: <<http://www.strediskasim.cz>>.
53. ***Poklad Inků.*** [online] © cestopisy.net, 2006-2010 [cit. 2010-04-26]. Dostupné z: <<http://www.udalosti.cestopisy.net/index.php?text=27-praha-vystava-na-prazskem-hrade-1000-let-zlata-inku>>.

Seznam příloh

Příloha č. 1 - část - A Dotazník

Příloha č. 1 - část - B Dotazník

Příloha č. 1 - část - C Dotazník

Příloha č. 2: Rozvrh realizace průřezových témat multikulturní výchovy dle Školního vzdělávacího programu pro gymnaziální vzdělávání Gymnázia, Olomouc – Hejčín, Tomkova 45

Příloha č. 3: Rozvrh realizace průřezových témat multikulturní výchovy dle Školního vzdělávacího programu pro gymnaziální vzdělávání Slovanského gymnázia, Olomouc, tř. Jiřího z Poděbrad 13, 936

Příloha č. 4: Rozvrh realizace průřezových témat multikulturní výchovy dle Školního vzdělávacího programu pro gymnaziální vzdělávání Gymnázia, Olomouc, Čajkovského 9

Příloha č. 5: Tabulka odpovědí na výzkumné otázky

Příloha č.1 – část A

Dotazník

1	Co je to „rasismus“?	
	je to nenávisť k cizincům	a)
	je to souhrnné označení pro takové jednání, které překračuje pouhé vnímání rasových odlišností a přetváří se na nepřátelské aktivity vůči příslušníkům jiné rasy, takové aktivity se projevují v diskriminaci, v agresivním chování (verbálním nebo fyzickým)	b)
	je to rozlišování, vylučování, omezování nebo zvýhodňování založené na rase, barvě pleti, rodovém nebo etnickém původu	c)
2	Co je to „xenofobie“?	
	vělečení jednotlivce nebo skupiny do nového prostředí nebo nových poměrů, se ztrátou vlastní identity nebo ztráty specifčnosti	a)
	vyjadřuje strach z toho, kdo přichází z ciziny, z něčeho cizího, co stojí mimo vlastní sociální útvary	b)
	je to rozlišování, vylučování, omezování nebo zvýhodňování založené na rase, barvě pleti, rodovém nebo etnickém původu	c)
3	Co je to „majorita“?	
	větší, zpravidla nadpoloviční část společenského útvaru, vytvářející v něm početní převahu	a)
	skupina s menším počtem členů, než má v této společnosti skupina většinová	b)
	je souhrn kulturních, rasových, jazykových a teritoriálních faktorů, historických osudů a představ o společném původu, formulujících etnické vědomí člověka, jeho etnickou identitu	c)
4	Co je to „identita“?	
	hluboký pocit vlastní totožnosti založený na prožívání vlastní komunity	a)
	je to vnímání hodnot a norem vlastní skupiny jako jedínych správných, užitečných a pravdivých	b)
	je to příslušnost ke skupině osob se společným původem, kulturou, případně jazykem, náboženstvím nebo jinou charakteristikou	c)
5	Co je to „národ“?	
	je to velká skupina lidí s charakteristickými tělesnými znaky, které jsou dědičné, vytvořily se vlivem přírodních prostředí a vznikly v určitých geografických teritoriích	a)
	je to souhrn osob obvykle se společným jazykem, společnou historií, tradicí a zvyky, společným územím a národním hospodářstvím	b)
	je to skupina lidí kteří mají společný původ, obvykle společný jazyk a sdílejí společnou kulturu	c)
6	Co je to „kulturní pluralismus“?	
	model interetnických (více etnik) vztahů kdy, plurální společnost uznává rovnocennost	a)
	je postupné včleňování jednoho etnika a jeho kultury do jiné kultury tak, že původní kultury se ztrácejí a jsou nahrazovány znaky dominantní, přejímané kultury, v průběhu přirozené, nenásilné asimilace může docházet k vzájemnému obohacování kultur	b)
	je to příslušnost ke skupině osob se společným původem, kulturou, případně jazykem, náboženstvím nebo jinou charakteristikou	c)

Příloha č.1 – část B

Dotazník

7	Co je to „asimilace“?	
	vyšší stupeň začlenění postižených nebo znevýhodněných jedinců do společnosti a jejich institucí	a)
	proces kdy se přistěhovaleci vzdávají vlastních tradic, zvyků a své chování přizpůsobí majoritní společnosti	b)
	model interetnických (více etnik) vztahů kdy, pluralitní společnost uznává rovnocennost	c)
8	Co je to „globalizace“?	
	celosvětový společenský proces, vedoucí ke stále vyšší vzájemné propojenosti a závislosti všech oblastí světa	a)
	stěhování národů	b)
	je to integrace všech žáků do běžné školy a v důsledcích je spojena se zřeknutím se jakékoli formy etikeování žáků a s rozpuštěním speciálních zařízení a speciální pedagogiky	c)
9	Co je to „inkluze“?	
	je to příslušnost ke skupině osob se společným původem, kulturou, případně jazykem, náboženstvím nebo jinou charakteristikou	a)
	vyšší stupeň začlenění postižených nebo znevýhodněných jedinců do společnosti a jejich institucí	b)
	včlenění jednotlivce nebo skupiny do nového prostředí nebo nových poměrů, a to bez proměny vlastní identity nebo ztráty specičnosti	c)
10	Co je to „intolerance“?	
	je to nesnášlivost, netolerantnost, nerespektování	a)
	vyjadřuje strach z toho, kdo přichází z ciziny, z něčeho cizího, co stojí mimo vlastní sociální útvar	b)
	je to souhrnné označení pro takové jednání, které překračuje pouhé vnímání rasových odlišností a přetváří se na nepřátelské aktivity vůči příslušníkům jiné rasy, takové aktivity se projevují v diskriminaci, v agresivním chování (verbálním nebo fyzickém)	c)
11	Co je to „kultura“?	
	skupina s menším počtem členů, než má v téže společnosti skupina většinová	a)
	vše, co vytváří lidské civilizace – tedy materiální výtvoř lidské činnosti jako jsou např. obydlí, nástroje, oděvy, průmysl a telekomunikační systémy a další, jednak duchovní výtvoř lidí, jako je umění, náboženství, morálka, zvyky, vzdělávací systémy	b)
	celosvětový společenský proces, vedoucí ke stále vyšší vzájemné propojenosti a závislosti všech oblastí světa	c)
12	Co je to „extremismus“?	
	je krajní politický postoj obvykle klasifikovaný na škále od levicovosti do pravicovosti, s	a)
	je to souhrnné označení pro takové jednání, které překračuje pouhé vnímání rasových odlišností a přetváří se na nepřátelské aktivity vůči příslušníkům jiné rasy. Takové aktivity se projevují v diskriminaci, v agresivním chování (verbálním nebo fyzickém)	b)
	je to nesnášlivost, netolerantnost, nerespektování	c)

Příloha č.1 – část C

Dotazník

13	Co je to „etnicita“?	
	je to společenství občanů České republiky žijících na území České republiky, kteří se odlišují od ostatních občanů zpravidla etnickým původem, jazykem, kulturou a tradicemi, tvoří početnou menšinu obyvatelstva zároveň projevují vůli být považováni za národ	a)
	je souhrn kulturních, rasových, jazykových a teritoriálních faktorů, historických osudů a představ o společném původu, formulujících etnické vědomí člověka, jeho etnickou identitu	b)
	je to vnímání hodnot a norem vlastní skupiny jako jediných správných, užitečných a pravdivých	c)
14	Co je to „minorita“?	
	skupina s menším počtem členů , než má v téže společnosti skupina většinová	a)
	je to společenství občanů České republiky žijících na území České republiky, kteří se odlišují od ostatních občanů zpravidla etnickým původem, jazykem, kulturou a tradicemi, tvoří početnou menšinu obyvatelstva zároveň projevují vůli být považováni za národ	b)
	větší, zpravidla nadpoloviční část společenského útvaru, vytvářející v něm početní	c)
15	Co je to „integrace“?	
	vyšší stupeň začlenění postižených nebo znevýhodněných jedinců do společnosti a jejich institucí	a)
	včlenění jednotlivce nebo skupiny do nového prostředí nebo nových poměrů, a to bez proměny vlastní identity nebo ztráty specifčnosti	b)
	je to vnímání hodnot a norem vlastní skupiny jako jediných správných, užitečných a pravdivých	c)

Příloha č. 2

Rozvrh realizace průřezových témat multikulturní výchovy dle Školního vzdělávacího programu pro gymnaziální vzdělávání Gymnázia, Olomouc – Hejčín, Tomkova 45

Multikulturní výchova	4.			
Základní problémy Sociokulturních rozdílů	INT/D INT/VV/HV	INT/ČJ INT/ZSV INT/Z INT/VV/HV		INT/ZSV
Psychosociální aspekty Interkulturality	INT/NJ	INT/NJ INT/FrJ, ŠJ	INT/NJ INT/FrJ, ŠJ	INT/NJ INT/FrJ, ŠJ
Vztah k multilingvní situaci a ke spolupráci mezi lidmi z různého kulturního prostředí	INT/ČJ INT/AJ INT/NJ INT/FrJ, ŠJ INT/RJ INT/VV/HV	INT/AJ INT/NJ INT/FrJ, ŠJ INT/RJ INT/VV/HV	INT/AJ INT/NJ INT/RJ INT/FrJ, ŠJ	INT/AJ INT/NJ INT/RJ INT/FrJ, ŠJ

Seznam použitých zkratk:

PV – přesahy a vazby (mezipředmětové vztahy),

PT – průřezové téma (použité zkratky z tabulky přehledu průřezových témat, v případě integrace –

INT – integrovaná tematická výuka

PRO – projekt

D – dějepis

VV – výtvarná výchova

HV – hudební výchova

ČJ – český jazyk

ZSV – základy společenských věd

Z – zeměpis

NJ – německý jazyk

FrJ – francouzský jazyk

ŠJ – španělský jazyk

AJ – anglický jazyk

RJ – ruský jazyk

Příloha č. 3

Rozvrh realizace průřezových témat multikulturální výchovy dle Školního vzdělávacího programu pro gymnaziální vzdělávání Slovanského gymnázia, Olomouc, tř. Jiřího z Poděbrad 13, 936

4.3 Multikulturální výchova			
ROČNÍK	ZÁKLADNÍ PROBLÉMY SOCIOKULTURNÍCH ROZDÍLŮ	PSYCHOSOCIÁLNÍ ASPEKTY INTERKULTURALITY	VZTAH K MULTILINGVNÍ SITUACI A KE SPOLUPRÁCI MEZI LIDMI Z RŮZNÉHO KULTURNÍHO PROSTŘEDÍ
1.	D/INT, CJ/INT, Z/INT, HV/INT, AJ/INT	CJ/INT, AJ/INT	D/INT, CJ/INT, Z/INT, HV/INT, AJ/INT, FJ/INT, ŠJ/INT
2.	D/INT, CJ/INT, AJ/INT	CJ/INT, AJ/INT, FJ/INT, ŠJ/INT	CJ/INT, HV/INT, AJ/INT, FJ/INT
3.	BI/INT, D/INT, CJ/INT, RJ/INT, FJ/INT, NJ/INT	D/INT, CJ/INT, FJ/INT, ŠJ/INT	D/INT, CJ/INT, FJ/INT
4.	CJ/INT, ŠJ/INT, FJ/INT, NJ/INT, RJ/INT	CJ/INT	AJ/INT, CJ/INT, FJ/INT, ŠJ/INT

Seznam použitých zkratk:

OSV – Osobnostní a sociální výchova
EV, EnV – Environmentální výchova
VMEaGS – Výchova k myšlení v evropských a globálních souvislostech
MeV, MED – Mediální výchova
MV, MKV – Multikulturální výchova
INT – Integrace
P – Přesahy
V – Vazby
MEZ, VZT – Mezipředmětové vztahy
VKZ – Výchova ke zdraví
PT – Průřezové tém
LAB – Laboratorní cvičení
EX, Exkurze – Exkurze
D – dějepis
ČJ – český jazyk
Z – zeměpis
HV – hudební výchova
AJ – anglický jazyk
FJ – francouzský jazyk
ŠJ – španělský jazyk
BI – biologie
RJ – ruský jazyk

Příloha č. 4

Rozvrh realizace průřezových témat multikulturní výchovy dle Školního vzdělávacího programu pro gymnaziální vzdělávání Gymnázia, Olomouc, Čajkovského 9

Multikulturní výchova	1.	2.	3.	4.	5.	6.
Základní problémy sociokulturních rozdílů	iOV			iZSV, iAJ, iŠJ		iZSV, iAJ, iŠJ
Psychosociální aspekty interkulturality	iTV	iDE, iTV, iŠJ,iBi	iŠJ, iTV		iBI, iAJ	
Vztah k multilingvní situaci a ke spolupráci mezi lidmi z různého kulturního prostředí		iOV, iDE	iČJL, iAJ, iŠJ, iZE	iAJ, iŠJ	iČJL, iAJ, iŠJ, iZE	iČJL

Seznam použitých zkratk:

OV – občanská výchova
ZSV – základy společenských věd
AJ – anglický jazyk
ŠJ – španělský jazyk
TV – tělesná výchova
DE – dějepis
Bi – biologie
ČJL – český jazyk a literatura
ZE – zeměpis
i – integrovaná tematická výuka

Příloha č.5

Tabulka odpovědí studentů státních gymnázií v Olomouci na výzkumné otázky

Otázka číslo	Gymnázium Hejčín			Slovanské gymnázium			Gymnázium Cajkovského			Součet odpovědí všech gymnázií						Správná odpověď %	Špatná odpověď %
	A	B	C	A	B	C	A	B	C	A		B		C			
	počet	počet	počet	počet	počet	počet	počet	počet	počet	počet	%	počet	%	počet	%		
1	1	29	0	0	21	0	0	17	1	1	1	67	97	1	1	97	3
2	0	23	7	0	19	2	0	12	6	0	0	54	78	15	22	78	22
3	30	0	0	21	0	0	18	0	0	69	100	0	0	0	0	100	0
4	6	22	2	5	16	0	3	15	0	14	20	53	77	2	3	77	23
5	0	30	0	0	21	0	0	18	0	0	0	69	100	0	0	100	0
6	15	2	13	14	0	7	10	0	8	39	57	2	3	28	41	57	43
7	9	21	0	8	13	0	11	7	0	28	41	41	59	0	0	59	41
8	0	22	8	1	17	3	0	13	5	1	1	52	75	16	23	75	25
9	16	1	13	7	2	12	8	3	7	31	45	6	9	32	46	45	55
10	5	25	0	3	17	1	3	15	0	11	16	57	83	1	1	83	17
11	5	23	2	7	14	0	4	14	0	16	23	51	74	2	3	74	26
12	30	0	0	20	1	0	18	0	0	68	99	1	1	0	0	99	1
13	3	0	27	1	0	20	0	1	17	4	6	1	1	64	93	93	7
14	0	30	0	0	21	0	0	17	1	0	0	68	99	1	1	99	1
15	18	12	0	13	8	0	13	5	0	44	64	25	36	0	0	36	64
aritmetický průměr všech odpovědí :																78	22

 označení správných odpovědí
 označení špatných odpovědí